
СТАТИИ

ЗА СЪОТНОШЕНИЕТО МЕЖДУ ЧЛЕН 60 И ЧЛЕН 166 ОТ АДМИНИСТРАТИВНО- ПРОЦЕСУАЛНИЯ КОДЕКС

*Дончо Хрусанов**

В административния процес отдавна е известен т.нар. суспензивен ефект на съвременно подадената жалба или протест. Сега той е уреден в чл. 90, ал. 1 АПК — административният акт не се изпълнява, преди да е изтекъл срокът за неговото оспорване, а при подадена жалба или протест — до решаване на спора от съответния орган.

В същото време обаче чл. 60 АПК урежда възможността в самия административен акт, още с неговото издаване, да се включи разпореждане за предварителното му изпълнение, при посочените в ал. 1 хипотези. Предварително изпълнение може да се допусне и след постановяване на акта. В чл. 60 АПК не се предвижда изрично мотивиране на разпореждането за предварително изпълнение и това може да доведе до колебания в практиката. Липсата на отделно мотивиране на предварителното изпълнение на пръв поглед освобождава административните органи да правят това. Всъщност обаче допускането на предварително изпълнение винаги трябва да бъде мотивирано, за да стане възможна проверката за неговата необходимост както при оспорването пред по-горестоящ административен орган, така и пред съд.

Поради това всеки административен акт, в който има включено разпореждане за предварително изпълнение, трябва да съдържа два вида мотиви. На първо място са мотивите за издаване на самия акт, на второ — мотивите за допуснатото предварително изпълнение. Нуждата от мотиви за предварителното изпълнение става още по-ясна, като се има предвид, че според чл. 60, ал. 4 АПК то подлежи на самостоятелно обжалване. Същото важи и за отказа такова изпълнение да бъде допуснато.

В унисон с горните твърдения е и съдебната практика, която трябва да бъде подкрепена. Съвършено правилно ВАС отбелязва, че липсата на мотиви на допуснатото предварително изпълнение представлява съществено нарушение на процесуалните правила, защото не може да се установи наличието на някоя от предпоставките на чл. 60, ал. 1 АПК. Щом допусна предварително изпълнение, административният орган следва самостоятелно да мотивира волеизявлението си за допускане на такова изпълнение и да изложи конкретните съображения защо счита, че в противовес на общото правило, че жалбата спира изпълнението на административния акт, в конкретния случай се налага да се

* Професор, доктор по право.

допусне предварително изпълнение независимо от обжалването на акта. Между основанието за издаване на административния акт и основанието за допускане на предварителното му изпълнение няма никаква връзка. Именно поради това не може да се твърди, че основанията към акта са основания и за времето на изпълнение, т.е. подкрепя се разбирането, че в подобни случаи имаме два вида мотиви (вж. определение № 1593/13.02.2007 г. по адм. дело № 755/2007 г. на ВАС, 5-членен състав, сп. „Административно правосъдие“, 2007, № 2 с. 97).

Разпореждането за предварително изпълнение подлежи на самостоятелно обжалване, различно от това на самия административен акт. В тридневен срок от съобщаването му то може да бъде обжалвано чрез административния орган пред съда, и то независимо от това дали самият акт е бил оспорен — чл. 60, ал. 4 АПК. И без да беше изрично предвидено, би било ясно, че това е така — срокът за оспорване на акта е много по-дълъг от тридневния срок за обжалване на допуснатото изпълнение. Няма пречка в този срок да се обжалва разпореждането, а по-късно да се подаде и жалба срещу акта. Особеност на производството пред съда е, че жалбата срещу предварителното изпълнение се разглежда в закрито заседание, като преписи от нея не се връчват на страните. Тя не спира изпълнението, освен ако съдът не реши друго — чл. 60, ал. 5 АПК.

Пропускането на тридневния срок за обжалване по чл. 60, ал. 4 АПК погасява правото на обжалване. В срока за оспорване на самия административен акт предварителното изпълнение повече не може да се обжалва самостоятелно. Може да се иска спиране на изпълнението на акта от съда вече като част от подадената срещу него жалба или протест и тогава във всички случаи имаме влязло в сила разпореждане за предварително изпълнение.

Различните възможности са уредени в чл. 166 АПК. На първо място е прогласен суспензивният ефект и в производството пред съд — оспорването спира изпълнението на административния акт (чл. 166, ал. 1 АПК).

При всяко положение на делото до влизане в сила на решението по искане на оспорващия съдът може да спре предварителното изпълнение, допуснато с влязло в сила разпореждане, ако то би могло да причини на оспорващия значителна или трудно поправима вреда (чл. 166, ал. 2 АПК). Тази възможност може да се използва само ако преди това предварителното изпълнение не е било обжалвано по силата на чл. 60, ал. 4 АПК.

Може обаче да се поддържа и друго становище. Член 166, ал. 2 АПК предвижда разпореждането за допускане на предварително изпълнение да е „влязло в сила“. То ще влезе в сила в два случая: ако е пропуснат тридневният срок за обжалването му по чл. 60, ал. 4 АПК, или ако е било обжалвано в тридневния срок, но е било отхвърлено. Дали и във втория случай, когато се е произнесъл съдът, може да се иска спиране на изпълнението?

Не би трябвало предварителното изпълнение да се оспорва два пъти: един път по силата на чл. 60, ал. 4 АПК и втори път — на основание чл. 166, ал. 2 АПК. Логично е да се разсъждава в тази насока — съдът вече един път е обсъдил законността на предварителното изпълнение, щом е ползвана възможността на чл. 60, ал. 4 АПК. Едва ли би имало промяна в неговата оценка при повторно оспорване по силата на чл. 166, ал. 2 АПК. Аргумент в тази посока е и различното производство в този слу-

чай — искането за спиране на предварителното изпълнение се разглежда в открито заседание и предполага изслушване на другите страни, съгласно чл. 166, ал. 3 АПК. Допускането на „двойно“ оспорване на допуснатото предварително изпълнение би довело до възможности за шиканиране на процеса и до необоснованото му протакане. Остава открит и въпросът за съдбата на определението на съда по чл. 60, ал. 6 АПК.

Текстът на чл. 166, ал. 2, изр. последно от АПК обаче не е съвсем ясен. Той изисква наличието на „нови обстоятелства“, за да се спре допуснатото предварително изпълнение, наред с опасността в първото изречение — да се причини на оспорващия значителна или трудно поправима вреда. Под „нови обстоятелства“ би означавало да се разбира отпадането на предпоставката, обосновава включването на предварителното изпълнение при издаване на акта. Формулирането и тълкуването на чл. 166 АПК дава основание за твърдението, че съдът може да спре предварителното изпълнение само ако са налице четири кумулативно дадени условия:

- да има искане от оспорващия за спиране на изпълнението;
- да има предварително изпълнение, допуснато с влязло в сила разпореждане;
- да би могло предварителното изпълнение да причини на оспорващия значителна или трудно поправима вреда; и
- да са налице нови обстоятелства¹.

Спорен е и въпросът за прилагането на чл. 166 АПК в случаите, когато специален закон не предвижда суспензивен ефект на жалбата или протеста. Това е така, защото в теорията е принцип неприлагането на АПК при т.нар. специална клауза. Тя именно затова е специална — прилагат се правилата на специалния закон, а при празноти или непълноти в тях — ГПК. Няма никакъв смисъл да се предвижда специална клауза (отклонение от общата, уредена в АПК), а при необходимост да се прилага АПК. Или имаме обща клауза, или — специална. Двете разрешения не могат да се съчетават². Затова при специална клауза чл. 166 АПК не намира приложение.

Накрая, макар че няма пряко отношение към поставените въпроси, трябва да се посочи разрешението и на чл. 167 АПК, тъй като е ново и за теорията, и за практиката. То има предвид допускане на предварително изпълнение от съда въпреки суспензивния ефект на подадените жалба или протест, и то от двете страни в съдебното производство. При всяко положение на делото било по искане на оспорващия, или на органа — автор на акта, съдът може да допусне предварително изпълнение при условията на чл. 60, ал. 1 АПК. Независимо по искане на коя страна се допуска предварителното изпълнение, ако то би могло да причини значителна или трудно поправима вреда, следва да се определи гаранция. Формулировката на чл. 167, ал. 2 АПК води до извода, че това винаги е парична сума, чийто размер определя съдът. Допуснатото от съда с определение предварително изпълнение подлежи на обжалване по реда на чл. 167, ал. 3 АПК в тридневен срок от съобщаването му,

Въпросът за съотношението между чл. 60 и чл. 166 АПК само на пръв поглед изглежда лесен. Теорията и практиката тепърва ще се сблъскват с него и явно е необходимо повече време за пълното му изясняване.

БЕЛЕЖКИ

¹ Къндева, Е. Административно правосъдие. С.: Сиела, 2006, с. 290.

² Костов, Д., Д. Хрусанов. Административен процес на Република България. С.: Сиби, 2001, с. 202.

НОВИТЕ МОМЕНТИ В ПРОИЗВОДСТВОТО ПО ОБЕЗЩЕТАВАНЕ НА ВРЕДИ, ПРИЧИНЕНИ НА ГРАЖДАНИ И ЮРИДИЧЕСКИ ЛИЦА СЛЕД ПРОМЕНИТЕ В ЗАКОНА ЗА ОТГОВОРНОСТТА НА ДЪРЖАВАТА ЗА ВРЕДИ, ПРИЧИНЕНИ НА ГРАЖДАНИ, ОТ 2006 ГОДИНА

*Калин Костов**

През 2006 година един от важните нормативни актове в областта на административното ни право — Законът за отговорността на държавата за вреди, причинени на граждани, претърпя сериозни промени, които се отразиха както на неговото название, което в новата си редакция вече е Закон за отговорността на държавата и общините за вреди (ЗОДОВ) — (обн., ДВ, бр. 30 от 11.04.2006 г.), така и на неговото съдържание, което бе допълнено и преомоделирано с цел улесняване на възможността на гражданите и юридическите лица да търсят обезщетение от страна на държавата при неправомерно поведение на нейните органи и длъжностни лица, оказващо влияние върху имуществената им сфера.

Заедно с приемането на Административнопроцесуалния кодекс, съдържащ процедурните правила по реализирането на тази отговорност, новата уредба представлява важна крачка на нашето законодателство към подобряване на защитата на правата и законните интереси на правните субекти в отношенията им с административните органи и структури.

1. Най-важната от извършените промени е отразена още в заглавието на закона и е индикативна относно разширяването на неговото приложно поле — докато по-рано легитимирани да търсят обезщетение за понесените вреди бяха единствено гражданите, то според новата редакция право да се ползват от реда, определен от ЗОДОВ, вече имат и юридическите лица.

Направените изменения представляват важна стъпка по реализиране на закрепения в Конституцията принцип на равнопоставеност на стопанските субекти при осъществяване на стопанската им дейност — чл. 19, ал. 2, потвърден и от Тълкувателно решение на Конституционния съд № 19/93 г. Това равенство неоправдано бе пренебрегвано по въпроси, отнасящи се до възможността да се защитават правата им, каквото е и случаят при обезщетяването на вреди, причинени им от държавата. До приемане на новата редакция на закона единствената възможност за юридическите лица — независимо дали са с нестопанска цел или търговски дружества и кооперации, за реализиране на имуществените им претенции спрямо държавни административни органи по обезщетяване на причи-

* Старши асистент в Правната катедра на СА „Д. А. Ценов“ — Свищов.

нените им чрез техни действия иди бездействия вреди бе общият ред по ЗЗД — чл. 45 и сл. Неприложимостта на ЗОДОВ по отношение на искиове за обезщетяване на вреди, претърпени от юридически лица, е потвърдена и от съдебната практика с Тълкувателно решение № 3/22.04.2004 г. на ВКС по тълкувателно гр. д. № 3/2004 г. — т. 1.

2. Новата редакция на чл. 1, ал. 1, освен разширяването на приложението му спрямо юридическите лица, предвиди в съответствие и с промененото заглавие на закона — Закон за отговорността на държавата и общините за вреди, ангажиране на процедурата по него и спрямо незаконосъобразни актове, действия или бездействия и на общините, на техни органи и длъжностни лица при или по повод изпълнение на административна дейност.

С приемането на Конституцията от 1991 година и прогласяването на принципа на местно самоуправление общините получиха независимост от централната власт, при все че властта, която упражнява общината чрез своите органи, е също държавна власт, предоставена ѝ за упражняване под тази форма. При осъществяването ѝ общинските органи и служители също извършват изпълнително-разпоредителна, административна дейност. Според чл. 14 от Закона за местното самоуправление и местната администрация (ЗМСМА) обаче общините са самостоятелни юридически¹ лица, имащи право на собственост и самостоятелен общински бюджет. Редакцията на Закона за отговорността на държавата за вреди, причинени на граждани (ЗОДВПГ), който е закон, заварен от действащата Конституция и неотразяващ нововъзникналите споменати принципно положения, не позволяваше в предметния му обхват да попаднат и случаи, в които вредите на граждани са нанесени от общински органи и служители. Това поставяше тези представители на българската администрация в неоправдано привилегировано положение спрямо останалите, тъй като отговорността по ЗОДОВ е безвиновна и пътят за реализирането ѝ е значително по-улеснен в сравнение с общия режим по ЗЗД. По този начин се затрудняваше реализирането на претенциите на гражданите за обезщетение на основание на порочни действия или бездействия от общински органи и служители, което пък се явяваше предпоставка за административен произвол от тяхна страна.

3. Съществена новост е налице и в новата редакция на чл. 1, ал. 2 ЗОДОВ. До промените това беше текстът, регламентиращ производството по осъществяване на отговорността на държавата за вреди, причинени от администрацията, което превръщаше ЗОДВПГ в нормативен акт, съдържащ както материалноправни, така и процесуалноправни правила. Новата редакция на алинеята представлява препрещаша норма към новоприетия Административнопроцесуален кодекс.

За производството по търсене на отговорност от страна на държавата за вреди, причинени вследствие на дейността на правозащитните органи според чл. 2 ЗОДОВ, този текст е неприложим и в сила са и досега действащите правила.

По този начин се обособяват две отделни процедури за реализиране на отговорността на държавата в зависимост от това дали вредата на гражданите или юридическите лица е причинена от незаконосъобразен акт, действие или бездействие на административен орган, или от такива на правораздавателен държавен орган. Докато по отношение на вредите, причинени от органите на дознанието, следствието, прокуратурата, съда и особените юрисдикции се прилагат правилата на ГПК, то ако автор на увреждането е адми-

нистративен орган, осъществяващ изпълнителна дейност, процедурата следва да се осъществи по правилата на АПК. Като следствие, компетентни в единия случай да разгледат делото като първа инстанция ще бъдат районните или окръжните съдилища — според цената на иска, а в другия — административните съдилища.

4. Производството по ГПК не разкрива никакви особености, но това по АПК е нещо ново за нашата правна система. Административнопроцесуалният кодекс съдържа общи правила, по които се развиват всички административни съдебни производства, и специални, приложими спрямо производствата по обезщетения в чл. 203—207. Промяната на чл. 1, ал. 2 ЗОДОВ, който в новата си редакция е просто препращаща норма към новоприетия АПК, бе осъществена донякъде механично, защото освен материалноправни, ЗОДОВ съдържа и редица процесуалноправни норми, които остават несъгласувани с текстовете на АПК. С такъв характер са например чл. 7, 10 и 11. От своя страна, АПК в чл. 203, ал. 2 определя, че за неуредените въпроси за имуществената отговорност се прилагат разпоредбите на ЗОДОВ. Така двата нормативни акта взаимно препращат един към друг, което поражда проблеми при тълкуването.

ЗОДОВ например изисква в чл. 10, ал. 1 задължително участие на прокурор в дела по този закон. Според АПК обаче участието на прокурор във всички административни производства, включително и в това по обезщетение е не правило, а изключение — той участва само в изрично предвидените в самия кодекс или друг закон случаи. Това поставя открит въпроса задължително ли е участието на прокурор в това производство или това е само възможност.

Внимателният анализ позволява да бъде решено това противоречие. Според точната редакция на чл. 1, ал. 2 ЗОДОВ исковете по чл. 1, ал. 1 се разглеждат по реда, установен в АПК. По мое мнение, това означава, че с този текст всички съдържащи се в ЗОДОВ правила, регламентиращи процесуалноправни въпроси относно реализирането на отговорността на държавата и общините, следва да се считат отменени по отношение на производството по обезщетение на вреди от незаконосъобразни актове, действия или бездействия, причинени по повод изпълнение на административна дейност.

Поради това, че до промените производството по обезщетение за вреди, причинени по повод изпълнение на административна дейност, и за вреди, причинени от дейност на правозащитните органи, беше едно — по реда на ГПК, то по смисъла на този текст процесуалните правила в ЗОДОВ вече ще намират приложение единствено за отделното се производство по обезщетение за вреди, причинени от органите на дознанието, следствието, прокуратурата, съда и особените юрисдикции, като ролята им ще е на специален закон спрямо общия.

Текстът на чл. 203, ал. 2 АПК съответно препраща към ЗОДОВ за неуредените въпроси за имуществената отговорност, но не и за производството по реализирането ѝ, и следва да бъде тълкуван като препращане единствено към материалноправните му норми, регламентиращи тази отговорност.

Всяко друго тълкуване би довело до ситуация, при която поставеният по-горе въпрос не би могъл да намери решение поради законово противоречие. В конкретния случай следва да се приеме, че в административните производства участието на прокурор е факултативна възможност, докато в тези по ГПК е задължително. Задължителното

участие на прокурор по всички дела, основани на ЗОДВПГ, е постановено и с цитираното вече Тълкувателно решение на ВКС — т. 15.

5. Подобно е положението и с текстовете на чл. 7 ЗОДОВ и чл. 205 АПК, които определят процесуалната легитимация на ответника по тези искиове — т.нар. пасивна легитимация.

До промените отговорът на тези въпроси се извличаше от текста на чл. 7 ЗОДОВ, според който искът за обезщетение се предявява пред съда по мястото на увреждането или по местожителството на увредения срещу органите, от чиито незаконни актове, действия или бездействия са причинени вредите, който текст продължава да действа и понастоящем, но както бе изяснено, единствено по отношение на производството за вреди, причинени от правозащитни органи. АПК възприе подобно решение по отношение на другото обособено производство, но в по-специфичен вариант — според чл. 205 АПК искът за обезщетение се предявява срещу юридическото лице, представлявано от органа, от чийто незаконосъобразен акт, действие или бездействие са причинени вредите. Очевидно е, че двата текста не се припокриват по съдържание и в определени хипотези влизат в колизия помежду си вследствие на липсата на прецизиране, което води до разнопосочни тълкувания.

Въпросът за процесуалната легитимация на ответника не променя положението, че носител на материалното субективно задължение да обезщети увреденото лице остава държавата. Държавата и нейните органи не са различни лица, от които едното носи отговорност за другото, а са органически обединени и интегрирани в едно цяло, в една система. Отговорността по ЗОДОВ принадлежи: на държавата и на общините като нейни обособени структурни териториални единици, а не на отделните техни органи и длъжностни лица. Спецификата на упражняването на държавната власт е такава, че тя може да бъде осъществявана в различните ѝ проявни форми единствено чрез разпределянето ѝ на различни държавни и общински органи — теоретични положения, разглеждани и коментирани широко в конституционното и административното право. По този начин държавата и общините се представят в отношенията си с гражданите и юридическите лица именно чрез своите органи. Факт е и че на много от тези органи е призната правосубектност като публичноправни юридически лица по силата на определени закони, регламентиращи техния статут и правомощия.

Посоченото несъответствие между двата текста може осезателно да затрудни ищите по искиове за обезщетение при определянето срещу кого точно да предявят своите претенции. Така например според текста на чл. 7 ЗОДОВ искът за вреди, причинени от актове, действия и бездействия на кмета или общинския съвет на дадена община следваше да се предяви срещу тях като общински органи, докато според правилото на чл. 205 АПК като ответник по него следва да се конституира общината като юридическо лице. Подобни примери могат да се посочат и в хипотезата, когато вредите са причинени от държавни органи, непритежаващи правосубектност. По тези причини цитираното тълкувателно решение на ВКС изрично дава указания в някои особено често срещани случаи по отношение на искиове, насочени срещу актове, действия и бездействия на данъчната администрация и органите на прокуратурата. Интересното е, че макар това решение да е прието преди създаването на правилото на чл. 205 АПК и да се основава на тълкуване на

текстовете на ЗОДОВ (тогава ЗОДВПГ), то се придържа към логиката и смисъла, изразен в него, а не на тези, съдържащи се в чл. 7 ЗОДОВ. С приемането на чл. 205 АПК се стигна до едно разумно решение на този създаващ затруднения в правоприлагането процесуален въпрос.

6. Нов момент, целящ практическо улесняване за ищеца, е регламентиран в чл. 204, ал. 2 АПК. Той допуска искът за обезщетение да се предяви и заедно с оспорването на административния акт до приключване на първото заседание по делото поради обективната връзка между производството по отмяна на незаконосъобразния административен акт, чиято последица вредите се явяват, и производството по търсене на обезщетение. При предявен иск за обезщетение на вреди, причинени от такъв акт, имплицитно ще е налице и неговото оспорване по съдебен ред. В тези случаи ще е налице обективно съединяване на осъдителен иск с контролно-отменително съдебно производство, основано на връзката между тях.

Не е налице съединяване на двата иска, когато вредата, основание за търсене на отговорност от страна на държавата и общините, е причинена по силата на действието на нищожен административен акт или е следствие на незаконосъобразно действие или бездействие на държавни или общински органи, или длъжностни лица при или по повод изпълнение на административна дейност от тяхна страна — чл. 204, ал. 4 АПК във връзка с чл. 1, ал. 1 ЗОДОВ. Тези действия и бездействия нямат правен характер като индивидуалните и общите административни актове, а имат чисто физическо естество. Установяването им от съда за незаконосъобразни е начинът те да придобият качеството на предпоставка за предявяване на иска по чл. 1, ал. 1 ЗОДОВ, но подобно на нищожните административни актове и тяхната незаконосъобразност не възниква вследствие на съдебното решение, а съществува обективно, извън него, и установяването само я констатира.

Това съединяване на искове в административния процес съществено се отличава от съединяването на искове в гражданското производство, тъй като не може да бъде предприето от съда служебно, нито пък по искане на административния орган или заинтересованата страна. То се осъществява единствено чрез предявяването на иска за обезщетение заедно с оспорването и не подлежи на санкциониране (допускане) от сезирания съд с някакъв акт — ако са налице всички изисквания за редовност и допустимост на оспорването и на иска за обезщетение, съдът е длъжен да ги разгледа в едно съдебно производство и да се произнесе по тях с общо решение.

7. Възможно е обаче едновременното разглеждане на двата иска да представлява съществено затруднение за съда. В такива случаи той — от съображения за процесуална целесъобразност — може по свой почин или по искане на една от страните да отдели иска за обезщетение, ако той затруднява производството по оспорване на административния акт — чл. 206, ал. 1 АПК.

Като следствие производството по обезщетение бива спряно и разглеждането му продължава в същия съд едва след влизане в сила на решението за обявяване на нищожността или отмяна на акта — чл. 206, ал. 2 АПК. Последиците от това спиране са идентични с тези на спряното гражданско дело.

Освен спиране на производството и отделяне на съединения иск е възможно и неговото прекратяване на основанията, посочени в чл. 207, ал. 1 и 2 АПК. Поради това, че

производството по обезщетение е функционално свързано с това по оспорване на административния акт — причинител на вредите, логично прекратяването на производството по оспорването на такъв акт е основание за прекратяване на съединеното с него производство по обезщетение. Същото се предвижда и в случаите, когато и ако оспорването на законосъобразността на акта, причинил увреждането, бъде отхвърлено. В тези случаи административният акт е законосъобразен и не би могъл да причини незаконосъобразно увреждане на претендиращото обезщетение лице.

Когато обезщетение се претендира за вреди, причинени от нищожен акт, или производството е прекратено поради оттеглянето на акта от страна на органа — автор, горните правила не се прилагат.

Използвана литература

Еленков, Ал. — Във: Лазаров, К., Е. Къндева, Ал. Еленков. Коментар на Административнопроцесуалния кодекс. С., 2007.

Къндева, Е. — Във: Лазаров, К., Е. Къндева, Ал. Еленков. Коментар на Административнопроцесуалния кодекс. С., 2007.

ПРАВНИ СРЕДСТВА ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА КОРУПЦИЯТА В РЕПУБЛИКА АЗЕРБАЙДЖАН

*Иван Георгиев**

1. Въведение

Република Азербайджан се намира в източната част на Азия. Столицата ѝ е град Баку. Републиката е разположена на площ от 86 600 кв. км с население от 7 868 385 жители (по данни от 2004 г.). Законодателната власт принадлежи на Народното събрание (*Milli Majlis*), което се състои от една камара. Народните представители са 125 с мандат от 5 години. Съдебната система включва Върховен съд, както и Икономически съд, който единствен се занимава с икономически спорове. В страната съществува и Конституционен съд, който също е част от съдебната система. Съдиите в тези съдилища се номинират от президента и се одобряват от Народното събрание.

Законодателството на Република Азербайджан във връзка с борбата с корупцията несъмнено представлява теоретичен интерес, тъй като в страната действа специален Закон за борба с корупцията, който е един от малкото действащи закони, третиращи този проблем. В страната действа и Служба за борба с корупцията, която е структурна част от Главната прокуратура на Азербайджан. Нейните правомощия и устройство също са интересен обект на изследване.

2. Законодателна рамка

Нормативните актове, които имат отношение към разглеждания проблем, са няколко. На първо място следва да се посочи *Конституцията на Република Азербайджан*¹. Нормите, на които трябва да се обърне внимание, са чл. 33 — неприкосновеността на жилището; чл. 43 — правото на жилище (никой не може да бъде лишен от правото да има собствено жилище); чл. 61 — правото да се получи юридическа помощ; чл. 63 — презумпция за невиновност; чл. 68 — правото да бъдат възстановени всички причинени вреди; чл. 81—98 — правомощия на законодателната власт; чл. 99—124 — правомощия на изпълнителната власт; чл. 125—133 — уредба на съдебната власт, правомощия на съда и прокуратурата, независимост на органите на съдебната власт; чл. 144 — правомощия на общините; чл. 147—151 — система на законодателството (юридическа сила на актовете, приети от законодателната власт; сила на актовете, приети от общините; примат на международните договори над вътрешното законодателство, с изключение на нормите на Конституцията и на актовете, приети чрез референдум).

На второ място следва да се постави специалният *Закон за борба с корупцията*², доколкото дадената в него легална дефиниция на понятието „корупция“ (чл. 1) е от значение за определяне на отделните престъпни състави. В закона са посочени лицата, които могат да бъдат субекти на отделните правонарушения, както и органите, които трябва да

* Студент по право в ЮФ на СУ „Св. Климент Охридски“.

противодействат на извършването на корупционни деяния — чл. 4. В отделни раздели се разглеждат превенцията и отстраняване на евентуалните последици от извършването на корупционни правонарушения.

Следващият по важност нормативен акт, който трябва да бъде посочен, е *Наказателният кодекс*. Той визира съставите на отделните корупционни престъпления. Наказателният кодекс обаче не използва понятията „корупция“, „корупционно престъпление“ или „корупционно действие“.

В *Наказателно-процесуалния кодекс*³ са уредени правомощията на разследващите органи при извършването на престъпления.

Към източниците трябва да бъде отбелязан и *Указът на Президента на Азербайджан за мерките за усилена борба с престъпността, укрепването на законността и правопорядъка*⁴. В него се отбелязва нарастването на корупционните престъпления и във връзка с това е поръчано на Министерството на правосъдието да изготви доклад със законодателни предложения за предвиждане на наказателна отговорност за корупционните престъпления.

Един от най-важните нормативни източници е *Статутът на Службата за борба срещу корупцията към Главната прокуратура на Република Азербайджан*⁵. Този Статут урежда специалните правомощия на службата, регламентира организацията и управлението на отдела.

Важно значение, с оглед правомощията на разследващите органи, има *Законът за оперативна-издирвателната дейност*⁶. В него се определят допустимите временни нарушения на конституционно установени права и свободи на гражданите, когато това е необходимо за предотвратяване на престъпление, за неговото разкриване, за издирване на лица, укриващи се от съдебните органи, органи на следствието или дознанието, укриващи се с цел избягване изтърпяването на наложено наказание, както и за откриване на безвестно отсъстващи. *Законът за полицията*⁷ определя правата и задълженията на полицейските органи, както и на техните сътрудници. Те са част от изпълнителната власт.

*Законът за правната помощ по наказателни дела*⁸ определя процесуалните правила за оказване на правна помощ по разследване на дела, както и реда, по който се прави заявката от молещата държава. Законът се прилага, доколкото липсва двустранен договор за правна помощ между Азербайджан и молещата държава. В съответствие с този закон правната помощ се изразява в получаване на показания и обяснения, представяне на съдебни документи, осъществяване на обиск или изземване, провеждане на оглед на обекти, жилищни или други участъци, предоставяне на оригинали или заверка на копия на документи, установяване личността или местожителството на определени лица и други. Изброяването на действията по правната помощ в чл. 2 е примерно.

Отношение към разглеждания въпрос има и *Законът за възстановяване на вредите, причинени на физически лица, в резултат на незаконни действия на органите на дознанието, предварителното следствие, прокуратурата и съда*⁹. Възстановяването на вредите се извършва в пълен размер, без оглед вината на съответните длъжностни лица.

Азербайджан е страна и по множество двустранни и многостранни договори за сътрудничество. В действие са и четири двустранни договора между Република Азербай-

джан и Република България — за екстрадиция¹⁰, за правна помощ по наказателни дела¹¹, както и за приятелски отношения между двете страни¹², в който се урежда сътрудничеството между двете държави в областта на борбата с организираната престъпност и легализирането на незаконни облаги — чл. 20. От особено значение е *Спогодбата между правителството на Република България и правителството на Република Азербайджан за взаимно сътрудничество в митническата област*¹³ — в нея са предвидени надзорът над лица, стоки и транспортни средства, явяването на експерти и свидетели, както и провеждането на разследване.

В множество други нормативни актове могат да бъдат открити норми, свързани с предвидената отговорност за извършването на корупционни престъпления, международното сътрудничество, процесуалните правила и ред други проблеми, което налага и тяхното включване в изследването. Това са *Законът за борба с тероризма*¹⁴ (определя компетентните органи, осъществяващи борбата с тероризма, регламентира и международното сътрудничество), *Законът за държавната дактилоскопна регистрация*¹⁵ (регламентира принудителната регистрация, правомощията на съда и прокуратурата; съхраняването и използването на дактилоскопните регистри), *Закон за предаване на лица, извършили престъпление (екстрадиция)*¹⁶ (регламентира условията, при които се допуска екстрадиция; престъпленията, по отношение на които не се допуска екстрадиция, както и недопускането на екстрадиция в случаите, когато за извършеното престъпление в молещата държава се предвижда смъртно наказание).

3. Легални дефиниции

3.1. Легална дефиниция на понятието „корупция“ се съдържа в чл. 1 от Закона за борба с корупцията. Корупцията е „незаконно получаване от длъжностни лица на материални или други блага, облекчения или привилегии чрез използване на служебното им положение, положението на представлявания от тях орган, длъжностните правомощия или възможности, произтичащи от дадения статус и правомощия, а така също и привличането от физически и юридически лица на длъжностни лица посредством незаконни предложения или обещания или предаването на значителни материални и други блага, облекчения или привилегии“.

3.2. Понятие за *корупционни правонарушения* може да се открие в чл. 9 от Закона за борба с корупцията, според който това са правонарушенията, непосредствено свързани с корупция, както и тези, които създават условия за корупционни правонарушения.

4. Обхват — приложно поле

4.1. Субекти на корупционни правонарушения могат да бъдат следните групи лица:

4.1.1. лица, избрани или назначени в държавни органи по ред, установен в Конституцията или законите на Азербайджан;

4.1.2. лица, представляващи държавни органи въз основа на специално опълномощаване;

4.1.3. държавни служители, заемащи административна длъжност;

4.1.4. лица, осъществяващи организационно-разпоредителни или административно-стопански функции в съответни структурни единици на държавни органи, в държавни учреждения, предприятия и организации, а така също и в предприятия с мажоритарно държавно участие;

4.1.5. лица, чиято кандидатура за изборна длъжност в държавен орган на Азербайджан е била регистрирана по съответния ред;

4.1.6. лица, избрани по предвиден в закона ред в органите на местното самоуправление;

4.1.7. лица, които заемат организационно-разпоредителни или административно-стопански длъжности в органите на местното самоуправление;

4.1.8. лица, които заемат организационно-разпоредителни или административно-стопански длъжности в недържавни органи, натоварени с властнически правомощия;

4.1.9. лица, получаващи материални или други блага, облекчения и привилегии в замяна на оказване на незаконно въздействие върху решение на длъжностно лице чрез използване на влияние или връзки;

4.1.10. физически или юридически лица, незаконно предлагащи, обещаващи или предаващи на длъжностно лице материални или други блага, облекчения или привилегии, както и посредниците при такива действия.

Лицата, изброени в т. 4.1.1. до т. 4.1.8, попадат в кръга на длъжностните лица (чл. 2 от Закона за борба с корупцията).

4.2. Видовете престъпни състави на корупционните престъпления могат да бъдат изведени от лимитативно изброените субекти на правонарушенията с корупционен произход, както и от посочените в чл. 9 от Закона за борба с корупцията корупционни правонарушения, също изчерпателно изброени.

Престъпните деяния с корупционен характер са следните:

4.2.1. *Подмяна на чуждо дете* — чл. 172 НК. Изпълнителното деяние е подмяна на чуждо дете в медицинско учреждение. От субективна страна е необходим пряк умисъл и користна цел. Субект на престъплението може да бъде само лице, натоварено с грижите за детето¹⁷.

4.2.2. *Незаконно осиновяване* — чл. 174 НК. Изпълнителното деяние се изразява в незаконни действия по осиновяването или предаване под опеката на приемно семейство. От субективна страна деянието се извършва с пряк умисъл и користна цел. Субект на престъплението е длъжностно лице, в чиито правомощия влизат дейностите по осиновяване.

4.2.3. *Разгласяване тайната на осиновяването* (в хипотезата, когато това става с користна цел) — чл. 175 НК. Изпълнителното деяние е разгласяване на тайната на осиновяването. Субект на престъплението е всяко наказателноотговорно лице, с изключение на осиновителите.

4.2.4. *Регистрация на незаконни сделки със земя* — чл. 191 НК. Изпълнителното деяние се изразява в регистриране на сделката или занижаване на цената, необходима за регистрацията. Субект на престъплението е длъжностно лице, изрично упълномощено да регистрира сделки със земя. От субективна страна е необходим пряк умисъл и користна цел.

4.2.5. *Незаконно освобождаване от наказателна отговорност* — чл. 291 НК. Изпълнителното деяние е незаконно освобождаване на заподозрян или обвиняем. Субект на престъплението може да бъде прокурор, следовател или лице, провеждащо дознание. Деянието се извършва с пряк умисъл.

4.2.6. *Подкуп или принуждаване към отказ от даване на показания, към даване на лъжливи показания или заключения, или към неправилен превод* — чл. 299 НК. Изпълнителното деяние е даване на подкуп или принуждаване на свидетел, пострадал, експерт или преводач да не даде или да даде лъжливи показания, съответно заключение или превод.

4.2.7. *Злоупотреба със служебно положение* — чл. 308 НК. Изпълнителното деяние е използване на служебното положение. Престъплението е резултатно, защото се изисква настъпването на значителни вреди. Субект на престъплението е длъжностно лице. От субективна страна деянието се извършва с пряк умисъл и користен мотив. Съществува и квалифициран състав, когато от деянието са настъпили тежки последици;

4.2.8. *Пасивен подкуп* по чл. 311 НК. Изпълнителното деяние е поискване или приемане на дар или облага лично или чрез посредник от страна на длъжностно лице. Предмет на престъплението могат да бъдат пари, ценни книги, имущество или изгода с имуществен характер. Престъплението се извършва с пряк умисъл. Предвидени са и квалифицирани състави.

4.2.9. *Активен подкуп* — чл. 312 НК. Изпълнителното деяние се изразява в предлагането, обещаването или даването на дар или облага лично или чрез посредник на длъжностно лице. Субект на престъплението е всяко наказателноотговорно лице. Умисълът може да е само пряк. Предвидени са квалифицирани състави, както и ненаказуемост, когато за деянието е съобщено на съответните държавни власти или деянието е извършено под заплаха от длъжностното лице.

4.2.10. *Служебна подправка* — чл. 313 НК. Изпълнителното деяние е внасяне в официални документи на неверни сведения, както и извършването на корекции, изменящи действителното им съдържание. Субект на престъплението е лице, упълномощено да използва държавни функции, както и приравнено на него лице. От субективна страна е необходим пряк умисъл и цел да се извлече изгода за себе си, за друго лице или организация, както и да се нанесе вреда на друго лице или организация. С оглед на субекта са предвидени и квалифицирани състави.

4.2.11. *Небрежност при изпълнение на служебните задължения* — чл. 314 НК. Изпълнителното деяние се изразява в небрежно или немарливо изпълнение на служебни задължения, в резултат на което са настъпили значителни вреди. Предвиден е и квалифициран състав.

4.2.12. *Злоупотреба с власт, превишаване на властта или бездействие* — чл. 341 НК. Изпълнителното деяние е в три форми — злоупотреба с власт, превишаване на властта или бездействие. За разлика от престъплението по чл. 308 НК, тук субект на престъплението е ръководител или длъжностно лице на служба във Въоръжените сили на Азербайджан, както и лице, което се намира в запас. От субективна страна е необходим пряк умисъл и користна цел.

4.3. Корупционните административни нарушения са деяния, които непосредствено са свързани с корупция или създават условия за корупция. Законът за борба с корупцията ги изброява неизчерпателно, защото посочва, че в отделен закон могат да бъдат предвидени и други. Такива нарушения могат да бъдат например:

— пряко или опосредено получаване от страна на длъжностни лица на материални или други облаги, облекчения или привилегии за себе си или за трети лица в замяна на извършване или неизвършване на определено действие, свързано с изпълнение на служебните им задължения;

— пряко или опосредено предложение, обещаване или предлагане от страна на физически или юридически лица на материални или други блага, облекчения или привилегии на длъжностни лица за определено действие или бездействие във връзка със служебните им задължения;

— използване от длъжностни лица на имущество, незаконно получено в замяна на извършване или въздържане от извършване на определено действие, свързано с изпълнение на служебно задължение;

— придобиване от длъжностни лица на материални или други блага, облекчения или привилегии във връзка с изпълнение на служебни задължения, когато тези блага се предоставят безплатно или на занижена цена;

— получаване от длъжностни лица във връзка с изпълнение на служебните им задължения, в противоречие с действащото законодателство, на доходи от влогове, ценни книги, рента или аренда;

— пряко или опосредено обещание, предложение или предаване на материални и други блага, облекчения или привилегии на лице, което има възможност да окаже влияние при вземане на решение от страна на длъжностно лице;

— приемане на материални и други блага, облекчения или привилегии от лице, което има възможност да окаже влияние при вземане на решение от страна на длъжностно лице.

Правонарушенията, които създават условия за корупция, могат да бъдат извършени единствено от длъжностни лица. Те се осъществяват, когато длъжностното лице:

— по време на изпълнението на служебните си задължения заема друга платена длъжност, с изключение на научна, педагогическа или творческа;

— с цел получаване на материални и други блага, облекчения или привилегии оказва на физически или юридически лица, използвайки служебното си положение, незаконно съдействие за осъществяване на търговска дейност, получаване на субсидии, помощи, дарения, кредити или други облекчения;

— осъществява търговска дейност лично или чрез друго лице, работи по съвместителство, или осъществява стопанска дейност в търговско или финансово-кредитно учреждение;

— оказва незаконно влияние в дейността на други държавни органи, използвайки служебното си положение или възможности, произтичащи от служебния му статус;

— при приемането на нормативни актове дава предпочитание на определени физически или юридически лица;

— необосновано отказва да предостави сведения на физически или юридически лица, когато такова задължение е установено в закон, както и необоснованото забавя или предоставя непълни или неверни сведения;

— изисква от физически или юридически лица предоставянето на документи, чието предоставяне не е предвидено в закон;

— незаконно предава държавни средства или средства на органите на местното самоуправление на избиращия фонд на кандидати, регистрирани кандидати, политически партии, групи от политически партии или инициативни комитети за референдуми;

— предава на недържавни структури материални или финансови ресурси, принадлежащи на държавен фонд, освен ако има установено такова задължение;

— незаконно предоставя на търговски субекти правомощия, свързани с държавно-регулиране на стопанската дейност.

4.4. Не е предвидено обратно действие на нормите, имащи отношение към противодействието на корупцията. Спазват се принципите, че никой не следва да носи отговорност за деяние, което не е било предвидено като правонарушение по време на извършването му.

5. Органи

Съгласно чл. 4 от Закона за борба с корупцията, органите, които осъществяват борбата с корупцията, са всички държавни органи и длъжностни лица, в рамките на своите правомощия. Специализиран орган е Комисията по борба с корупцията при Съвета за управление на държавната служба. Тя се занимава с корупционните правонарушения единствено в сферата на държавното управление.

През 2004 г. е създадена и Службата за борба с корупцията.

Тя има следните правомощия:

— анализира и проверява получената информация, свързана с извършени корупционни правонарушения;

— картотекира и разследва корупционни престъпления;

— осигурява провеждането на следствени действия във връзка с извършено корупционно престъпление и осъществява надзор над следствените органи за спазване на законодателството;

— взема мерки за възстановяване на причинените с корупционното престъпление вреди;

— събира данни за извършени корупционни престъпления, поддържа база данни, изготвя доклади с предложения за усъвършенстване на мерките за противодействие на корупцията;

— осигурява защита на свидетели или жертви на корупционни престъпления, както и на лицата, съобщили за извършването на корупционни престъпления;

— информира президента на Азербайджан, както и Комисията за борба с корупцията за предприетите мерки във връзка с извършени корупционни престъпления;

— взаимодейства с останалите държавни органи в сферата на противодействие на корупцията;

— осигурява мерки за защита на служителите на Службата и на техните семейства;

— предприема действия за запознаване на обществеността с правомощията на Службата и извършените вече действия;

— осигурява обучения за противодействие на корупцията;

— получава информация във връзка с извършени корупционни престъпления от физически и юридически лица и от държавни органи;

— извършва одит във връзка с получената информация, както и, ако е необходимо, извършва разследване, вътрешен одит, одит от вещи лица, като взема и всякакви други мерки, предвидени в законодателството;

— ръководи разследването в рамките на своите правомощия;

— оправомощава лица, които да осъществят разследване на дадено корупционно престъпление;

— изпълнява определени прокурорски задължения, но единствено в рамките на законовите си правомощия;

— изследва чуждестранния опит в борбата с корупцията и взаимодействия с чуждестранни организации;

— издава указания за отстраняване на допуснати грешки или отстранява такива грешки с цел осигуряване на ефективни действия при противодействието на корупцията;

— изготвя предложения за усъвършенстване на законодателството във връзка с борбата с корупцията;

— взема мерки за защита на събраната информация, както и за техническо обезпечаване на дейността на Службата;

— осигурява на служителите служебно оръжие, техническа екипировка и всякакво друго необходимо оборудване;

— организира мероприятия за подобряване на мерките, свързани с борбата с корупцията, разпространява информация за законодателството и организира различни програми, насочени към борбата с корупцията;

— взаимодейства с международни организации, неправителствени организации, медии и ги включва в информационни събития;

— извършва и други дейности, предвидени в закона.

Службата за борба с корупцията е на пряко подчинение на Главната прокуратура на Република Азербайджан и е част от нейната структура. Структурата на самата служба и нейните правомощия се определят от главния прокурор. Ръководителят на Службата се назначава и отстранява от длъжност от главния прокурор след съгласието на Президента на Азербайджан. Служителите в отдела се назначават от главния прокурор по предложение на началника на службата, а възнаграждението се определя от Министерския съвет.

В Статута на службата са уредени и правомощията на нейния ръководител. Той е органът, който:

— осигурява функционирането на отдела и следи за изпълнение на служебните задължения на неговите служители;

— определя обема на правомощията на служителите;

— издава заповеди и инструкции;

— одобрява постановления за изпращане на дело в съда;

- организира регистрацията на жалбите, както и на всичката останала информация, която постъпва в Службата;
- следи за спазване на сроковете за извършване на разследвания във връзка с извършено корупционно престъпление;
- предприема мерки за пълно, всестранно и обективно разследване;
- осигурява взаимодействието между служителите на Службата и органите на разследването;
- създава групи за разследване;
- представлява Службата във връзките ѝ с други институции и подписва споразумения и други документи в рамките на правомощията си;
- осъществява надзор над работата на структурните единици на Службата и осигурява тяхната координация;
- предприема мерки за анулиране на заповедите, издадени от служители на отдела в нарушение на техните правомощия;
- следи за съответствие на служебната дисциплина и на правилата за конфиденциалност със законодателството;
- повишава и/или награждава служители на отдела;
- разрешава ползването на отпуск, както и издава заповеди за командировка;
- осигурява обслужването на граждани.

6. Разследване и доказване

6.1. Предвидени са няколко органа, които имат различни правомощия на различните нива на разследване. По време на оперативно-издирвателната дейност компетентни са органите на дознанието — чл. 5 от Закона за оперативно-издирвателната дейност.

Определени правомощия са предоставени и на органите на полицията — чл. 3, ал. 2 от Закона за полицията.

Правомощия при разследването и доказването на извършени престъпления притежават органите на прокуратурата, следствените органи и дознанието. Прокурорът е органът, който осъществява в пределите на своите правомощия надзор за законност върху оперативно-разследващата дейност, върху дознанието, следствието и съдебните решения, а също така осъществява и наказателно преследване.

Следователите и дознателите осъществяват разследването в стадия на досъдебното производство.

6.2. Органите, осъществяващи оперативно-издирвателна дейност, извършват дейността си чрез законните гласни и негласни способности; сътрудничат безвъзмездно или срещу заплащане с лица, дали съгласие да помагат на субектите на оперативно-издирвателната дейност; създават информационна система и се ползват от нея; по време на дейността си ползват жилищни помещения, транспортни средства или друго имущество на физически или юридически лица; с конспиративна цел могат да създават учреждение, предприятие или организация (юридическо лице), да използват за тази цел документи, които скриват упълномощени от органите лица, както и ведомствената принадлежност на отделите, организацията, жилищните помещения или транспортните средства, а също така и

личността на гражданите, които сътрудничат на тези отдели — чл. 7 от Закона за оперативно-издирвателната дейност.

В предвидените от закона случаи полицейските органи вземат мерки за предотвратяване на престъпленията и правонарушенията, разкриват извършени престъпления, уведомяват органите на дознанието и следствието за делата, които са от тяхна компетентност, осъществяват оперативно-издирвателна дейност, осигуряват извършването на криминалистически разследвания. Определени правомощия имат и сътрудниците на полицията — те могат да съставят протоколи за извършени административни нарушения, да фотографират и правят регистрация на задържани лица.

6.3. Органите на оперативно-издирвателната дейност използват следните способности за събиране на информация: разпит, събиране на сведения, проверка на кореспонденцията на осъдени лица, оглед на транспортни средства, наблюдение на жилищни помещения, други покрити помещения, съоръжения, както и на земеделски земи, идентификация на личността, получаване на контролирана доставка, изследване на вещи и документи, събиране на образци за сравнително изследване, контролирано изпращане на пощенска пратка, влизане в престъпна група, създаване на юридическо лице и оперативен експеримент (създаване на поведение, имитиращо престъпна дейност) — чл. 10, ал. 1 от Закона за оперативно-издирвателната дейност. Единствено след разрешение от съдия могат да бъдат извършвани: подслушване на телефонни разговори, проверка на кореспонденцията, извличане на информация от технически средства за свързване, влизане и оглед на жилищни помещения, други покрити помещения, съоръжения, както и на земеделски земи и проследяване на хора. Изброяването е изчерпателно.

7. Мерки за борба с корупцията

7.1. Предвидените мерки от финансово-данъчен характер задължават държавните служители в предвидените от закона случаи да представят следните документи:

- декларация за доходите с посочване на източника, вида и точните суми;
- декларация за имуществото, подлежащо на данъчно облагане;
- декларация за влогове, ценни книги и други финансови средства в кредитни организации;
- декларация за участие в качеството на акционер или учредител в дейността на компании, фондове и други стопански субекти, както и дялове в собствеността на тези предприятия;
- данни за дълговете, превишаващи 50 000 пъти размера на условната финансова единица;
- данни за други задължения от финансов и имуществен характер, превишаващи 1000 пъти размера на условната финансова единица.

Когато някое от задълженията не бъде изпълнено, Комисията за борба с корупцията към Съвета за управление на държавната служба има правомощието да публикува имената на длъжностните лица в официалния вестник на Азербайджан и да предприеме действия за реализация на дисциплинарната им отговорност, ако неизпълнението на задълженията е последващо на назначаването на държавна служба.

7.2. Административните мерки, предвидени в Закона за борба с корупцията, се изразяват в недопустимост близки роднини да са в условие на зависимост при упражняването на държавната служба. Когато условието за несъвместимост възникне впоследствие, в срок от 30 дни едно от лицата се премества на друга длъжност, а когато това е невъзможно — служебното правоотношение с него се прекратява.

На държавните служители са поставени и ограничения, свързани с получаването на подаръци. Подаръци, чиято стойност превишава 50 пъти сумата на условната парична единица и които са дадени във връзка с изпълнение на служебно задължение, което е част от правомощията на държавния служител, се считат за принадлежащи на държавния орган или на органа на местно самоуправление, където лицето осъществява своите служебни задължения. В случаите, когато подаръкът е за лична употреба на държавния служител, той може да го задържи, ако заплати на съответния орган размера, надвишаващ въведеното ограничение.

7.3. При наказателноправните мерки за противодействие на корупцията се акцентира върху имуществения характер на наказанията, предвидени за корупционните престъпления. В почти всички случаи санкцията се изразява в лишаване от свобода и кумулативно налагане на глоба или конфискация.

7.4. Мерките за защита на лицата, съобщили за извършено корупционно престъпление, са предвидени в чл. 5.6. от Статута на Службата за борба срещу корупцията към Главната прокуратура на Република Азербайджан.

7.5. В Закона за борба с корупцията са уредени и мерки за възстановяване на причинените щети от корупционното правонарушение. Чл. 12 предвижда изземване на незаконно полученото имущество и възстановяване на стойността на незаконно получените облекчения и привилегии. Друга последица от извършеното правонарушение е възможността за анулиране на актовете, сключени или приети в резултат на съответното правонарушение.

8. Международно сътрудничество

8.1. Международното сътрудничество в борбата и противодействието на корупцията се изразява в сключването на множество двустранни и многостранни международни договори, свързани с борбата с организираната престъпност и с прането на пари.

8.2. Сътрудничеството обхваща обмен на информация между службите на договорящите държави относно наличието на информация за извършено престъпление или евентуалното му извършване. В други международни договори се предвижда осигуряването на материално-технически средства и специални изделия.

9. Друга информация

Следва да бъдат посочени различни статистически данни, които могат да са индикатор за това доколко е успешно действащото законодателство и в каква степен се прилага¹⁸.

Според различни изследвания нивото на корупция в Азербайджан е доста високо. По данни на неправителствената организация Transparency International страната заема 130-то място от 163 изследвани държави с индекс от 2,4¹⁹, което показва леко подобрение

ние в сравнение с изминалите години²⁰. Въпреки това вече са налице някои случаи, успешно преминали през всички съдебни инстанции и завършили с осъдителни присъди²¹. Една от най-засегнатите институции е министерството на отбраната, което обаче е отказало да признае резултатите от проведеното изследване²². Много от чуждестранните инвеститори са изразявали своята резервираност към възможността да участват на икономическия пазар в Азербайджан заради широко разпространената корупция. Това е била една от причините в страната да се вземат драстични мерки срещу всякакви прояви форми на корупционно поведение. Така например националната телевизия е показвала пряко как президентът на страната наказва държавни служители за вземане на подкупни²³.

Проблемни сектори са добивът на петрол и газ. Посочва се, че много от компаниите, които добиват горива в Азербайджан, отказват да предоставят информация за това какви суми заплащат на местното правителство²⁴. Здравеопазването е друг сектор, за който се посочва, че е сериозно засегнат от корупция²⁵.

Корупция и липса на независимост има и в съдебната система. Според някои изследвания причините за високото ѝ ниво са в усложнените процедури по избор на съдии, в липсата на дисциплина, лошото заплащане, малкия брой съдии в страната — 4,06 на 100 000 души и други²⁶. Друг сериозен проблем, който се посочва, е че проститутки подкупват полицаи, за да не бъдат принуждавани да преминават през медицински прегледи, тъй като би могла да бъде ангажирана наказателната им отговорност за заразяване с венерически болести²⁷.

10. Заключение

Целта на настоящото изложение е да покаже в най-общ план основите на правната уредба, свързана с противодействие на корупцията в Република Азербайджан. За съжаление, до този момент няма достатъчно данни, от които да могат да се почерпят сведения за приложението на законовата уредба. Затова прегледът на законодателството илюстрира само една теоретична част на проблема за противодействие на корупцията в Азербайджан. Краткото съществуване на специалното законодателство и дейността на Службата за борба срещу корупцията не може да отговори на въпроса за ефективността на предприетите правни мерки.

Както показва опитът на други държави, не е необходимо приемането на специални закони, както и функционирането на специализирани органи, за да може борбата с корупционни практики да доведе до ефективни резултати.

Предприетата законодателна реформа в Азербайджан си поставя изключително амбициозни цели. Може би днешната реалност наистина изисква засилване на законодателните мерки в борбата с корупционната престъпност. Да се надяваме, че новата уредба ще успее да повиши ефективността на наказателното правосъдие.

БЕЛЕЖКИ

¹ Приета на референдум на 12 ноември 1995 г., в сила от 27 ноември 1995 г.

² Обнародван в Официалния вестник на Азербайджан, бр. 53 от 04.03.2004 г., в сила от 1.01.2005 г.

³ В сила от 14.07.2000 г.

- ⁴ Обнародван във „Ведомости на Върховния съвет на Азербайджан“, бр. 15 от 1994 г.
- ⁵ Създаден с Указ на президента на Азербайджан от 28.10.2004 г., обнародван в Официалния вестник на Азербайджан — 29.10.2004 г.
- ⁶ В сила от 29.10.1999 г.
- ⁷ В сила от 28.10.1999 г.
- ⁸ В сила от 29.06.2001 г.
- ⁹ В сила от 29.12.1998 г.
- ¹⁰ Договор за екстрадиция между Република България и Република Азербайджан — обн., ДВ, бр. 78 от 1998 г.
- ¹¹ Договор за правна помощ по наказателни дела между Република България и Република Азербайджан — обн., ДВ, бр. 78 от 1998 г.
- ¹² Договор за приятелски отношения и сътрудничество между Република България и Република Азербайджан — обн., ДВ, бр. 114 от 1997 г.
- ¹³ Обн., ДВ, бр. 114 от 2002 г.
- ¹⁴ Обнародван на 30.08.1999 г. с последващи изменения и допълнения.
- ¹⁵ Обнародван в Официалния вестник на Азербайджан, бр. 64 от 24.03.2000 г., в сила от датата на обнародване.
- ¹⁶ В сила от 15.05.2001 г.
- ¹⁷ Предложеният коментар на отделните състави има за цел най-общо да ориентира за същността на отделното престъпление, както и за някои особености в регламентацията. Не са извършвани задълбочени изследвания върху корупционните престъпни състави, а анализът не претендира за изчерпателност.
- ¹⁸ Вж. *Country Corruption Assessment: Public Opinion Survey in Azerbaijan*. Baku, 2004, 9—33.
- ¹⁹ Индексът е по десетобалната скала, където 10 е най-високото ниво, отразяващо пълната липса на корупция, а 0 е най-ниското и отразява изключително високо ниво на корупция. Вж. *Transparency International. Annual Report 2006*. Berlin, 2006, p. 21.
- ²⁰ Например за 2001 г. индексът на страната е бил 2.0. Вж. *Transparency International. Annual Report 2001*. Berlin, 2001, p. 13.
- ²¹ Вж. *Transparency International. Annual Report 2006...*, p. 17.
- ²² *An A to Z of recent TI chapters activities around the globe*. — Transparency International Quarterly Newsletter, June 2003, p. 6.
- ²³ Вж. **Pope, J. T** Source Book. *Confronting Corruption: The Elements of a National Integrity System*. Berlin, 2000, p. 102.
- ²⁴ **Lort-Phillips, E., V. Herringshaw**. Beyond the rhetoric: measures revenue transparency in the oil and gas industry. — In: *Global Corruption Report. 2006. Special focus — corruption and health*. London, 2006, p. 320.
- ²⁵ **Allin, S., K. Davaki, E. Mossialos**. Paying for „free“ health care: the conundrum of informal payments in post-communist Europe. — In: *Global Corruption Report 2006. Special focus: corruption and health...*, p. 64.
- ²⁶ **Safaraliev, R.** Azerbaijan's yawning gap between reforms on paper and in practice. — In: *Global Corruption Report. 2007 — Corruption in Judicial Systems*. Cambridge, 2007, 175—178.
- ²⁷ **Nyamu-Musembi, C.** Gender and corruption in the administration of justice. — In: *Global Corruption Report. 2007 — Corruption in Judicial Systems...*, p. 124.

ВЪВ ВИСШИЯ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ

ВЪВ ВИСШИЯ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ

На разширено заседание, проведено на 21 септември 2007 г. в гр. Кърджали, Висшият адвокатски съвет взе следните решения:

Решение № 899

Насрочва дати за провеждане на писмен и устен изпит за получаване на сертификат за правоспособност съответно на 10 ноември писмен и на 24 ноември устен изпит.

Решение № 900

Излъчва комисия в състав: Румяна Лечева, Иван Бораджиев и Божидар Кънчев, която с участието на Александър Найденов да обсъди идеята на Пловдивския адвокатски съвет и да предложи решение на следващото заседание на ВАС във връзка с предложението на Пловдивския адвокатски съвет за учредяване на национална награда за заслуги на адвокати за всеотдайна работа на обществени начала.

Решение № 906

Да се поръча и заплати на издателство „Сибис“ изработването на специално издание на ГПК за адвокати с тираж 8000 бр., обем 256 страници, с преференциална цена от 3.00 лв. за брой. Издателството за своя сметка ще разпространи изданието в страната заедно с поредния брой на сп. „Адвокатски преглед“.

Решение № 914

Във връзка със спешното разглеждане и решаване на проблема със сградния фонд на всички административни съдилища в България приема декларацията по този повод на ВАС до съответните институции — президент, председател на парламента, министър-председател, ВСС, държавна администрация, МРРБ и областен управител.

(Текста на декларацията публикуваме отделно)

На заседанието си на 19 октомври 2007 г. Висшият адвокатски съвет взе следните решения:

Решение № 927

По повод постъпил сигнал от български адвокат за допуснати нарушения при режима на свиждания с негов подзащитен в Бургас и извършена въз основа на този сигнал

проверка от члена на Висшия адвокатски съвет Божидар Кънчев и получените от същата проверка резултати, включително събеседване с отговорни длъжностни лица в Бургас, Висшият адвокатски съвет възлага проверка, която да се извърши чрез разговор с директора на Главна дирекция за изпълнение на наказанията Петър Василев с оглед получаване на гаранции, че ползваните видеокамери в местата за срещи не се използват за видео- и звукозапис, или само видео-, или само звукозапис.

Възлага на адвокат Даниела Доковска във връзка с това да направи среща с Петър Василев, като ѝ дава мандат да получи информация не само за град Бургас, а и за всички останали места на територията на Република България, в които се осъществяват срещи между адвокати и техни подзащитни. С оглед на получения резултат ВАС да вземе решение за последващи действия.

Решение № 937

Указва на всички адвокатски съвети, че с оглед разпоредбата на чл. 137, ал. 6 от Закона за адвокатурата отказите на съвета на адвокатската колегия за образуване на дисциплинарно производство следва да се съобщават на заинтересуваните лица по начин, удостоверяващ датата на връчването.

Решение № 947

Издава дълбоко възмущение и протестира срещу некомпетентния, тенденциозен и неверен доклад, изготвен от старши инспектор Румен Павлинов Аладжов относно цитираните факти в сигнала на Висшия адвокатски съвет с писмо изх. № 368/26.07.2007 г. за извършени сериозни нарушения от ръководителя на Националното бюро за правна помощ. Настоява министърът на правосъдието незабавно да назначи задължителна проверка поне от трима експерти, един от които — задължително посочен от българската адвокатура.

Висшият адвокатски съвет настоява това да стане незабавно, тъй като видно от приложените до министъра на правосъдието жалби от редица адвокатски колегии в страната, включително двете най-големи — Софийска и Варненска, тоест далеч над 50% от българската адвокатура, институтът на правната помощ в България е пред срыв, който ще доведе до блокиране на правосъдието в България.

Висшият адвокатски съвет предупреждава, че няма да носи отговорност заради тези действия, за които от отдавна сме предупредили, включително и на националната конференция от 19 май 2007 г.

Висшият адвокатски съвет продължава да настоява за незабавното отстраняване на председателя на бюрото. В противен случай няма да носи отговорност за взривяването на системата.

Единодушно задължава председателя на Висшия адвокатски съвет незабавно да връчи настоящото решение лично на министъра на правосъдието.

ДЕКЛАРАЦИЯ НА ВИСШИЯ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ

До

Президента на Република България

**Председателя на Народното събрание
на Република България**

**Министър-председателя
на Република България**

Висшия съдебен съвет

**Министъра на държавната администрация
и административната реформа**

**Министъра на регионалното развитие
и благоустройството**

Областния управител на град София

Висшият адвокатски съвет намира за необходимо повторно да изрази извънредното си безпокойство от продължаващите безплодни действия на държавните органи, длъжни по закон да осигурят нормални условия за работата на новите административни съдилища. Неосигуряването на сгради за съдилищата води до значителни затруднения за работата на адвокати, съдии и вещи лица и до фактическо възпрепятстване на достъпа до правосъдие в областта на административното правораздаване.

На българските адвокати е известно, че до средата на септември образуваните дела в Административния съд — София, надхвърлиха 4000 и с всеки изминал ден броят им продължава да расте. По тези дела следва да се произнесат в разумен срок 36 съдии, нуждаещи се от нормални условия на труд, вместо предоставените им като кризисно и временно решение два работни кабинета и една съдебна зала, без нормално деловодство, архив и адвокатска стая. Въпреки че съдът работи без лятна ваканция, колегите адвокати продължават да правят справки на крак, в коридора и пред съдебната зала.

Административният съд продължава да работи без адвокатска стая, без секретно деловодство и при полагане на неимоверни усилия от страна на съдиите.

Подобни, макар и не така утежнени, са условията, при които са принудени да работят множество колеги в по-голяма част от останалите областни административни съдилища. Затруднено е сериозно правораздаването по административни дела, представляващо значима част на съдебната реформа.

Висшият адвокатски съвет напомня, че осигуряването на нормални материални условия за функционирането на съда следва да получи приоритетно решаване от държавните институции на всяка правова държава. Административното правораздаване е изцяло ориентирано към гарантиране на пълния спектър на граждански права и в този смисъл и в бъдеще ще бъде най-близо до гражданите.

Нашето опасение е, че съществуващата обстановка, особено за столицата, където е концентрирана почти цялата администрация, може да спомогне за демотивиране на всеки засегнат да търси и намира бързо правосъдие.

Ръководството на Висшия адвокатски съвет настоява за спешно разглеждане на проблема със сградния фонд на всички административни съдилища в България.

Известно ни е, че новото ръководство на Министерството на правосъдието има конкретни варианти за решаване на кризисния проблем с административните съдилища и пледира за вземане на решение в най-кратки срокове. В противен случай всеки момент работата на съда може да бъде блокирана от огромния брой дела и липсата на условия за нормални процеси по тях. Това няма да бъде тълкувано положително в публичното пространство нито от обществото, нито от особено чувствителните по темата „правосъдие“ европейски партньори.

Горната декларация е приета с решение № 914 на редовно заседание на Висшия адвокатски съвет, проведено в гр. Кърджали на 21.09.2007 г.

Председател на ВАС:
Траян Марковски

В АДВОКАТСКИТЕ КОЛЕГИИ

110 ГОДИНИ СОФИЙСКИ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ

129 ГОДИНИ СОФИЙСКА АДВОКАТСКА КОЛЕГИЯ

Тържествено честване на 11 октомври 2007 г. в хотел „Шератон“, зала „Средец“, София
(Стенограмата се публикува със значителни съкращения)

10,15 часа. В залата звучи химнът на Република България. Всички присъстващи стават.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Уважаема госпожо заместник-министър на правосъдието на Република България,
Уважаеми колеги,
Гости,
Дами и господа,

Имам високата чест да открия днешния изключителен, знаменателен форум, посветен на 110-ата годишнина от създаването на Софийския адвокатски съвет и 129-годишнината на Софийската адвокатска колегия. Тези два столетника бяха поводът и основанието на 3 май 2005 г. тогава действащият адвокатски съвет със свое решение да обяви 11 октомври за Ден на Софийската адвокатска колегия.

Разрешете ми от името на сега действащия Софийски адвокатски съвет и от свое име да благодаря за това, че приехте поканата, за това, че днес, сега и тук, ние сме заедно.

Благодаря на Вас, госпожо Караиванова, заместник-министър на правосъдието на Република България.

Благодаря на председателя на Висшия адвокатски съвет г-н Траян Марковски.

Благодаря на председателя на Върховния касационен съд г-н Иван Григоров, на председателя на Върховния административен съд г-н Константин Пенчев.

Благодаря на омбудсмана на Република България г-н Гиню Ганев.

Благодаря на председателя на Военно-апелативния съд генерал Веселин Пенгезов.

Благодаря на председателя на Софийския градски съд г-н Светлин Михайлов.

Благодаря и на председателя на Камарата на нотариусите г-н Димитър Танев.

Най-искрено, сърдечно благодаря и на нашите гости и скъпи приятели от Азербайджан, Грузия, Ливан, Македония, Молдова, Румъния, Турция, Франция, Холандия, Унгария и Чехия.

Уважаеми колеги, не бих си позволила да кажа нещо ново или различно от това, което историята е съхранила и ревностно пази. Затова ще се позова само на фактите и събитията такива, каквито са. Те са отразени в книгата за историята на Софийския адвокатски съвет, която бе издадена за първи път през 2005 г. и която бе написана от талантливия разказвач, изключително скромния и душевно богат Петко Добчев, вече покойник.

През есента на 1897 г. на 11 октомври председателят на Окръжния съд в София Георги Писарев свиква общо събрание на Софийската адвокатска колегия, твърдо решен този път, след няколко несполучливи опита, да създаде адвокатски съвет. И той успява.

Избрани са следните членове на първия адвокатски съвет:

Д-р Димитър Греков, д-р Васил Радославов, д-р Сава Иванчев, д-р Стоян Данев, д-р Константин Полянов, Гаврил Орошаков, Иван Луканов.

Д-р Димитър Греков, уважаеми колеги, е не само първият председател на първия адвокатски съвет. Той е и първият министър на правосъдието в първото българско правителство. Той е дипломатическият представител при Високата порта. Той е министър на външните работи и министър-председател.

Вторият председател на Софийския адвокатски съвет е д-р Стоян Данев, народен представител в Десетото народно събрание и в Петото Велико народно събрание. Министър на финансите няколко мандата и четири мандата министър-председател на България.

Д-р Александър Градев — народен представител в Единадесетото и Дванадесетото народно събрание, министър на правосъдието и на народното просвещение.

Петър Пешев — народен представител 4 мандата, министър на правосъдието и министър на народното просвещение.

Следват председателите: д-р Борис Вазов, Янко Стоянчев, д-р Сава Иванчев, Симеон Петков, Иван Руневски, Александър Огнянов, Борис Павлов.

Всички велики и достойни българи, членове на Софийската адвокатска колегия, отдели се безрезервно на майка България в защита на законните интереси на нейните граждани.

Следват председателите Найдено Райчев, Никола Бронзов, Димитър Вапцаров, който е и основател на първия Международен юридически съюз, Светослав Кираджиев, Борис Лозанов, Васил Савов, Лев Левков, Атанас Армянов, Георги Пенев, Георги Тодоров, Аспарух Манчев, Марко Манев.

И вървим към близката история на Софийския адвокатски съвет — Еньо Комитов, председател на адвокатския съвет няколко мандата, член на Софийския адвокатски съвет и на Бюрото на Централния съвет на адвокатурата и негов председател, член на Висшия съдебен съвет през 1997 г.

Асен Илиев — член на Централния съвет на адвокатурата и председател на Дисциплинарната комисия към него. Два мандата председател на Софийския адвокатски съвет.

Антон Антонов — председател на Софийския градски комитет на Съюза на юристите в България.

Тодор Бурилков — председател на Висшия адвокатски съвет два мандата. По негово предложение Висшият адвокатски съвет прие, както ние го наричаме, първия Етичен кодекс — правила за упражняване на адвокатската професия и професионалната отговор-

ност, приети през 1993 г. с Наредба №2, която спря своето действие с приемането на действащия Етичен кодекс.

Николай Данев — председател на Софийския адвокатски съвет два мандата, от 1992 до 1996 г.

Траян Марковски — председател на Софийския адвокатски съвет, мандат 1996—1998 и 1998—2000 г. Председател на Висшия адвокатски съвет втори мандат и към момента. Удостоен с почетен знак на Съюза на юристите в България, удостоен с почетен знак от министъра на правосъдието за изключителен принос и заслуги за развитието на българското правосъдие.

Стефан Ботев — настоящ член на Висшия адвокатски съвет, първи мандат, и председател в мандат 2000—2002 г. на Софийския адвокатски съвет.

Емануил Георгиев — председател с мандат 2002—2004 г.

Уважаеми колеги, по понятни причини ще спра дотук с председателите на Софийския адвокатски съвет. Искам още веднъж да благодаря на всички вас, да благодаря на председателите на адвокатските колегии от страната, които приеха поканата и днес са тук сред нас.

С най-голямо за мен удоволствие искам да предоставя възможността на заместник-министъра на правосъдието Анна Караиванова да поднесе приветствие към всички нас. Заповядайте, госпожо Караиванова. (*Ръкопляскания.*)

АННА КАРАИВАНОВА:

Уважаема госпожо председател,

Уважаеми гости, колеги, приятели,

Най-напред искам да извиня министър Тачева, която поради спешни ангажименти в Министерския съвет не можа лично да приветства това високо събрание. Но за мен, както и за нея, е чест възможността да ви приветствам по случай 110-годишнината от създаването на Софийския адвокатски съвет. Никак не е случаен фактът, че възникването и развитието на българската адвокатура е свързано с възстановяването на държавността след Освобождението и първите стъпки в изграждане на съвременна България. Нашите предци добре са знаели, че само там, където има правов ред и законност, е възможно обществото с пълна мяра да работи за своето развитие и просперитет.

Именно необходимостта от справедливо правосъдие и справедлива защита на правата и законните интереси на гражданите е наложила появата и развитието на тази подпомагаща съдебната власт професия — професията на адвоката. Представянето на страните в процеса от адвокат в съдилищата в българските земи води началото си още от времето на османското владичество, но едва в условията на освободена България професията на адвоката добива в пълна мяра своята обществена регламентация и утвърждаване.

Отличителна черта на адвокатурата в България е утвърдилото се през годините самоуправление. То е уредено още в първия Закон за адвокатите от 22 ноември 1888 г., който решава и въпроса за създаването на адвокатските съвети. Софийският адвокатски съвет, чиято 110-годишнина отбелязваме днес, е един от първите съвети в страната и знаменателно е, че както споменахте вече, госпожо председател, негов пръв председател

е Димитър Греков — първият министър на правосъдието в България след Освобождението.

Уважаеми колеги, в правовата държава и в общество, в което властва върховенството на закона, адвокатът има особена, специфична и все по-важна роля. Задълженията му не се изчерпват в изпълнението на дадения мандат, а произтичат и от традициите на тази професия. Адвокатът трябва да служи както на интересите на правосъдието, така и на законните интереси и права на физическите и юридическите лица.

С нов смисъл и значимост са изпълнени днес думите, че само общество, в което съществува свободна и независима професия, подчинена на собствените ѝ права, може да гарантира върховенството на закона. Свободата и самоуправлението на адвокатската професия е същностна гаранция за запазване на законността и правата на човека и в същото време — огромна професионална и морална отговорност.

Специално искам да подчертая, че реформата на съдебната система, която осъществяваме у нас, не може да се разглежда откъснато от дейността на адвокатурата. Макар и извън съдебната система, адвокатът е едно от главните действащи лица в процеса и отгук — и в правораздаването.

Трябва специално да подчертая и изтъкна активното участие на адвокатурата в изготвянето на основните закони в България. Чрез своите представители в работните групи в Министерството на правосъдието адвокатите дават своя принос за изработването на новия правен статус в страната в съответствие с най-добрите европейски практики.

Всички ние носим отговорност и за модела, който създаваме, за примера, който неизбежно утре като бумеранг ще се върне в практиката на тези след нас.

Скъпи колеги, приобщаването ни към семейството на развитите европейски държави поставя много нови изисквания към вас. Усъвършенстването на вашата работа е пряко свързано с усъвършенстването на правораздаването у нас и аз съм убедена, че всеки един в тази зала си дава сметка за това.

И в заключение, позволете ми да се обърна към мъдростта на древния римски мислител, в която се казва — законът се обезсмисля от тези, които нямат нито мъжество, нито им достигат морални средства, за да го защитят.

Иска ми се с общи усилия да опровергаем скептицизма, че силите ще ни изоставят по пътя или, не дай Боже, мъжеството ще ни напусне тъкмо сега, когато оставихме толкова много завоевания на демократичното правораздаване зад гърба си, вече внедрени в работата на съда, на администрацията, прокуратурата и, разбира се, във вашия стил и правила за работа.

От все сърце и от името на министър Тачева ви желая успех в бъдещата дейност. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Уважаеми колеги, току-що бях информирана, че за огромно наше удоволствие сред нас е секретарят по юридическите въпроси на президента на Република България г-н Цветан Сивков. Заповядайте, господин Сивков. *(Ръкопляскания.)*

ЦВЕТАН СИВКОВ:

„До госпожа Наталия Ценова, председател на Софийската адвокатска колегия.

Уважаеми госпожи и господа,

Уважаема госпожо Ценова,

Искам да поздравя не само присъстващите, но и всички български юристи и най-вече българската адвокатура по повод 110-годишнината от създаването на Софийския адвокатски съвет. Това е събитие не само за софийската адвокатура. То има своето определящо значение за всички, които са посветили своя живот и професионални умения в служене на правото и закона.

Българската адвокатура е важен гарант за защитата на правата и интересите на гражданите. Тя е неоченим помощник на съдебната система и на администрацията при тълкуване и прилагане на законите. Често пъти тя е единствената преграда срещу произвола и беззаконията на чиновниците спрямо обикновените хора.

Работата на Софийската адвокатска колегия е определяща за облика на българската адвокатура и на българското правораздаване. Тук работят много добре подготвени адвокати, които имат за свое верую служенето на закона и защитата на интересите на гражданите и юридическите лица. Години наред софийската адвокатура има висок авторитет, защото в нея са вписани едни от най-добрите и най-авторитетните български юристи. Те са пример във всяко едно отношение за колегите си в цялата страна.

Позволете ми още веднъж да ви поздравя по повод 110-годишнината от създаването на Софийския адвокатски съвет и да ви пожелаем успех в отговорното ви призвание!

Георги Първанов, президент
на Република България“

Благодаря. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Сърдечно благодаря.

Предоставям възможност за приветствие към всички нас на председателя на Висшия адвокатски съвет господин Траян Марковски. *(Ръкопляскания.)*

ТРАЯН МАРКОВСКИ:

Уважаема госпожо председател на Софийската адвокатска колегия,

Уважаеми господа председатели на адвокатските колегии от ВСВА,

Уважаеми достолепни гости,

Уважаеми колеги от Софийската адвокатска колегия,

Дами и господа,

За мен е изключително удоволствие и висока чест от името на българската адвокатура, от името на Висшия адвокатски съвет и лично от мое име да поздравя всички вас и водещата, най-голяма, най-авторитетна и най-престижна адвокатска колегия в България в момента — Софийската адвокатска колегия.

Днешният ден е забележителен ден за Софийската адвокатска колегия. Макар и формален повод да е годишнината от създаването на първия адвокатски съвет, днешният ден с право е обявен за Ден на Софийската адвокатска колегия. Днес е ден за памет, днес

е ден за благодарност, днес е ден за размисъл, днес е ден за гордост и, естествено, днес е ден за поглед в бъдещето.

Ден за памет — затова, защото няма и не може да има бъдеще, без да има минало.

Ден за благодарност — затова, защото зад фактите на сухите цифри всъщност, уважаеми колеги, стоят съдбите на поколения наши предшественици адвокати, стои вплетеното в техния живот разочарование и надежда, отчаяние и вяра, прекършен дух и възкръснала вяра, и всичко това е вплитано десетилетия наред в най-силното, непобедимо и всесъздаващо чувство — чувството на любовта, любовта към хората, любовта към професията и любовта към живота.

Днес е и ден за размисъл. Ден за размисъл затова, защото всеки вървящ по своя път има моменти на умора и разколебаване, спира, носейки своя кръст към своята Голгота, и никога не бива да забравя, че никой от нас не е безгрешен.

Днес, уважаеми колеги, е ден и за гордост. За гордост — затова, защото не е грях човек да служи на обществото, да служи на хората, да се бори за тях и да се гордее с това.

И естествено — ден за поглед в бъдещето. Едва ли преди 110 години, уважаеми колеги, когато чухте, че с големи усилия е бил свикан първият адвокатски съвет, когато се е дало институционалното начало на днес могъщата и престижна Софийска адвокатска колегия, някой от нашите колеги е могъл да си представи, че 110 години по-късно Софийската адвокатска колегия ще бъде част от свободното европейско пространство, ще олицетворява духа на едно съвършено ново време, в което светът живее без войни (поне в Европа), когато светът унищожава границите и се обединява за нещо по-добро.

Но вероятно е имало мечтатели и поне са могли да мечтаят. А днес, от висотата на хълма на отминалото време ние спокойно можем да преценим, че тези, които са били преди нас, достойно, с изключителна отговорност са изпълнявали своята мисия, обслужвали са обществото, били са достойни за високото призвание адвокат. Макар и подложени на бурите на времето, на опитите да бъдат смазвани или да се отклонят от техния път, те не погизаха принципите, на които е изградена вечната адвокатска професия. Нашият поклон към тези хора и към тези, които днес гордо носят призиванието адвокат. Защото всичко друго е временно, а професията е до края на нашия живот.

Вие чухте, председателят на Софийската адвокатска колегия изреди редица имена. Тази колегия 129 години е била част от елита на българското общество. От нейните редици са рекрутирани водещи политически личности, хора, които със своя личен живот и саможертва, когато е трябвало, са белязали пътя за развитие на съвременна България.

И затова, уважаеми колеги, смятам, че ние днес сме длъжни, отдавайки почит на нашите предци, мислено поне да се закълнем, че и след още 129 години Софийската адвокатска колегия ще я бъде и нашите потомци, ако не се гордеят, поне не бива да се срамуват от нас.

Уважаеми колеги, в този прекрасен ден ми позволете още веднъж от името на Висшия адвокатски съвет да поздравя всички вас, да пожелая на всички вас много, много здраве, много професионални успехи и много човешко щастие!

Честит празник, колеги! (*Ръкопляскания.*)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Благодаря за чудесните думи и пожелания, господин Марковски.

Председателят на Върховния касационен съд г-н Иван Григоров. (*Ръкопляскания.*)

ИВАН ГРИГОРОВ:

Уважаема госпожо Ценова,

Уважаеми колеги адвокати,

Уважаеми гости,

Присъствал съм на почти всички събрания, над 30 години, на софийската адвокатура, и изобщо на българската адвокатура, и макар да не съм човек, който много лесно се вълнува или е зле с нервите, винаги изпитвам чувство на вълнение и чувствам приповдигнато настроение и оптимизъм, когато съм сред адвокатите. Към финала ще кажа защо.

Искам да кажа импровизирано няколко думи, като взимам повод от изказването на г-жа Ценова и г-жа Караиванова — уважавани много от мен колеги, които в началото на своето приветствие изложиха неща от историята на българското юридическо съсловие и неговите заслуги към българската държава.

Софийската адвокатска колегия и адвокатурата като цяло, както и Министерството на правосъдието са институции, създадени почти непосредствено след Освобождението на България от турско робство.

Върховният съд също се създава само три месеца след знаменателната дата 3 март 1878 г. Няколко години след това той се преобразува във Върховен касационен съд, чиято 125-годишнина преди известно време ние чествахме.

Ние трябва да се гордеем, че непосредствено след създаването на третата българска държава едни от първите институции, които се установяват в държавата, са институциите, свързани с правото. Това се отнася включително и за българската адвокатура.

По авторитет на институциите, по минало на институциите бих казал, че трябва да сме на едно от първите места в Европа. Ние трябва да се гордеем с това.

Аз лично съм към края на своята юридическа кариера и нещото, с което много се гордея, е обстоятелството, че моята кариера в правото, наследствена в професията, започна в Софийската адвокатска колегия. Тогава бяхме само няколко души под 30 години, по-малко от половин дузина. Влизането беше доста трудно, самият състав на колегията беше много малък и за щастие в следващите години, особено през годините след т.нар. преход адвокатурата стана една реална и истинска политическа и юридическа сила.

За мен е изключително удоволствие да пожелаая на всички вас много здраве и професионални успехи. И да кажа, че винаги се гордея, че 22 години от моя живот преминаха в софийската адвокатура. Това беше за мен едно добро начало, един изключителен опит, който получих от колегите тогава. Винаги съм разчитал на помощта на колегите и съм я получавал.

Винаги ще се чувствам адвокат, винаги ще се чувствам част от вашето семейство, винаги ще мислея, винаги ще се чувствам един от вас.

Желая ви много здраве и успех! (*Ръкопляскания.*)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Председателят на Върховния административен съд г-н Константин Пенчев. Заповядайте. (*Ръкопляскания.*)

КОНСТАНТИН ПЕНЧЕВ:

Уважаема госпожо председател,
Уважаеми колеги адвокати,
Скъпи гости,

През последните години непрестанно говорим за това как трябва да хармонизираме нашето законодателство с европейското, за да може България да стане пълноправен член на Европейския съюз. Слава Богу, тя стана.

Сега говорим как трябва да покрим европейските стандарти, т.нар. бенчмарки, за да можем да бъдем един пълноправен или достоен член на този Европейския съюз. И затова ми се струва, че е много полезно за България, за нашето самосъзнание да има дни като днешния, когато се обръщаме назад в историята — 110 години назад. И виждаме, че може би наистина историята на България не започва от датата на нейното приемане в Европейския съюз.

Виждаме как се е сформирал първият Софийски адвокатски съвет. Г-жа Ценова посочи имената на първите членове на този съвет, които, както беше казано, са не само адвокати. Те са видни политици, общественици, държавници и са играли много, много важна роля в цялото обществено развитие на България.

Когато се обърнем назад наистина и видим какви представители е имала българската адвокатура и България, какви общественици, с международно влияние, ние наистина започваме да гледаме с друг поглед на това, което България е сега.

Вярно, и адвокатурата е минала през трудни години, знаем опитите с указ да бъдат ограничени правата на адвокатурата, да бъде ограничена свободната воля, свободното самоуправление на адвокатите. Е, подобни случаи има и с Върховния административен съд, който през 1948 г. беше закрит, за да бъде възстановен с новата Конституция. Но ми се струва, че много важно е да се обръщаме назад в миналото, за да можем достойно да посрещнем настоящето, а и нашето бъдеще.

Аз също се чувствам част от колегията и смея да твърдя, че ако съм имал някаква положителна трудова кариера, е защото съм бил адвокат, а не защото съм бил съдия.

Искам да пожелаая на нашите колеги да ни напомнят, че ние сме потомци на достойни хора, на достойни европейци и нека сега, когато сме пълноправен член на Европейския съюз, Софийският адвокатски съвет, и не само Софийският адвокатски съвет, нека българската адвокатура да се чувства не чирак или помощник на адвокатските къщи на развитите държави от Западна Европа, а напротив, българските адвокати да се чувстват достойни партньори, равностойни по знания, по умения и по доходи. И аз пожелавам това от все сърце на българските адвокати. Никога не забравяйте, че вие сте потомци на тези, които създадоха българската адвокатура, че вие сте потомци на държава с повече от 1300 години история. Убеден съм, че българската адвокатура ще бъде една от най-уважаваните адвокатури на Европейския съюз.

Желя ви успех и честит празник! (*Ръкопляскания.*)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Благодаря, господин Пенчев.

Председателят на Камарата на нотариусите г-н Димитър Танев. Заповядайте.
(Ръкопляскания.)

ДИМИТЪР ТАНЕВ:

Уважаеми колеги,

Уважаема госпожо Ценова,

Поздравявам Ви с настоящия празник!

Искам да кажа, че професиите на нотариуса и на адвоката са близки. Разбира се, нашата професия е опосредена от публичната функция, която изпълняваме, докато професията на адвоката е свързана винаги директно с отделния човек. Ролята и значението на адвокатурата и на отделния адвокат е голяма там, където има демокрация, където има свободно общество. Самата философия на адвокатската защита за мен лично е свързана с философията, че всеки един човек е едно уникално същество, че той е една безкрайна вселена и заслужава защита на своите права и интереси.

Спомням си в Държавния нотариат преди 10—15 години едно малко общество от адвокати, които се занимаваха с вещно право — 20 или 30 човека. Спомням си как сме спорили, как съм се учил от тях, как реализирахме съдебна практика и етичността. Тяхната честност се разбираше винаги априори, никога не се коментираше. Винаги древната латинска максима, че тълкуването на законите не обосновава тяхното нарушаване, витаеше в нашите разговори.

Казвам го по повод на това, че сега има юристи от всички професии, които смятат, че добре вързаната вратовръзка е начало на професионален успех.

Искам да поздравя и колегите адвокати от Софийската адвокатска колегия с настоящия празник, да ви пожелаем здраве, творчески успехи и да бъдете все така жилави в удържане достойнството на вашата професия! (Ръкопляскания.)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Благодаря Ви, колега Танев.

Омбудсманът на Република България г-н Гиньо Ганев. (Ръкопляскания.)

ГИНЬО ГАНЕВ:

В този празничен ден, когато всички отдаваме почит на мисията на адвоката в защита на човешките права, аз искам да не забравяме клетвата на древните атински адвокати: „Заклеваме се да изслушваме еднакво и обвиняемия, и обвинителя!“

Тази клетва трябва да я носим и днес, независимо от това на какви парцели на правното поприще стоим.

Днешната наша адвокатура, заедно с всички други граждани, имаме нужда да се връщаме към тази най-висша морална повеля — на толерантността, която отрича фанатизма и прелудежденията.

Второто — едно изречение от този бляскав, незаменим и изключителен професор — Иван Апостолов, който беше бламиран политически и беше прекратена неговата невероятна кариера в университета. Веднъж ми каза — да знаеш, че аз се връщам с гор-

дост към майката професия на юристите — това е професията на адвоката. И всеки трябва в себе си — казваше ми той — независимо от това къде работи като правник, да носи сърцето на адвокат. И знаете ли какво нещо направи той след това в живота си като адвокат, като участник в арбитражни дела?

Все се заканвам да помоля на висок глас Висшия адвокатски съвет — време е да се отделят няколко души, които да започнат прилежно да разлистват страниците на делата. Там, в пледоариите на адвокатите, ще се намерят онези невероятни истини и промисли, които ги няма и в учебниците.

Мисля си още, че като чухме тази справка за първите председатели на Софийската адвокатска колегия, най-после е време на висок глас да кажем — стига с тази глупост, че историята на народите се прави от самия народ! Тя се е правила винаги от неговите духовни водачи. Българската адвокатура — само с тази поредица на първите имена — е едно голямо доказателство за това.

Младите хора днес трябва също да носят едно такова скрито поприще в себе си и да участват в живота на държавата и на обществото не само от гледната точка на адвокатите. Адвокатът е най-големият общественик. Той всеки ден в своята кантора общува с толкова много хора. Това е една даденост, която никога не трябва да се забравя.

И накрая нещо, което има малко по-друг характер. Новото основно право на всеки гражданин на Европейския съюз, тоест и на гражданите на България, е право на добро управление и право на добра администрация. Това не значи да се подобряват административните услуги, не значи един кмет да се гордее с обслужването на едно гише. Щом правото на всеки човек е да иска добро управление и добра администрация, значи той има право на всекидневни претенции към властта. Не може да има лоша администрация и добра власт, и обратно.

Това е едно ново поприще за всички нас и за адвокатите. Защото дефиницията на правото на добра администрация не спира до доброто прилагане на закона. Може един висш служител много добре да прилага закона, но ако прави само това, той всъщност носи зародиша и проявите на лошата администрация. Правата на човека не са само в закона, а са отвъд него. Кой ще може да направи това — да пребродиш алинеите на закона, без да нагазиш в тресавището на произвола? Тази мярка — човешка, духовна, чисто юридическа, на върха на тази ценностна система, наречена права на човека, принадлежи на адвоката.

Благодаря ви. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Благодаря Ви, господин Ганев.

Уважаеми колеги, предоставям възможност за приветствие към всички нас на доскорошния председател на Международния адвокатски съюз със седалище Париж, господин Пол Немо — Франция. Заповядайте. *(Ръкопляскания.)*

ПОЛ НЕМО:

Благодаря на всички. Съжалявам, че не говоря български. Ще имам удоволствието да се изразя на моя език, тъй като България е член на франкофонския съюз и според данните много от вас знаят френски.

Сегашният председател на Международния адвокатски съюз ще ви каже, че ние изразяваме нашата симпатия, нашето уважение за всичко, което прави Софийската адвокатска колегия. Вие говорихте за историята на адвокатската колегия, а аз като бивш председател на Международния адвокатски съюз мога да кажа, че редица европейски адвокатски колегии имат много по-малка история от вашата. Те даже не са имали подобна професия, когато вие сте създали адвокатска колегия.

Винаги адвокатите са имали политическа роля в областта на правата на човека, в областта на прилагането на тези права. И винаги, разбира се, политичите са се интересували от тази професия.

Историята ви е изключително интересна и аз ви поздравявам за нея. И казвам на младите — не забравяйте историята, не забравяйте вашите предци.

Някои от бележките на г-жа Ценова и г-жа заместник-министъра изразиха важността на адвокатската професия. България е член на Европейския съюз и вече е открила в Брюксел, че има много организации, много адвокатски колегии, които работят на пазарен принцип, но вие трябва да защитите вашата история, вашата професия и да намерите своя път в адвокатската професия.

Всички страни, които участват в организацията на адвокатите, са страни, които са приели демокрацията. Има, разбира се, някои опасности за професиите в Брюксел. Ние трябва да защитаваме правата си, да обясняваме какво означава демокрацията, какво означава върховенството на закона. Адвокатите трябва да защитават, да спазват нормите и правилата на публичния живот.

Трябва да кажа, че Софийската адвокатска колегия участва много активно в Международния адвокатски съюз. Благодаря на г-жа Ценова за активното участие на вашата организация в международния живот. Ние много обичаме нашите български приятели. Ние уважаваме много българския Софийски адвокатски съвет и неговия председател. *(Ръкопляскания.)*

Много благодаря.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Г-н Андраш Чешкай, ръководител на унгарската делегация в Съвета на адвокатурите и правните общества на Европейския съюз (ССВА) и официален представител на председателя на този съвет — г-н Колин Тайер, има възможност за приветствие. Заповядайте. *(Ръкопляскания.)*

АНДРАШ ЧЕШКАЙ:

Добро утро. Благодаря.

Уважаеми господа председатели,

Уважаеми представители на правителството,

Уважаеми представители на съдебната система,

Дами и господа,
Мили колеги,

Днес съм тук и представлявам, от една страна, г-н Колин Тайер, председател на ССВА, който не може да дойде днес и да празнува с вас. А от друга страна, представлявам и Унгарския адвокатски съвет, чийто председател също не може да дойде. Носейки тези две шапки, имам удоволствието да съм с вас и да ви благодаря за поканата. Искам да ви поздравя по случай 110-ата годишнина.

Аз съм ръководител на унгарската делегация в ССВА. Имам и дейност в UIA, имам и дейност в Унгарския адвокатски съюз. Знаем колко е важно да си на международното поле, да действаш глобално, да правиш размяна на идеи и да получаваш информация. Както вие знаете, ССВА е една организация, която е създадена за тази цел. Това е място, където можете да представите професията, да защитавате интересите на професията и да си разменяте идеи, да провеждате дискусии с Европейската комисия или с определени правителства от страните-членки.

Можете да попитате каква е разликата между ССВА и други международни организации, които представляват професията. Разликата е, че в ССВА са представени само националните адвокатски колегии и представляват националните интереси на адвокатската професия чрез националните колегии. Днес е много важно да представляваш и да защитаваш интересите на адвокатската професия, понеже почти всеки ден има проблеми, свързани с тази професия.

Ние имаме трудни ситуации. Например в Полша само преди един месец имаше една кръгла маса, където представителите на всички юридически професии се събраха да обсъдят проблемите, които имат днес. За съжаление и за учудване на поканените нито един представител на министерството, нито един представител на правителството не присъства, те просто не искаха да обсъдят проблемите на юридическата професия. Правителството смята да въведе силни ограничителни мерки върху юридическата професия.

Има много места, където може да се защитава юридическата професия и интересите на адвокатите, но първото е да имате силна адвокатска колегия, защото чрез нея не само могат да се защитят интересите на юристите, но по този начин може да се осигури сигурност чрез строги правила, чрез строги етични норми, за да могат да се защитят и интересите на клиентите.

Ние имаме, разбира се, други предизвикателства навсякъде по света. Например въвеждането на директивата за пране на пари и много други. Искам да окуража българските ни колеги да участват в тези международни организации. Вие вече сте представени в ССВА като пълноправен член.

От името на Унгарската колегия искам да кажа, че имаме много добри отношения със Софийската адвокатска колегия и искам да ви поздравя по случай 110-годишнината и да ви пожелаем много, много по 110 години история занаяпред! *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Благодаря, г-н Чешкай.

Г-н Жерон Брауер, доскорошен председател на холандската адвокатура. Заповядайте. *(Ръкопляскания.)*

ЖЕРОН БРАУЕР:

Добро утро.
Госпожо председател Ценова,
Господа председатели,
Драги колеги, гости,
Ще говоря на английски. Няма да говоря на холандски, защото никой не го разбира.

Вчера имах възможност да се разходя из този град и посетих катедралата „Александър Невски“. Там ми обясниха за строителството и красивата украса и мога да използвам това като метафора за Софийската колегия, която също е добре построена и има дълга история. Като бивш председател на Холандската адвокатска колегия мога да ви кажа, че Холандската колегия има история само от 55 години. Така че вие сте доста по-стара колегия. Мисля, че вие се гордеете с това, което сте постигнали през тези 110 години. Вие се гордеете с миналото, вярвате в бъдещето и имате право на това.

София вероятно е столицата на юридическия живот в България. Аз искам да поздравя не само Софийската адвокатска колегия, а и всички останали адвокатски колегии от този регион. Чувствам се много горд, че съм тук и много се радвам да имам възможност да разговарям с вас. Благодаря ви много. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Благодаря, господин Брауер.
Президентът на Адвокатската колегия в Анкара — г-н Ведат Джошар. Заповядайте.
(Ръкопляскания.)

ВЕДАТ ДЖОШАР:

Благодаря.
Уважаеми колеги,
Уважаеми гости,
Искам да ви поздравя със 110-годишнината. Адвокатите са временни, защото е временен животът, но адвокатските колегии са вечни. Искам да поздравя всички колеги, които празнуват днес. Благодаря за вашето внимание. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Благодаря Ви.
Президентът на Букурещката адвокатска колегия г-н Кристиян Йорданеску.
(Ръкопляскания.)

КРИСТИЯН ЙОРДАНЕСКУ:

Благодаря, Наталия.
За мен е голяма чест да изразя всички най-хубави пожелания към моите български колеги за това чудесно честване. България и Румъния имат много неща за правене, за осигуряване на хубаво бъдеще. Имаме много работа, за да установим при нас европейски правила. След 17 години преход ние имаме много експерти, много хора идват да ни обясняват как да строим демокрацията. Имаме немски, френски, италиански, ав-

стрийски експерти и никой не разбира спецификата на нашата страна. Това е причината да нямаме истинско върховенство на закона. Даже според нашата Конституция правосъдието не е сила на държавата, а е авторитет.

Поради тази причина аз направих една важна стъпка. Заедно с моите колеги от Букурещката адвокатска колегия започнахме програма за реформи на юридическата система. В Румъния ние работим много да създадем АМА — асоциация на магистрати и адвокати. Много скоро ще осъществим това и след това бъдещето е наше. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Господин Ловро Ковачич. Заповядайте. *(Ръкопляскания.)*

ЛОВРО КОВАЧИЧ:

Уважаеми гости,

Колеги,

Дами и господа,

За мен е чест да представлявам тук колегията от Хърватска. Искам да ви поздравя от името на Загребската адвокатска колегия и от името на нашия председател.

Дами и господа, ние, от хърватската адвокатура, виждаме общото между нас. Виждаме историята на нашите организации и борбата да уеднаквим нашите законодателни системи, нашите юридически системи с европейските. Нашето сътрудничество ще продължи във всички области.

Сега Хърватска се опитва да влезе в Европейския съюз. Вашият опит, специално на Република България, е от голяма полза за нас, особено относно адвокатурата и особено законите, които управляват юридическата система.

Аз наистина ви благодаря за това, че ме приехте тук, и искам да ви поздравя за 110-годишнината и се надявам да празнуваме и 120-годишнината заедно. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Председателят на азербайджанската адвокатура — г-н Анаги Хаджибейли. Заповядайте. *(Ръкопляскания.)*

АНАГИ ХАДЖИБЕЙЛИ:

Благодаря, госпожо Ценова.

Аз бих искал най-напред да изразя огромна благодарност на Софийската адвокатска колегия, на г-жа Наталия Ценова за начина, по който ни прие. Искам да ви поздравя с този чудесен юбилей.

В нашите страни над съдебната и адвокатската професия стоеше мечът на прокуратурата. Сега този меч е заменен с меч на адвокатурата, но този меч защитава интересите на гражданите, интересите на хората.

Аз изразявам сигурност от името на нашата колегия, че мисията на Софийската адвокатска колегия ще бъде изпълнена достойно. Благодаря ви. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Благодаря Ви, господин Хаджибейли.

Председателят на Съюза на грузинската адвокатура г-н Ногзар Биркая. *(Ръкопляскания.)*

НУГЗАР БИРКАЯ:

Драги колеги,

Приятели българи,

Благодаря на Бога. За втори път идвам в България и вече ви поздравявам за 110-ата годишнина. Пожелавам ви здраве, щастие и много, много богати клиенти! *(Ръкопляскания.)*

Вие сигурно знаете, че преди хиляда години грузинци построиха Бачковския манастир. Преди 700 години грузинци докараха икона, която и сега се намира в Бачковския манастир. Този път аз и моите колеги решихме за Софийската адвокатска колегия да донесем икона. Тази икона е Дева Мария — нека тя ви защитава и пази вас и всички адвокати в Софийската адвокатска колегия, както и всички адвокати в България. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Благодаря на колегата Нугзар Биркая.

Председателят на Македонската адвокатура г-н Ненад Яничевич. *(Ръкопляскания.)*

НЕНАД ЯНИЧЕВИЧ:

Уважаема госпожо председател Ценова,

Уважаеми господин председател Марковски,

Драги колеги,

Искам от името на македонската делегация да ви благодаря за поканата и да ви поздравя от името на всички адвокати в Република Македония, които са 2000. Днес, когато чествате два столетни юбилея, с право можем да кажем, че се намираме на извора на правната мисъл не само в България, не само на Балканите, но и на Европа. От този извор днес имаме и ръководители на Върховния съд, и на другите ваши правосъдни органи, което показва, че този извор не може да пресъхне.

Същевременно днес се събрахме адвокати от повече страни и може да се каже, че ние, адвокатите, не признаваме нито граници, нито различие на езици, нито различни вери, нито различни култури. Адвокатите тук и по света имаме нещо, което ни свързва, и това е езикът на адвокатите.

Впрочем, когато тези адвокати имат паметта на дете, силата на млад човек, мъдростта на старец — като вашия рожден ден, тогава можем с право да кажем, че той е идеален адвокат.

Искам на този щастлив юбилей в името на добросъседските, приятелски, колегиални и други отношения в знак на благодарност и като спомен да връча на председателя на Софийската адвокатска колегия символа на Адвокатската колегия на Република Македония, като символ на близостта и приятелството между нашите народи.

Благодаря. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Благодаря, Ненад.

Г-н Прокоп Бенеш — регионален представител на Пражката адвокатура. Заповядайте. *(Ръкопляскания.)*

ПРОКОП БЕНЕШ:

Мога да ви поздравя на вашия български език. *(Ръкопляскания.)*

Много се радвам, че получих поканата от колегата г-жа Ценова и много благодаря за тази покана, за да мога с вас да чествам 110-годишнината от създаването на българската Софийска адвокатска колегия.

Аз, пражкият адвокат, желая на българските ни колеги, и особено на колегите от София, да се чувствате в Европейския съюз като колеги и партньори, не само като ученици.

Желая ви всичко най-хубаво, колеги от София. Честито! *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Уважаеми колеги, получи се поздравителен адрес към нашия форум от доцент Пенчо Пенев.

„Приемете моите и на Националния институт на правосъдието поздравии за знаменателната годишнина на Софийския адвокатски съвет с пожелание за много бъдещи успехи в организацията и ръководството на една от най-хуманните професии — тази на адвокатата.

С уважение, д-р Пенчо Пенев, директор на Националния институт на правосъдието.“ *(Ръкопляскания.)*

И още един поздравителен адрес — от Сливенската адвокатска колегия:

„Уважаеми колеги, адвокатите от Сливенската адвокатска колегия с вълнение и радост споделят вашия празник — 110-ата годишнина от създаването на Софийската адвокатска колегия.

Естественото си лидерско място сред адвокатурата в България тази колегия е защитавала много пъти през годините и ние с уважение отчитаме забележителните ѝ успехи. Признателни сме на тези нейни членове, които с блестящите си юридически умения и морални качества са били наши учители.

Съпреживявайки празника като повод за равностетка, ви пожелаваме да вървим по общия ни професионален път с достойнство и чест!

Председател — г-жа Колева.“ *(Ръкопляскания.)*

Поздравителен адрес имаме и от Варненската адвокатска колегия.

ДИМИТЪР ПЕТРОВ:

От името на втората по големина адвокатска колегия — Варна, искам да ви честия големия празник с пожелание за много успехи и трайно сътрудничество.

(Поднася адреса на госпожа Наталия Ценова, който е в стихотворна форма, с пожелание за здраве, за възцаряване на истината в целия ни роден край и установяване на ред и законност.)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Уважаеми колеги, с това приключихме първата част от нашата тържествена церемония.

Следва кафе пауза в рамките на 30 минути, след което започваме втората част, не по-малко вълнуваща и трогателна — тази по отличаването на колеги, които имат непрекъснатата адвокатска практика повече от 40 години, на колеги, които имат значим, изключителен принос за развитието и авторитета на адвокатската професия.

Заповядайте за малка и кратка почивка.

(Кафе пауза от 11,35 до 12,15 часа.)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Уважаеми колеги,
Скъпи приятели,

Пристъпваме към втората част от нашия тържествен форум, който лично аз оценявам като много важен момент за всички нас и за колегите, които ще бъдат отличени с почетния плакет на Софийската адвокатска колегия, който за първи път беше сечен в монетния двор на Република България през 2005 г.

Започваме отличаването на колегите — членове на адвокатската колегия, които имат 40 и над 40 години адвокатска практика без прекъсване. *(Г-жа Наталия Ценова връчва последователно на всички отличени почетен плакет на Софийския адвокатски съвет, грамота и книга за историята на Софийската адвокатска колегия.)*

ТОДОР ФИЛИПОВ:

Димитър Вълчанов *(ръкопляскания)*.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Заповядайте, колега Вълчанов, желая ви здраве и дълги години живот! *(Връчва наградата.)*

ТОДОР ФИЛИПОВ:

Добринка Михайлова. *(Ръкопляскания.)*

НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Заповядайте, колега Михайлова, бъдете жива и здрава. *(Връчва наградата.)*
(Ръкопляскания.)

ДОБРИНКА МИХАЙЛОВА:

Благодаря.

ТОДОР ФИЛИПОВ:

Емилия Каменова. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Заповядайте, колега Каменова. Много дълги години живот и здраве! Всичко добро! *(Връчва наградата.)*

ТОДОР ФИЛИПОВ:

Иван Лилов. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Заповядайте, колега Лилов, бъдете жив и здрав! *(Връчва наградата.)*

ТОДОР ФИЛИПОВ:

Лъчезар Тодоров. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Заповядай, Лъчо, жив и здрав бъди! *(Връчва наградата.) (Ръкопляскания.)*

ЛЪЧЕЗАР ТОДОРОВ:

Първо бих искал да благодаря на нашия чаровен председател и съжалявам, че не съм работил под нейно ръководство в адвокатския съвет. Но най-вече бих искал да благодаря на съдбата, че преди повече от 40 години ми даде шанса да вляза в най-престижната професия не само в България, но и в цял свят, която ми даде прекалено много — и самочувствие, и свобода, и увереност в себе си, и на която бих казал, че служих безрезервно и вярно много, много години. Дано да имам шанса да продължа да бъда в редовете на тази професия. *(Ръкопляскания.)*

ТОДОР ФИЛИПОВ:

Серафим Серафимов. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Колеги, колегата Серафим Серафимов е в тежко здравословно състояние. Това са плакетът, грамотата и книгата, които той ще получи. За голямо съжаление той няма възможност днес да присъства тук.

Колеги, сега ще наградим всички онези, които не пожалиха енергия, сили и време да работят в интерес не само на Софийската адвокатска колегия, но и на адвокатурата като цяло. Хора, които безрезервно се отдаваха и работиха всеотдайно за издигане на престижа и авторитета на адвокатската професия.

ТОДОР ФИЛИПОВ:

Член на Софийската адвокатска колегия от 1979 г., министър-председател на Република България, народен представител в 36-ото, 37-мото и 40-ото Народно събрание, посланик на Република България в САЩ, постоянен представител на Република България в ООН, член на Европейския парламент — Филип Димитров. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Честито, колега Димитров! *(Връчва наградата.)*

ФИЛИП ДИМИТРОВ:

Колеги и приятели, трогнат съм. Истината е, че понякога като ми писне или съм много объркан и се чудя какво точно правя, се хващам, че си драскам по листа онова, което е написано на вратата на Харвардския факултет по право — „Не човеку се подчи-

нявай, а на Бог и на закона!“ Мисля, че това само адвокат и, разбира се, съдия може да го разбере. Благодаря ви. *(Ръкопляскания.)*

ТОДОР ФИЛИПОВ:

Миглена Тачева, министър на правосъдието на Република България, предишен заместник-министър на правосъдието. От 2006 г. до избирането ѝ за министър — изпълнителен директор на Центъра за обучение на адвокати „Кръстю Цончев“. Отдала сили и енергия, воля и желание, тя успя да осигури стройна система за обучение на адвокатите. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Уважаеми колеги, желанието на министър Тачева днес да бъде тук беше огромно. Независимо от обстоятелството, че нощес е пътувала и се е върнала, направи опит да не присъства на днешното заседание на Министерския съвет, но се оказа невъзможно. Искрено съжалява, че не е сред нас, за да получи своята награда днес и сега.

ТОДОР ФИЛИПОВ:

Член на Софийската адвокатска колегия от 1994 г. до 2004 г., народен представител в 39-ото Народно събрание, член на Комисията по икономическа политика и на Комисията по правни въпроси. От 22 март 2004 г. председател на Върховния административен съд — Константин Пенчев. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Господин Пенчев, заповядайте. *(Връчва наградата.)* И винаги да останете такъв добър приятел на адвокатурата, какъвто бяхте досега.

ТОДОР ФИЛИПОВ:

Член на Софийската адвокатска колегия от 1970 до 1992 г., председател на Върховния съд от 1992 г. до 1994 г., съдия в Конституционния съд от 1994 г. до 2000 г., председател на Върховния касационен съд от 2001 г., член на Висшия съдебен съвет от 1992 г. до 1994 г. и от 2001 г. до днес, председател на Управителния съвет на Националния институт на правосъдието, член на Мрежата на председателите на върховните съдебни институции от Европейския съюз — Иван Григоров. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

От името на г-н Иван Григоров се обръщам към вас с молба да го извините, уважаеми колеги, но неотложна среща, планирана отпреди няколко дни, го възпрепятства да получи сега своята награда.

ТОДОР ФИЛИПОВ:

Народен представител в 33-тото, 34-тото и 35-ото Народно събрание, заместник-председател на Седмото Велико Народно събрание, народен представител в 38-мото и 39-ото Народно събрание, омбудсман на Република България, известен в обществото със своята толерантност и принципност, защитник на интересите на българските граждани, пречупени през адвокатската професия — Гиньо Ганев. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Заповядайте.

ГИНЬО ГАНЕВ:

Амин!

Тишина!

Започнах да уча право с една мечта — бях отличник на гимназията — да стана френски тип адвокат. Когато завърших право, беше време, когато за истинска адвокатура нямаше място. Изживя се един дълъг период на антиправо. Чест е за днешните колеги, че сега е времето на истинската професия на юриста. Ако не осъзнаят историческия си шанс, ще го пропуснат.

Благодаря ви. *(Ръкопляскания.)*

ТОДОР ФИЛИПОВ:

Член на Софийската адвокатска колегия от 1980 г. до настоящия момент, депутат във Великото Народно събрание, председател на Законодателната комисия, депутат в 36-ото Народно събрание и председател на законодателната комисия, депутат в 37-мото Народно събрание и заместник-председател на правната комисия и Комисията по образование и култура, депутат в 38-мото Народно събрание и негов заместник-председател, председател на Правната комисия — професор Александър Джеров. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Заповядай, Сашо! *(Връчва наградата.)*

АЛЕКСАНДЪР ДЖЕРОВ:

Уважаеми колеги, за мен е действително чест да получа това признание като адвокат. Винаги съм бил горд с това, че съм бил адвокат. Това не са само думи, а е нещо действително. И тогава, когато съм участвал в някои неадвокатски събирания, институции и т.н., винаги съм се чувствал адвокат. Когато съм представлявал България в чужбина, особено в европейските структури, съм подчертавал, че съм адвокат, и това създаваше едно по-голямо уважение към мен и към хората, които работят като юристи в България.

Получавайки това признание, аз не мога да не се върна малко назад с две думи, защото сам човек трудно се изгражда. Аз дължа любовта си към правото, любовта към адвокатската професия на моите предтечи, на моя дядо Ангел Карагъзов, който беше председател на Касационния съд до 1939 г., който беше три пъти министър на правосъдието и който още от детските години ми вдъхна любов към правото.

Също така не мога да забравя и моя баща, който беше адвокат, заличен през 1947 г. Той също ми внуши, че най-хубавата професия е адвокатската. Разбира се, това продължава в нашето семейство — по този начин съм възпитал и нашия син, който редом до мен продължава да работи четвърто поколение като адвокат.

Още веднъж — благодаря ви за всичко! *(Ръкопляскания.)*

ТОДОР ФИЛИПОВ:

Член на Софийската адвокатска колегия от 1981 г., член на Адвокатския съвет два мандата, член на Научно-методическия кабинет и лектор, член на редакционната колегия на списание „Адвокатски преглед“ — Валентин Бенатов. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

С най-искрено пожелание за още много бъдещи професионални успехи, колега Бенатов. *(Връчва наградата.) (Ръкопляскания.)*

ТОДОР ФИЛИПОВ:

Член на Софийската адвокатска колегия от 1977 г. Защищавал интересите на Софийската адвокатска колегия пред държавните и съдебните институции. Утвърден адвокат цивилист — Валентин Брайков. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

(Връчва наградата.) Честито, колега Брайков!

ВАЛЕНТИН БРАЙКОВ:

Колеги, като благодарност искам да споделя едно мое лично убеждение. Добрият адвокат не може да бъде приятел на властта. Той е или добър адвокат, или приятел на властта, но никога и двете!

Благодаря ви. *(Ръкопляскания.)*

ТОДОР ФИЛИПОВ:

Член на Софийската адвокатска колегия от 1979 г., член на Висшия адвокатски съвет два мандата, заместник-председател на Висшия адвокатски съвет, посветил огромна част от своята енергия и време в процеса срещу българските медици в Либия за сметка на своето здраве — Георги Гатев. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Най-искрено ти честитя и ти пожелавам много здраве! *(Връчва наградата.)*

ТОДОР ФИЛИПОВ:

Член на Софийската адвокатска колегия от 1977 г., председател на Научно-методическия кабинет към колегията, член на Висшия адвокатски съвет трети мандат, член на Консултативния съвет по законодателството към Народното събрание, член на управителния съвет на Центъра за обучение на адвокати „Кръстю Цончев“, член на Програмния съвет на Националния институт на правосъдието, преподавател по наказателен процес в Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, главен редактор на списание „Адвокатски преглед“, автор на научни публикации в областта на наказателния процес, наказателното право и криминологията — Даниела Доковска. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

И ще добавя, колеги, научен редактор на книгата за Софийската адвокатска колегия, която беше издадена за първи път в България през 2005 г. Заповядайте, колега Доковска. *(Връчва наградата.) (Ръкопляскания.)*

ДАНИЕЛА ДОКОВСКА:

Много благодаря.

ТОДОР ФИЛИПОВ:

Член на Софийската адвокатска колегия от 2003 г., народен представител в 38-мото, 39-ото и 40-ото Народно събрание, член на Комисията по правни въпроси, член на Комисията по вътрешна сигурност и обществен ред — Димитър Абаджиев. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Заповядайте, колега Абаджиев, бъдете жив и здрав! *(Връчва наградата.)*

ДИМИТЪР АБАДЖИЕВ:

Благодаря много.

ТОДОР ФИЛИПОВ:

Адвокат от 1956 г., с указ на президента на Република България от 1992 г. е назначен за главен прокурор на републиката с мандат 7 години. Към настоящия момент действащ адвокат в Софийската адвокатска колегия — Иван Татарчев. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Заповядай, Иване, да си жив и здрав! *(Връчва наградата.)*

ИВАН ТАТАРЧЕВ:

Благодаря.

ТОДОР ФИЛИПОВ:

Член на Софийската адвокатска колегия от 1979 г. От 1994 до 2007 г. е член на Централната избирателна комисия за провеждане на парламентарни и президентски избори — Илияна Вълчанова. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Много успехи и здраве, колега Вълчанова! *(Връчва наградата.) (Ръкопляскания.)*

ТОДОР ФИЛИПОВ:

Член на Софийската адвокатска колегия от 1986 г., член на Научно-методическия кабинет, лектор към Центъра за обучение на адвокати „Кръстю Цончев“ — Ина Лулчева. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Заповядайте, колега Лулчева, бъдете жива и здрава, и все така енергична! *(Връчва наградата.) (Ръкопляскания.)*

ИНА ЛУЛЧЕВА:

Благодаря.

ТОДОР ФИЛИПОВ:

Член на Софийската адвокатска колегия от 1992 г., два мандата член на Адвокатския съвет, многократно избран за член на Централната изборителна комисия за провеждане на парламентарни и местни избори — Красимир Вълев. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Заповядайте, колега Вълев! *(Връчва наградата.) (Ръкопляскания.)*

ТОДОР ФИЛИПОВ:

Член на Софийската адвокатска колегия от 1984 г., член на Адвокатския съвет два мандата, утвърден професионалист цивилист — Македони Бизов. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Заповядай, с най-искрени пожелания за здраве и бъдещи успехи! *(Връчва наградата.) (Ръкопляскания.)*

МАКЕДОНИ БИЗОВ:

Благодаря Ви, госпожо председател.

ТОДОР ФИЛИПОВ:

Член на Софийската адвокатска колегия от 1992 г., министър на правосъдието на Република България от 1995 до 1997 г., народен представител в 39-ото и 40-ото Народно събрание, председател на Комисията по европейските въпроси при 40-ото Народно събрание, взел активно участие в изработването на новия Закон за адвокатура-та, защитник на интересите на българската адвокатура — Младен Червеняков. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

И продължаваме да разчитаме на Вас, колега Червеняков. *(Връчва наградата.)*

МЛАДЕН ЧЕРВЕНЯКОВ:

В двойното си битие на политик и адвокат искам да кажа само едно нещо. Това да си политик, а както разбрахте, и председател на съдебни институции, е временно, а адвокат е за цял живот. Това политиките не бива да го забравят. *(Ръкопляскания.)*

ТОДОР ФИЛИПОВ:

Член на Софийската адвокатска колегия от 1971 г., адвокат с изключителен интелект и професионализъм, коректен и лоялен, автор на 4 книги — Николай Орешаров. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Уважаеми колеги, колегата Орешаров е в тежко здравословно състояние, изпраща на всички вас сърдечни поздравии, трогнат е от това отличие. За голямо съжаление той не може да бъде сред нас, той не може да се движи.

Член на семейството получава наградата и се обръща към присъстващите:

Искам да благодаря за огромната чест да получа наградата на Николай Орешаров. Той ви благодари за това, че в този ден сте се сетили за него. От негово име ви пожелавам много здраве, професионални успехи и, както каза колегата от Грузия, богати клиенти! *(Ръкопляскания.)*

ТОДОР ФИЛИПОВ:

Член на Софийската адвокатска колегия от 1984 г., председател на Висшия дисциплинарен съд, председател на Дисциплинарния съд при Софийската адвокатска колегия, утвърден професионалист — Петър Китанов. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Честито, колега Китанов! *(Връчва наградата.) (Ръкопляскания.)*

ТОДОР ФИЛИПОВ:

Член на Софийската адвокатска колегия от 1978 г., член на Адвокатския съвет два мандата, от които единият като заместник-председател, член на Висшия адвокатски съвет и негов представител в Съвета на адвокатурите и правните общества на Европейския съюз — Петър Петров. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Заповядайте, колега Петров, честито, бъдете жив и здрав! *(Връчва наградата.) (Ръкопляскания.)*

ТОДОР ФИЛИПОВ:

Член на Софийската адвокатска колегия от 1980 г., от 1990 г. участва в изборителните комисии за местни и парламентарни избори, председател на общинската изборителна комисия през 1991 г. и 1995 г., член на Централната изборителна комисия през 2005 и 2007 г. — Петър Божков. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Заповядайте, колега Божков, здраве и още по-големи професионални успехи! *(Връчва наградата.)*

ПЕТЪР БОЖКОВ:

Уважаеми колеги, благодаря ви. И аз като бате Сашо ще кажа, че съм трето поколение адвокат. И като направих една проста сметка, май сме работили към 110 години тримата. Благодаря. *(Ръкопляскания.)*

ТОДОР ФИЛИПОВ:

Адвокат от 1988 г., член на Адвокатския съвет, отдал голямата част от своята енергия и време при разглеждане на делото срещу осъдените на смърт медици в Либия — Пламен Ялнъзов. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Заповядайте, колега Ялнъзов. Искрено Ви пожелавам бъдещи професионални успехи. *(Връчва наградата.) (Ръкопляскания.)*

ТОДОР ФИЛИПОВ:

Член на Софийската адвокатска колегия от 1985 г., член на Адвокатския съвет два мандата, член на Висшия адвокатски съвет два мандата, председател на Висшия дисциплинарен съд, член на Централната избирателна комисия за провеждане на парламентарни, президентски и местни избори от 1991 г. — Ралица Негенцова. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Заповядайте, колега Негенцова, желая Ви здраве и енергия! *(Връчва наградата.) (Ръкопляскания.)*

РАЛИЦА НЕГЕНЦОВА:

Благодаря много.

ТОДОР ФИЛИПОВ:

Член на Софийската адвокатска колегия, народен представител в Седмото Велико Народно събрание, в 36-ото, 37-мото, 38-мото, 39-ото и 40-ото Обикновено Народно събрание, председател на Комисията по местно самоуправление, регионална политика и благоустройство. Като депутат, с характерната за него принципност, е отстоявал и защитавал интересите на адвокатурата — Ремзи Осман. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Заповядайте, колега Осман. Бъдете жив и здрав! *(Връчва наградата.) (Ръкопляскания.)*

РЕМЗИ ОСМАН:

Благодаря.

ТОДОР ФИЛИПОВ:

Член на Софийската адвокатска колегия от 1980 г., член на Адвокатския съвет два мандата, член на Централната избирателна комисия за провеждане на парламентарни, президентски и местни избори — шест мандата, работи всеотдайно и упорито, последователно отстоява интересите на адвокатурата — Румяна Сидерова. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Ние сме убедени, че ще продължите да ги защитавате, колега Сидерова. Бъдете жива и здрава! *(Връчва наградата.) (Ръкопляскания.)*

ТОДОР ФИЛИПОВ:

Член на Софийската адвокатска колегия от 1968 г., главен секретар на Централния съвет на адвокатурата; професионализъм, принципност и всеотдайност са характерни качества за адвокат Симеон Цаков. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Заповядайте, колега Цаков.

СИМЕОН ЦАКОВ:

Благодаря. *(Ръкопляскания.)*

ТОДОР ФИЛИПОВ:

Член на Софийската адвокатска колегия от 1995 г., народен представител в 38-мото, 39-ото и 40-ото Народно събрание, заместник-председател на Комисията по вътрешна сигурност и обществено ред при Народното събрание, активно и последователно поддържа и защитава на принципна основа интересите на адвокатурата — Татяна Дончева. *(Ръкопляскания.)*

ТОДОР ФИЛИПОВ:

Член на Софийската адвокатска колегия от 1991 г., като ктитор спомага за изграждането на най-големия християнски храм в Родопите, който е втори по големина след храма „Свети Александър Невски“. В качеството си на адвокат участва в контактната група за решаване на проблема с осъдените на смърт български медицински сестри и палестинския лекар Ашраф. Спонсорира международната дейност на Адвокатския съвет, в резултат на неговото спонсорство през март 2008 г. в София за първи път в историята на адвокатурата ще се проведе Международен семинар по линия на Международния адвокатски съюз със седалище Париж — Тодор Батков. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

За съжаление колегата Батков отсъства от страната. Искрено съжалява, че не може да получи днес отличието.

ТОДОР ФИЛИПОВ:

Член на Софийската адвокатска колегия от 1981 г., член на Адвокатския съвет три мандата, член на Дисциплинарния съд при Софийската адвокатска колегия — Хари Владимиров. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Честито, колега Владимиров! *(Връчва наградата.)* *(Ръкопляскания.)*

ХАРИ ВЛАДИМИРОВ:

Уважаеми колеги, първо съм развълнуван от това признание. Навремето, ще се осмеля да кажа, в трудните години, когато завърших Софийския университет с отличие, ми предлагаха да стана съдия, прокурор, а още по-добре — следовател. За непосветените, аз съм етнически турчин. Знаете какво означаваше това. И тъй като за мен Бог и Аллах са едно и също нещо, тогава Аллах ме посъветва с вътрешен глас — синко, недей да прие-

маш това, стани адвокат, за да служиш на хората, за да запазиш честта си и достойнството и хората да те запомнят.

Вече 26 години аз правя точно това и се гордея, че и едното ми дете вече 4 години е адвокат при мен, а сега имам и син, който е първа година студент в Софийския университет. С всичко това се гордея, а най-много в живота се гордея, че съм бил адвокат и продължавам да бъда член на Софийската адвокатска колегия. Благодаря ви много. *(Ръкопляскания.)*

ТОДОР ФИЛИПОВ:

Член на Софийската адвокатска колегия, депутат в 39-ото и 40-ото Народно събрание, член на Правната комисия и Комисията по европейски въпроси — Четин Казак. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Заповядайте, господин Казак, бъдете жив и здрав! И все така ни помагайте, както досега. *(Връчва наградата.)*

ЧЕТИН КАЗАК:

Благодаря много. *(Ръкопляскания.)*

ТОДОР ФИЛИПОВ:

Член на Софийската адвокатска колегия от 1988 г., член на Адвокатския съвет два мандата, от които вторият — секретар на Адвокатския съвет, лектор и член на Научно-методическия кабинет — Явор Нотев. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Колега Нотев, с най-искрени пожелания за здраве и нови бъдещи творчески и професионални успехи! *(Връчва наградата.) (Ръкопляскания.)*

Колеги, преминаваме към отличаване с почетния плакет на колегите, които в своя земен път дадоха много от себе си и техният принос за издигане на авторитета и престижа на адвокатската професия и защита на адвокатурата като институция е не само съществен, той е изключителен. За съжаление, колегите, които ще бъдат прочетени от секретаря, ги отличаваме посмъртно.

ТОДОР ФИЛИПОВ:

Адвокат Борислав Зарев. *(Ръкопляскания.)*
Адвокат Георги Мизански. *(Ръкопляскания.)*
Георги Бахчеванов. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Това е дъщерята на колегата Бахчеванов, заповядайте. *(Връчва наградата.) (Ръкопляскания.)* Г-жа Бахчеванова желае да каже няколко думи, заповядайте.

Г-ЖА БАХЧЕВАНОВА:

Уважаеми дами и господа,
Уважаема госпожо председател,

В момента, тъй като много се вълнувам, бих искала от името на семейството на покойния ми баща Георги Бахчеванов да прочета кратко обръщение към вас.

Имам честта и удоволствието да се обърна към всички вас, които упражнявате една от най-благородните и престижни професии — професията на адвоката, за да изразя от името на семейството на моя покоен баща Георги Бахчеванов искрената ни благодарност за високото признание, с което вие днес, в този знаменателен ден, удостоявате делата на един човек, отдал се изцяло на тази професия. С голяма гордост и радост приемам тази награда, с която вие изразявате вашето уважение към една личност, олицетворяваща вековната професия на адвоката, стриктно спазващ българските закони и утвърдени традиции, носител на най-висшите нравствени добродетели, изразител на почтеността, гражданското и правното съзнание на българската адвокатура.

Дълги години като адвокат и като председател на Централния съвет на адвокатурата в България той работеше за издигане ролята на адвоката, за издигане престижа на адвокатурата в страната ни. Той бе и е достоен пример за много юристи с призванието да бъдат адвокати.

Още веднъж ви благодарим за оказаната чест и признание в памет на един достоен човек. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Уважаеми колеги, когато аз кандидатствах за прием в адвокатурата, тогава се проведе първият в историята на българската адвокатура конкурс за адвокати. Човекът, който каза, че аз съм издържала успешно изпита за адвокат, и който ме прие, беше колегата Георги Бахчеванов.

ТОДОР ФИЛИПОВ:

Георги Низамски.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Заповядайте, госпожо Низамска. *(Връчва наградата.)*

Тук ще кажа, че кончината на колегата Георги Низамски беше неочаквана и голяма загуба за бившия Пети адвокатски колектив, в който бях и аз. Той беше нашият секретар. *(Ръкопляскания.)*

ТОДОР ФИЛИПОВ:

Михаил Лулев.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Доцент Михаил Лулев — многократно беше член на Комисията за провеждане на изпита за адвокати. За съжаление той ни напусна на 21 февруари 2007 г. Неговата съпруга се обади, че по обективни причини няма възможност днес да бъде сред нас.

ТОДОР ФИЛИПОВ:

Никола Иванов.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

(Връчва наградата на дъщерята на адвокат Никола Иванов.) (Ръкопляскания.)

ТОДОР ФИЛИПОВ:

Румяна Димитрова Тодорова. (Ръкопляскания.)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Загубихме неочаквано колегата Румяна Димитрова Тодорова, при тежка катастрофа. Тя беше невероятен специалист цивилист, изключителен човек с висок дух, морал и ценности.

(Връчва наградата на адвокат Димитрина Димитрова, сестра на адвокат Румяна Димитрова.)

ДИМИТРИНА ДИМИТРОВА:

Благодаря на всички вас за оказаната чест, за това, че почетохте по единствения възможен в нашата професия начин светлата памет на Руми. Благодаря ви. (Ръкопляскания.)

ТОДОР ФИЛИПОВ:

Стоян Божков. (Ръкопляскания.)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Колегата Петър Божков — син на покойния Стоян Божков, ще получи неговата награда. (Връчва наградата на сина му Петър Божков.)

ПЕТЪР БОЖКОВ:

С Руми бяхме приятели. Много тежко е, когато хората си отиват толкова рано, както баща ми. Много му се живееше и знаеше как да го прави. Благодаря ви. (Ръкопляскания.)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАТАЛИЯ ЦЕНОВА:

Уважаеми колеги, скъпи гости и още по-скъпи приятели, нека спазим българската традиция, съхранила християнските ценности и морал, да станем прави и с едноминутно мълчание да почетем паметта на всички тези колеги — членове на Софийската адвокатска колегия, които не са между нас. Мир на праха им! (Всички стават. Едноминутно мълчание.) Благодаря ви.

Нека да изкажа за втори път най-искрената си благодарност на всички вас, на нашите гости от чужбина, на колегите, които в момента са в залата, за това, че с вашето присъствие изразихте не само уважението си Софийската адвокатска колегия, не само отдадохте заслуженото на този голям юбилей, не само проявихте уважение, а просто демонстрирахте онова човешко чувство, наречено обич! Благодаря ви. (Ръкопляскания.)

ПРАВНА КНИЖНИНА

ЦЕНЕН ПРИНОС В ИЗСЛЕДВАНЕТО НА ВЕЩНОПРАВНИТЕ ОТНОШЕНИЯ*

*Асен Запрянов***

Издадената през настоящата 2007 г. книга „Вещно право — практически проблеми“ на авторите Марио Бобатинов и Красимир Влахов (С.: Сиби) е труд с висока стойност за практикуващите правници. Ценността на книгата проличава в най-обстойното досега изследване на съдебната практика, която разглежда вещноправни правоотношения и поставя непрекъснато на изпитание потенциала на нормативния материал. По този начин се разкриват непълнотите или недостатъците му, което съставлява и стимул за по-нататъшно развитие.

Разгледани са както традиционни въпроси на вещното право — защита на владението, придобиване право на собственост и на вещни права, съсобственост, етажна собственост, уредбана на жилищностроителните кооперации и подобренията, така и по-новите положения, свързани с държавната и общинската собственост, с реституцията, приватизацията и земеделските земи и горите. Разгледан е подробно институтът на различните сервитути (като ограничени вещни права), свързани както със ЗС и ЗУТ, така и специфичните случаи, отнасящи се до Закона за опазване на селскостопанското имущество, Закона за водите, Закона за енергетиката, Закона за горите, а също и сервитути, свързани с правна сделка (при спазване на повелителните правни норми и добрите нрави). В последния раздел авторите са се спрели и на някои процесуални проблеми, свързани със защитата на собствеността, като успоредно с това са разгледали особеностите на негаторния иск (чл. 109 ЗС).

По моя преценка в някои отношения горесцитираният труд търпи забележки, които споделям по-долу, но те в никакъв случай не намаляват неговата значимост. Не може да бъде отменат и фактът, че авторите, наред със споделяните от тях становища, отразени в съдебната практика, упоменават и обратни становища в практиката, а това значително повишава обхвата и ценността на техния труд.

1. Разглеждайки подробно реституцията на одържавени недвижими имоти, регламентирана в ЗВСВОНИ, авторите не са подчертали неприложимостта му по отношение на одържавени имущества, намиращи се във владение на кооперации към влизане в сила на закона (25.11.1992 г.). Единствено в случаите, когато на кооперацията е било отстъпено само оперативно управление на имот, а собствеността му си остава собственост на държавата, ЗВСВОНИ е приложим по отношение на него.

* Рецензията е публикувана също и в сп. „Съвременно право“, бр. 1 от 2007 г.

** Адвокат от Пловдив.

Този извод следва от разпоредбите на § 1 от допълнителните разпоредби към Закона за кооперациите (обн., ДВ, бр. 113 от 1999 г.) — „Възстановява се правото на собственост на кооперациите и кооперативните съюзи върху тяхното иззето, одържавено или преразпределено по какъвто и да е начин имущество след 10 септември 1944 г., ако искането за това е направено до 7 февруари 1993 г.“, както и съгласно § 39 ЗИД ЗК (обн., ДВ, бр. 13 от 11.02.2003 г.), отнасящ се до действащия Закон за кооперациите: „Възстановява се правото на собственост върху одържавено или иззето по отменени нормативни актове имущество на кооперации и кооперативни съюзи, възстановили дейността си, ако до деня на влизане в сила на този закон това имущество е държавна или общинска собственост“. Последната разпоредба обаче няма приложение за висящите производства по § 1 от допълнителната разпоредба по ЗК от 1991 г.

В тази насока има обширна и трайна съдебна практика¹.

2. Твърде спорно е становището на авторите относно последиците за молителите, чиито молби за възстановяване на имоти по ЗВСВНОИ, отчуждени по ЗТСУ, ЗПИНМ и пр., са били уважени, относно полученото от тях обезщетение — имотно или парично. Поддържаното от авторите, че „становището, според което при подаване на молбата следва да се декларира готовност за връщане на полученото обезщетение... не намира опора в закона...“², съвсем не е безспорно по отношение на имотното обезщетяване по ЗПИНМ — отм. (паричното обезщетение изобщо не заслужава коментар).

Съгласно § 91, ал. 1 ППЗПИНМ — отм., недвижимите имоти, които се отстъпват в обезщетение за отчуждени за благоустройствени мероприятия имоти, се определяха с конкретно решение на общината.

Практиката обаче показва и случаи на неизвършена конкретизация на обекта, отстъпен в обезщетение, а само отстъпване на привилегирован жилищностроителен заем (заем, отпускан, без да се чака ред) за доплащане на избран от отчуждения собственик обект, който не е конкретизиран, и е дадена възможност на обезщетеното лице да се включи по този начин в жилищно строителство.

Възникнаха спорове — дали този начин на обезщетяване е обезщетяване в брой, с възможност да се закупи по горния ред жилищен обект в изгражданите сгради от специализираните предприятия към народните съвети за извършване на жилищно строителство, или пък се касае до имотно обезщетение. Стигна се до истински куриози, когато отчужден собственик поисква да му се реституира имот, отчужден за благоустройствено мероприятие, което не е било осъществено, с разбирането, че само ще възстанови полученото парично обезщетение, а закупеният от него по горния ред обект ще остане негова собственост. Решението на съда за такива случаи, че се касае до имотно обезщетение, доведе до връщане на намален по площ отчужден имот, в който са премахнати сградите и постройките, с възможност да се актува закупеният имот съгласно чл. 5 от цитирания закон³. В най-новата практика на ВКС е възприето, че отчужденият собственик в подобен случай може да запази собствеността върху придобития от него по гореуказания ред обект в групов строеж⁴.

Мисля, че последното разбиране е правилно и може да бъде споделено. Получаването на жилищностроителен заем с предимство (без да се чака ред) в случаи

като упоменатия не би могло да се счита, при ползване на сумата по заема за покупка на свободно избран обект в групов строеж, като имотно обезщетение.

Изяснено е в практиката, че включването в кооперативно жилищно строителство (по стопански начин или в строеж, изграждан от специализирано предприятие по чл. 119 ЗТСУ – отг.), при което е получен жилищностроителен заем от отчуждения собственик с горното предимство, не се счита за имотно обезщетение⁵, без оглед на това дали е станало при режима на ЗПИНМ, или при режима на ЗТСУ. Няма основание да се прави разлика между груповото застрояване и кооперативното жилищно строителство, цитирани по-горе. Последното, независимо от извършеното избиране на конкретно определени обекти от отчуждените собственици и съставянето въз основа на него разпределителен протокол на обектите в сградата, не прехвърля собствеността на отделните обекти до снабдяването на участниците в строителството с нотариални актове. Каква е разликата с груповото застрояване при неиздаден акт по § 91 ППЗПИНМ — отг., при осигурено и в единия, и в другия случай привилегировано получаване на жилищностроителен заем за доплащане разликата над сумата, на която е оценен отчужденият имот?

Наред с изгънатите съображения следва да се има предвид, че не е оправдано от никоя гледна точка т.нар. реформацио ин пейус⁶ за молителя да си реституира имот по ЗВСВОНИ, отчужден по ЗТСУ, ЗПИНМ и пр., при нереализиране на съответното благоустройствено мероприятие, в случай на неконкретизиран обект като имотно обезщетение. Практиката познава случаи, когато молителят е заявил искане за реституция с разбирането, че при конкретната обстановка ще може да си върне отчуждения имот, респ. остатъка от него, като само възстанови паричното обезщетение, а се оказва, че със съдебното решение се създава възможност за актуване на закупения от него имот с привилегирован жилищностроителен заем като общински имот. В такива случаи безспорно е по-добре да не се уважава молбата за реституция, респ. да не се уважава жалбата му срещу отказа на общинската администрация да уважи молбата му, отколкото практически да се остави молителят на улицата в положение, несравнимо по-тежко от това, в което е бил до искането за реституиране на отчуждения имот. Очевидно неиздържано е възражението — да не е правил искането!

Другояче стои въпросът при конкретизиране на обект, получаван като имотно обезщетение (по § 91 ППЗПИНМ — отг., по чл. 98 и 100 ЗТСУ — отг.), но там в редица случаи общинските администрации изискват от молителя да представи декларация, в която изрично да заяви, че му са известни последиците от уважаване на молбата му.

3. В разглеждания труд много подробно са изследвани въпросите около земеделската реституция. Обхваната е огромна по обем материя, при това по отношение на претърпелия досега повече от 36 изменения и допълнения ЗСПЗ.

Намирам за необходимо да обърна внимание върху някои случаи, които не са намерили място в изследването и по отношение на които считам, че заслужават да бъдат разгледани.

Известно е, че всички земеделски земи, независимо от това дали собственикът им до кооперирането доброволно или принудително е станал член на ТКЗС, както и в случая, когато те са обобществени, без този собственик изобщо да членува в ТКЗС, подлежат на възстановяване само от Поземлената комисия (сега — общинска служба

„Земеделие и гори“). Това следва от разпоредбата на чл. 10, ал. 4 ЗСПЗЗ, в тази насока е и съдебната практика (р. 2815/13.12.2005 г. по гр. д. № 2173/2004 г. – IV). Тук трудността се свежда до това — **кои земи** се включват в обхвата на чл. 2 ЗСПЗЗ с оглед правилното тълкуване на Примерните устави на ТКЗС (1950 г., 1958 г. и 1968 г.), според които не подлежаха на включване в имуществото на ТКЗС дворищнорегулационните парцели, макар и незастроени и надхвърлящи норматива за размера на личното ползване на земя от кооператорите. Както и да се ползват такива урбанизирани земи, те бяха освободени от включване в земите на ТКЗС и по отношение на тях следва да се приеме, че не подлежат на връщане по установения от ЗСПЗЗ ред, а ако продължават да се задържат, за тях ще намери приложение ЗВСВОНИ.

Същото важи и за случаите, когато образуването на ТКЗС предшества непосредствено одобряването на първия ПУП на дадено населено място⁷. Кооператорите си запазиха собствеността върху незастроените места, включени в чертите на плана.

Интересен е и въпросът с т.нар. контактна зона на двата плана — териториално-устройствен план на селището и земеразделителния план на землището му.

В практиката е било изяснено, че при застъпване площи на териториалноустройствен план, вкл. кадастрален план, съдържащ само неурегулирани поземлени имоти — одобрен или неодобрен, е налице грешка в плана за земеразделяне, която може да засегне единствено статута на земеделските земи и подлежи на отстраняване по административен ред (чл. 17, ал. 8 ЗСПЗЗ). Поправката на тази грешка не може да засегне площ от териториално-устройствения план. Земеразделителният план няма отчуждително действие, а териториално-устройственият план на селището имаше такова действие до 30.03.2001 г., до която дата земеразделителните планове отдавна са изготвени⁸.

По-сложен е случаят с т.нар. селищни имоти, възстановени по реда на ЗСПЗЗ. В практиката са налице случаи, когато така възстановен имот се оказва застроен с жилищни и стопански сгради и се ползва като жилищен, но включването му в териториално-устройствения план на селището се оказва много трудно поради специалните изисквания на ЗОРЗ. Общата площ на такъв имот може и да е достатъчна за образуване на самостоятелни дялове по ЗУТ, но не и при режима на ЗСПЗЗ, изискващ площ, не по-малка от 6000 м² (съответно по 3 дка за дял по чл. 72 ЗН).

Пред ВКС е бил разгледан такъв случай с искане да се приложи по аналогия чл. 201 ЗУТ, тъй като възстановяването на собствеността на имота като на земеделска земя — нива, би могло в случая да се приеме за една правна условност (правна фикция), но искането за тълкуване на действащата в случая нормативна уредба в духа на чл. 46, ал. 2 ЗНА (като аналогия на правото) не е било уважено⁹.

4. По отношение на последната част на книгата — „Процесуални проблеми във връзка със защитата на собствеността“ (с. 319—334), се спирам на раздела „Особености на негаторния иск за собственост“ (с. 326—332).

Касае се за изследване на правен институт, който е оскъдно застъпен в доктрината, и този факт безспорно повишава значимостта му в случая.

Неприемливо ми се струва обаче становището на авторите¹⁰, че исковата молба по чл. 109 ЗС подлежи на вписване¹¹, както и че държавната такса по такъв иск следвало да се определи като за оценяем иск. Искът по чл. 109 ЗС е **неоценяем иск** по самото си

естество, тъй като не се претендира ревандикация, а е необходимо само да бъде доказана собствеността върху имот, спрямо който са предприети действия, с които се пречи на собственика да упражнява правото си на собственост върху имота и се смущава неговото владение и ползване по какъвто и да било начин. При минималната държавна такса — 30 лв., с оглед сложността на случая съдът би могъл да определи евентуално доплащане (в диапазона 30–200 лв.), но не и да третира иска като оценяем.

В заключение ще обърна внимание, че в гореупоменатия раздел би могла да се разгледа и защитата на правото на собственост, визирана в чл. 109а ЗС (бивша ал. 2 на чл. 109) — за определяне на границата между свой и съседен имот. В практиката и доктрината е имало различни становища. Едното становище е, че е възможно по съдебен ред да се иска такова определяне на границата във всички случаи — без оглед на това дали поземленият имот попада в чертите на териториално-устройствения план, или е извън него¹². Другото становище е, че този иск може да се проведе само относно поземлени имоти извън териториално-устройствения план, и това становище е господстващото понастоящем¹³.

Уместно би било при повторно издание на разглеждания труд (каквото според мен неминуемо ще има) да бъдат отчетени и горните бележки.

БЕЛЕЖКИ

¹ Р. 2615/1996—IV, Сб., с. 181; р. 1168/1997—IV, Сб., с. 138 и др.

² Вж. **Бобатинов, М. и К. Влахов**. Вещно право — практически проблеми. С.: Сиби, 2007, с. 213.

³ Р. 4795/22.10.1998 г. по адм. д. 2428/1998—ВАС—II; р. 9966/2.11.2002 г. по адм. д. 5390/2002—ВАС—II.

⁴ Р. 829/4.07.2007 г. по гр. д. 969/2006—ВКС—II.

⁵ Р. 239/1994 — III, Сб., с. 140; р. 809/4.04.1996 г. по адм. д. 2059/1995—ВАС—III (мотиви).

⁶ Вж. **Стамболиев, О.** Забраната за „реформацио ин пейус“ в съвременния български граждански процес. — Право, 1982, № 1.

⁷ Р. 328/17.07.1998 г. по гр. д. 1366/1996—IV; р. 1162/1.08.1991 г. по гр. д. 604/1991—I.

⁸ Р. 649/24.07.2007 г. на III г. о. на ВКС по гр. д. 476/2006—IVа.

⁹ Р. 77/5.03.2007 г. по гр. д. 563/2006, I г. о.

¹⁰ **Бобатинов, М. и К. Влахов**. Цит. съч., с. 330.

¹¹ Срв. **Караминков, Ал.** Исковите молби за собственост не подлежат на вписване. — Адвокатски преглед, 2002, № 11—12.

¹² Р. 102/1958 г. — ОСГК на ВСР — Сб., с. 27; р. 75/1988 — ОСГК — Сб., с. 30.

¹³ Определение 728/11.10.2003 г. по гр. д. 657/2003—IV; р. 284/1974—I — Сб., с. 185; р. 1656/1996—IV — Сб., с. 174.

ПРАВНА КНИЖНИНА

ЦЕНЕН ПРИНОС В ИЗСЛЕДВАНЕТО НА ВЕЩНОПРАВНИТЕ ОТНОШЕНИЯ*

*Асен Запрянов***

Издадената през настоящата 2007 г. книга „Вещно право — практически проблеми“ на авторите Марио Бобатинов и Красимир Влахов (С.: Сиби) е труд с висока стойност за практикуващите правници. Ценността на книгата проличава в най-обстойното досега изследване на съдебната практика, която разглежда вещноправни правоотношения и поставя непрекъснато на изпитание потенциала на нормативния материал. По този начин се разкриват непълнотите или недостатъците му, което съставлява и стимул за по-нататъшно развитие.

Разгледани са както традиционни въпроси на вещното право — защита на владението, придобиване право на собственост и на вещни права, съсобственост, етажна собственост, уредбана на жилищностроителните кооперации и подобренията, така и по-новите положения, свързани с държавната и общинската собственост, с реституцията, приватизацията и земеделските земи и горите. Разгледан е подробно институтът на различните сервитути (като ограничени вещни права), свързани както със ЗС и ЗУТ, така и специфичните случаи, отнасящи се до Закона за опазване на селскостопанското имущество, Закона за водите, Закона за енергетиката, Закона за горите, а също и сервитути, свързани с правна сделка (при спазване на повелителните правни норми и добрите нрави). В последния раздел авторите са се спрели и на някои процесуални проблеми, свързани със защитата на собствеността, като успоредно с това са разгледали особеностите на негаторния иск (чл. 109 ЗС).

По моя преценка в някои отношения горесцитираният труд търпи забележки, които споделям по-долу, но те в никакъв случай не намаляват неговата значимост. Не може да бъде отменат и фактът, че авторите, наред със споделяните от тях становища, отразени в съдебната практика, упоменават и обратни становища в практиката, а това значително повишава обхвата и ценността на техния труд.

1. Разглеждайки подробно реституцията на одържавени недвижими имоти, регламентирана в ЗВСВОНИ, авторите не са подчертали неприложимостта му по отношение на одържавени имущества, намиращи се във владение на кооперации към влизане в сила на закона (25.11.1992 г.). Единствено в случаите, когато на кооперацията е било отстъпено само оперативно управление на имот, а собствеността му си остава собственост на държавата, ЗВСВОНИ е приложим по отношение на него.

* Рецензията е публикувана също и в сп. „Съвременно право“, бр. 1 от 2007 г.

**Адвокат от Пловдив.

Този извод следва от разпоредбите на § 1 от допълнителните разпоредби към Закона за кооперациите (обн., ДВ, бр. 113 от 1999 г.) — „Възстановява се правото на собственост на кооперациите и кооперативните съюзи върху тяхното иззето, одържавено или преразпределено по какъвто и да е начин имущество след 10 септември 1944 г., ако искането за това е направено до 7 февруари 1993 г.“, както и съгласно § 39 ЗИД ЗК (обн., ДВ, бр. 13 от 11.02.2003 г.), отнасящ се до действащия Закон за кооперациите: „Възстановява се правото на собственост върху одържавено или иззето по отменени нормативни актове имущество на кооперации и кооперативни съюзи, възстановили дейността си, ако до деня на влизане в сила на този закон това имущество е държавна или общинска собственост“. Последната разпоредба обаче няма приложение за висящите производства по § 1 от допълнителната разпоредба по ЗК от 1991 г.

В тази насока има обширна и трайна съдебна практика¹.

2. Твърде спорно е становището на авторите относно последиците за молителите, чиито молби за възстановяване на имоти по ЗВСВНОИ, отчуждени по ЗТСУ, ЗПИНМ и пр., са били уважени, относно полученото от тях обезщетение — имотно или парично. Поддържаното от авторите, че „становището, според което при подаване на молбата следва да се декларира готовност за връщане на полученото обезщетение... не намира опора в закона...“², съвсем не е безспорно по отношение на имотното обезщетяване по ЗПИНМ — отм. (паричното обезщетение изобщо не заслужава коментар).

Съгласно § 91, ал. 1 ППЗПИНМ — отм., недвижимите имоти, които се отстъпват в обезщетение за отчуждени за благоустройствени мероприятия имоти, се определяха с конкретно решение на общината.

Практиката обаче показва и случаи на неизвършена конкретизация на обекта, отстъпен в обезщетение, а само отстъпване на привилегирован жилищностроителен заем (заем, отпускан, без да се чака ред) за доплащане на избран от отчуждения собственик обект, който не е конкретизиран, и е дадена възможност на обезщетеното лице да се включи по този начин в жилищно строителство.

Възникнаха спорове — дали този начин на обезщетяване е обезщетяване в брой, с възможност да се закупи по горния ред жилищен обект в изгражданите сгради от специализираните предприятия към народните съвети за извършване на жилищно строителство, или пък се касае до имотно обезщетение. Стигна се до истински куриози, когато отчужден собственик поисква да му се реституира имот, отчужден за благоустройствено мероприятие, което не е било осъществено, с разбирането, че само ще възстанови полученото парично обезщетение, а закупеният от него по горния ред обект ще остане негова собственост. Решението на съда за такива случаи, че се касае до имотно обезщетение, доведе до връщане на намален по площ отчужден имот, в който са премахнати сградите и постройките, с възможност да се актува закупеният имот съгласно чл. 5 от цитирания закон³. В най-новата практика на ВКС е възприето, че отчужденият собственик в подобен случай може да запази собствеността върху придобития от него по гореуказания ред обект в групов строеж⁴.

Мисля, че последното разбиране е правилно и може да бъде споделено. Получаването на жилищностроителен заем с предимство (без да се чака ред) в случаи

като упоменатия не би могло да се счита, при ползване на сумата по заема за покупка на свободно избран обект в групов строеж, като имотно обезщетение.

Изяснено е в практиката, че включването в кооперативно жилищно строителство (по стопански начин или в строеж, изграждан от специализирано предприятие по чл. 119 ЗТСУ – отг.), при което е получен жилищностроителен заем от отчуждения собственик с горното предимство, не се счита за имотно обезщетение⁵, без оглед на това дали е станало при режима на ЗПИНМ, или при режима на ЗТСУ. Няма основание да се прави разлика между груповото застрояване и кооперативното жилищно строителство, цитирани по-горе. Последното, независимо от извършеното избиране на конкретно определени обекти от отчуждените собственици и съставянето въз основа на него разпределителен протокол на обектите в сградата, не прехвърля собствеността на отделните обекти до снабдяването на участниците в строителството с нотариални актове. Каква е разликата с груповото застрояване при неиздаден акт по § 91 ППЗПИНМ — отг., при осигурено и в единия, и в другия случай привилегировано получаване на жилищностроителен заем за доплащане разликата над сумата, на която е оценен отчужденият имот?

Наред с изгънатите съображения следва да се има предвид, че не е оправдано от никоя гледна точка т.нар. реформацио ин пейус⁶ за молителя да си реституира имот по ЗВСВОНИ, отчужден по ЗТСУ, ЗПИНМ и пр., при нереализиране на съответното благоустройствено мероприятие, в случай на неконкретизиран обект като имотно обезщетение. Практиката познава случаи, когато молителят е заявил искане за реституция с разбирането, че при конкретната обстановка ще може да си върне отчуждения имот, респ. остатъка от него, като само възстанови паричното обезщетение, а се оказва, че със съдебното решение се създава възможност за актуване на закупения от него имот с привилегирован жилищностроителен заем като общински имот. В такива случаи безспорно е по-добре да не се уважава молбата за реституция, респ. да не се уважава жалбата му срещу отказа на общинската администрация да уважи молбата му, отколкото практически да се остави молителят на улицата в положение, несравнимо по-тежко от това, в което е бил до искането за реституиране на отчуждения имот. Очевидно неиздържано е възражението — да не е правил искането!

Другояче стои въпросът при конкретизиране на обект, получаван като имотно обезщетение (по § 91 ППЗПИНМ — отг., по чл. 98 и 100 ЗТСУ — отг.), но там в редица случаи общинските администрации изискват от молителя да представи декларация, в която изрично да заяви, че му са известни последиците от уважаване на молбата му.

3. В разглеждания труд много подробно са изследвани въпросите около земеделската реституция. Обхваната е огромна по обем материя, при това по отношение на претърпелия досега повече от 36 изменения и допълнения ЗСПЗ.

Намирам за необходимо да обърна внимание върху някои случаи, които не са намерили място в изследването и по отношение на които считам, че заслужават да бъдат разгледани.

Известно е, че всички земеделски земи, независимо от това дали собственикът им до кооперирането доброволно или принудително е станал член на ТКЗС, както и в случая, когато те са обобществени, без този собственик изобщо да членува в ТКЗС, подлежат на възстановяване само от Поземлената комисия (сега — общинска служба

„Земеделие и гори“). Това следва от разпоредбата на чл. 10, ал. 4 ЗСПЗЗ, в тази насока е и съдебната практика (р. 2815/13.12.2005 г. по гр. д. № 2173/2004 г. – IV). Тук трудността се свежда до това — **кои земи** се включват в обхвата на чл. 2 ЗСПЗЗ с оглед правилното тълкуване на Примерните устави на ТКЗС (1950 г., 1958 г. и 1968 г.), според които не подлежаха на включване в имуществото на ТКЗС дворищнорегулационните парцели, макар и незастроени и надхвърлящи норматива за размера на личното ползване на земя от кооператорите. Както и да се ползват такива урбанизирани земи, те бяха освободени от включване в земите на ТКЗС и по отношение на тях следва да се приеме, че не подлежат на връщане по установения от ЗСПЗЗ ред, а ако продължават да се задържат, за тях ще намери приложение ЗВСВОНИ.

Същото важи и за случаите, когато образуването на ТКЗС предшества непосредствено одобряването на първия ПУП на дадено населено място⁷. Кооператорите си запазиха собствеността върху незастроените места, включени в чертите на плана.

Интересен е и въпросът с т.нар. контактна зона на двата плана — териториално-устройствен план на селището и земеразделителния план на землището му.

В практиката е било изяснено, че при застъпване площи на териториалноустройствен план, вкл. кадастрален план, съдържащ само неурегулирани поземлени имоти — одобрен или неодобрен, е налице грешка в плана за земеразделяне, която може да засегне единствено статута на земеделските земи и подлежи на отстраняване по административен ред (чл. 17, ал. 8 ЗСПЗЗ). Поправката на тази грешка не може да засегне площ от териториално-устройствения план. Земеразделителният план няма отчуждително действие, а териториално-устройственият план на селището имаше такава действие до 30.03.2001 г., до която дата земеразделителните планове отдавна са изготвени⁸.

По-сложен е случаят с т.нар. селищни имоти, възстановени по реда на ЗСПЗЗ. В практиката са налице случаи, когато така възстановен имот се оказва застроен с жилищни и стопански сгради и се ползва като жилищен, но включването му в териториално-устройствения план на селището се оказва много трудно поради специалните изисквания на ЗОРЗ. Общата площ на такъв имот може и да е достатъчна за образуване на самостоятелни дялове по ЗУТ, но не и при режима на ЗСПЗЗ, изискващ площ, не по-малка от 6000 м² (съответно по 3 дка за дял по чл. 72 ЗН).

Пред ВКС е бил разгледан такъв случай с искане да се приложи по аналогия чл. 201 ЗУТ, тъй като възстановяването на собствеността на имота като на земеделска земя — нива, би могло в случая да се приеме за една правна условност (правна фикция), но искането за тълкуване на действащата в случая нормативна уредба в духа на чл. 46, ал. 2 ЗНА (като аналогия на правото) не е било уважено⁹.

4. По отношение на последната част на книгата — „Процесуални проблеми във връзка със защитата на собствеността“ (с. 319—334), се спирам на раздела „Особености на негаторния иск за собственост“ (с. 326—332).

Касае се за изследване на правен институт, който е оскъдно застъпен в доктрината, и този факт безспорно повишава значимостта му в случая.

Неприемливо ми се струва обаче становището на авторите¹⁰, че исковата молба по чл. 109 ЗС подлежи на вписване¹¹, както и че държавната такса по такъв иск следвало да се определи като за оценяем иск. Искът по чл. 109 ЗС е **неоценяем иск** по самото си

естество, тъй като не се претендира ревандикация, а е необходимо само да бъде доказана собствеността върху имот, спрямо който са предприети действия, с които се пречи на собственика да упражнява правото си на собственост върху имота и се смущава неговото владение и ползване по какъвто и да било начин. При минималната държавна такса — 30 лв., с оглед сложността на случая съдът би могъл да определи евентуално доплащане (в диапазона 30–200 лв.), но не и да третира иска като оценяем.

В заключение ще обърна внимание, че в гореупоменатия раздел би могла да се разгледа и защитата на правото на собственост, визирана в чл. 109а ЗС (бивша ал. 2 на чл. 109) — за определяне на границата между свой и съседен имот. В практиката и доктрината е имало различни становища. Едното становище е, че е възможно по съдебен ред да се иска такова определяне на границата във всички случаи — без оглед на това дали поземленият имот попада в чертите на териториално-устройствения план, или е извън него¹². Другото становище е, че този иск може да се проведе само относно поземлени имоти извън териториално-устройствения план, и това становище е господстващото понастоящем¹³.

Уместно би било при повторно издание на разглеждания труд (каквото според мен неминуемо ще има) да бъдат отчетени и горните бележки.

БЕЛЕЖКИ

¹ Р. 2615/1996—IV, Сб., с. 181; р. 1168/1997—IV, Сб., с. 138 и др.

² Вж. **Бобатинов, М. и К. Влахов**. Вещно право — практически проблеми. С.: Сиби, 2007, с. 213.

³ Р. 4795/22.10.1998 г. по адм. д. 2428/1998—ВАС—II; р. 9966/2.11.2002 г. по адм. д. 5390/2002—ВАС—II.

⁴ Р. 829/4.07.2007 г. по гр. д. 969/2006—ВКС—II.

⁵ Р. 239/1994 — III, Сб., с. 140; р. 809/4.04.1996 г. по адм. д. 2059/1995—ВАС—III (мотиви).

⁶ Вж. **Стамболиев, О.** Забраната за „реформацио ин пейус“ в съвременния български граждански процес. — Право, 1982, № 1.

⁷ Р. 328/17.07.1998 г. по гр. д. 1366/1996—IV; р. 1162/1.08.1991 г. по гр. д. 604/1991—I.

⁸ Р. 649/24.07.2007 г. на III г. о. на ВКС по гр. д. 476/2006—IVа.

⁹ Р. 77/5.03.2007 г. по гр. д. 563/2006, I г. о.

¹⁰ **Бобатинов, М. и К. Влахов**. Цит. съч., с. 330.

¹¹ Срв. **Караминков, Ал.** Исковите молби за собственост не подлежат на вписване. — Адвокатски преглед, 2002, № 11—12.

¹² Р. 102/1958 г. — ОСГК на ВСР — Сб., с. 27; р. 75/1988 — ОСГК — Сб., с. 30.

¹³ Определение 728/11.10.2003 г. по гр. д. 657/2003—IV; р. 284/1974—I — Сб., с. 185; р. 1656/1996—IV — Сб., с. 174.

В ПРАВНИТЕ СПИСАНИЯ

Представяват интерес следните статии от последните книжки на юридическите списания:

— **Сп. „Собственост и право“ — месечен дайджест — бр. 9/2007 г.:** „За някои вещноправни последици, произтичащи от развитието на наемните правоотношения“ — А. Койчева; „Ползвателят не може да се позове на придобивната давност“ — И. Цицелков; „Как се търси обезщетение от недобросъвестен наемател“ — Кр. Добрев; „Календар на юриста“ — А. Георгиев; „Решение № 519 от 06.12.2006 г. на ВКС, I г. о.“; „Осъществяване на контрол по изпълнението на сключените договори за концесия“ — Я. Ковачев; „За някои случаи на временно отчуждаване на частни имоти“ — Л. Василев; „Решение № 1214 от 12.10.2006 г. на ВКС, IV г. о.“; „Граници на приложното поле на чл. 33 ЗС“ — Ал. Георгиев; „Продажба на имот при отсъствие на съсобственик“ — К. Иванова; „Разпореждане с жилищен имот и семейно жилище“ — Б. Павлов; „Решение № 222 от 05.04.2006 г. на ВКС, I г. о.“; „Необходимост от създаване на регистър на завещанията“ — Е. Еленкова; „Разделяне на общ УПИ на няколко отделни имота“ — М. Петров; „Решение № 487 от 22.06.2007 г. на ВКС, IV г. о.“; „Същност на разгласяването на авторски произведения и последиците от него“ — В. Цакова; „Гранични мерки“ — М. Цветкова; „Съд на Европейските общности (ЕО)“.

— **Сп. „Търговско и конкурентно право“ — месечен дайджест — бр. 9/2007 г.:** „Промени в правилата за насърчаване на инвестициите“ — М. Марков; „Избрани решения по търговско право“ — Т. Йосифова; „Решение № 565 от 14.06.2007 г. на ВКС — ТК“; „Решение № 525 от 30.05.2007 г. на ВКС — ТК“; „Обезпечаване, залог и продажба на менителничния ефект“ — Б. Найденов; „Мълчанието, равнозначно на приемане по чл. 292 ТЗ“ — А. Иванов; „Решение № 586 от 21.06.2007 г. на ВКС — ТК“; „Решение по ВАД № 111 от 2005 г., постановено на 09.03.2006 г.“; „Решение по ВАД № 23 от 2005 г., постановено на 26.01.2006 г.“; „Производство за обезщетяване на вреди, причинени от Европейската общност“ — С. Костов; „Случаи на обжалване на обществени поръчки, свързани с предоставяне на обществени услуги“ — Ц. Попова; „Понятието за „пазар“ в конкурентното право“ — М. Меликов; „Нови изменения в Закона за публичното предлагане на ценни книжа“ — Д. Ранкова; „Възстановявания при износа на земеделски продукти след присъединяването на България към ЕС“ — М. Стефанова; „Новата уредба на нелоялните търговски практики в Закона за защита на потребителите“ — Е. Алексиев; „Синтез на европейското законодателство“ — Н. Нанчев.

— **Сп. „Труд и право“ — месечен дайджест — бр. 9/2007 г.: с приложение „Ред за изплащане на обезщетенията за временна неработоспособност от ТП на НОИ“ — И. Карановски:** „Трудов договор се сключва само в писмена форма“ — В. Микова; „Сключване на срочен трудов договор със срок за изпитване“ — Е. Банова; „Договор за срок за изпитване може да се сключва само веднъж“; „Прекъсване на отпуска по майчинство“; „Може ли да се правят удръжки от трудово възнаграждение като санкция при нарушаване на трудовата дисциплина“ — С. Сербезова; „Дисциплинарното на-

рушение „закъсняване за работа“ — Ц. Попова; „За правото на отпуск на държавния служител при участие в предизборна кампания“ — Н. Кънева; „Неоснователно обогатилият се служител дължи връщане на надплатените суми“ — Ч. Христов; „Писма от практиката на Министерството на държавната администрация и административната реформа“; „Програма „Квалификационни услуги и обучения за заети лица“; „Въпроси и отговори по прилагането на Наредбата за структурата и организацията на работната заплата“ — С. Симеонова“; „Трудовият стаж като основание за увеличаване на допълнителното трудово възнаграждение „за придобит трудов стаж и професионален опит“ — Н. Колева; „Класове“ се начисляват след една година стаж“; „Оценка на резултатите от въвеждане на система за управление на дейността по здраве и безопасност при работа“ — В. Цоневски; „Свободно движение на хора — законови изисквания по отношение движението на гражданите на трети страни към държавите членки на ЕС“ — Л. Станкова; „Какви вноски се дължат върху среднодневното брутно възнаграждение за първия работен ден от временната неработоспособност“ — М. Чечова; „Нов размер на социалната пенсия за старост от 1 октомври 2007 г.“ — Е. Атанасова; „Право на пенсии за осигурителен стаж и възраст съгласно Регламент № 1408/71“ — Е. Владимирова; „Семейните помощи за деца, записани в първи клас, се предоставят след преценка на доходите на семейството“ — А. Гонева; „Няма обезщетение, ако е нарушен режимът на лекуване“; „Лечение на друго място“; „Писма от практиката на НАП“.

— Сп. „**Финанси и право**“ — месечен дайджест — бр. 9/ 2007 г. с приложение „**Данъчно третиране на доставки, свързани със земя и сгради, и вещни права върху тях по ЗДДС, в сила от 01.01.2007 г.**“: „За връзката между някои от изискванията на Търговския закон и Закона за счетоводството“ — А. Свраков; „По някои въпроси, свързани с определянето на приложимите в България Международни счетоводни стандарти“ — М. Гълъбов; „Отчитане на разходите за подобрения и ремонт при наемодател по оперативен лизинг“ — И. Златков; „Хеджиране“ — В. Борисова; „Лихви за просрочие на корпоративни данъци и авансови вноски, съгласно ЗКПО“ — Г. Петков; „Какво представлява системата на плоския данък“ — Л. Ценова; „Данъчно третиране по реда на ЗДДФЛ на получени парични и предметни награди“ — Л. Мермерска; „Специфични моменти при издаването на идентификационен номер на физическите лица по чл. 94, ал. 2 ЗДДС“ — Б. Гецова; „Въпроси и отговори по Закона за местните данъци и такси“; „Ревизии и проверки по ДОПК“ — Г. Минкова; „Информационен център към Гаранционния фонд“ — Д. Тилева; „Нови възможности за търговия с финансови инструменти“ — В. Джилизов“.

— Сп. „**Данъчна практика. Счетоводство, финанси на фирмата**“ — бр. 7/ 2007: „Отново за данъчното третиране на леките автомобили, собственост на предприятието, по реда на ЗКПО“ — Л. Мермерска; „Облагане с ДДС и документиране на доставките при принудителни продажби на имущество“ — Л. Панева; „Давностен срок по смисъла на ЗКПО (отм.) след чието изтичане се признават провизирани/обезценени вземания“ — Е. Делчев; „Третиране по ЗДДС на продажбата на лек автомобил, за който не е ползван данъчен кредит на основание чл. 65, ал. 1, т. 2 от ЗДДС (отм.)“ — М. Босолова; „Право на данъчен кредит за доставки с непрекъснато изпълнение, фактурирани след регистрацията по ЗДДС“ — М. Босолова; „Третиране по ЗДДС и счетоводно отчи-

тане на консигнационните договори“ — М. Босолова; „Отсъствие на ВОД при доставка на стоки, изработени с материали на клиента“ — Л. Панева; „Третиране по ЗДДС на доставката на приложен софтуер — Л. Панева; „Документиране на лихви с обезщетителен характер“ — Л. Панева; „Третиране по ЗДДС на „верижните операции“, при които посредникът е фирма извън Общността, а стоката се придвижва в рамките на Общността“ — Л. Панева; „Документиране на износа за целите на ЗДДС“ — Л. Панева; „Дистанционни продажби на стоки“ — Л. Панева; „Социалното осигуряване след присъединяване на България към Европейския съюз (продължение от бр. 6/2007 г.)“ — А. Петкова; „Отписване на резерва от преценка на дълготрайни материални активи“ — Б. Йонкова; „Промислен дизайн — нормативно понятие и условия за регистрация“ — М. Коджабашев; „Договори и тръжни процедури по проекти, финансирани от ЕС“; „Държавен вестник — избрани публикации, юни—юли 2007 г.“.

— **бр. 8/2007 г.:** „Данъчни постоянни разлики по смисъла на ЗКПО“ — М. Босолова; „Възстановяване на ДДС, платен на територията на страната от чуждестранни лица“ — Л. Панева; „Право на данъчен кредит за данъка, начислен при ВОП в по-късен данъчен период“ — М. Босолова; „Документално отразяване по ЗДДС на рекламациите при ВОД“ — Л. Панева; „Третиране по ЗДДС на посредническите услуги във връзка с доставка на стока“ — М. Босолова; „Социалното осигуряване след присъединяване на България към Европейския съюз“ (продължение от бр. 7/2007 г.) — А. Петрова; „Статии на kalkulацията, видове разходи за организация и видове разходи за управление“ — М. Гълъбов; „Стопанска конюнктура — първо тримесечие на 2007 г.“ — Д. Фратев; „Промисленият дизайн — административна процедура по регистрация“ — М. Коджабашев; „Структурните инструменти на ЕС в България“.

— **бр. 9/2007 г.:** „Данъчни временни разлики по смисъла на ЗКПО“ — М. Босолова; „Възстановяване на ДДС, платен на територията на страната от чуждестранни лица (продължение от бр. 8/2007 г.)“ — Л. Панева; „Авансови вноски за 2007 г. на дружество, което през 2006 г. е осъществявало и патентна дейност“ — Л. Мермерска; „Ред за облагане по ЗДДФЛ на доходите от продажба на дялове“ — М. Босолова; „Третиране по ЗДДФЛ на доходите от продажба на идеални части от недвижим имот и на обезщетенията за пропуснати ползи“ — М. Босолова; „ДДС при ВОП на мостри“ — М. Босолова; „Третиране на оборота от продажба на инвестиционен имот за целите на регистрацията по ЗДДС“ — М. Босолова; „Анулиране на фактури при разваляне на сделка“ — М. Босолова; „Новата Наредба за структурата и организацията на работната заплата“; „МСС 20 Отчитане на правителствени дарения и оповестяване на правителствена помощ“ — Б. Йонкова; „Отписване на резерва от преценка на дълготрайни материални активи“ — М. Гълъбов; „Анализите на приходите, разходите и финансовите резултати — основа за техния контрол“ — М. Гълъбов; „Мястото на балансираните оценъчни карти по пътя на корпоративния успех“ — А. Ширлетов; „Промисленият дизайн — съдържание и упражняване на изключителното право“ — М. Коджабашев.

— **Сп. „Общество и право“ — бр. 7/2007 г.:** „Правна помощ в плен на бюрокрацията“ — Е. Недева; „Частното съдебно изпълнение — битки по пътя“ — Г. Дичев; „Временна и извънредна касацая по трудови дела — касацая за аутсайдери?“ — Р. Петрова; „Предсрочна изискуемост по договора за банков кредит“ — М. Бобатинов;

„Защита на личните данни в избирателния процес и при участие във форми на пряка демокрация“ — М. Белов; „Организираната престъпност — зловещ дубльор на отсъстващата държава (Продължение от бр. 6)“ — И. Пушкарлова; „Закрила на дете срещу насилие в семейна среда“ — Я. Кузманова; „Доказателства и доказателствени средства в производството по издаване на индивидуални административни актове“ — К. Лазаров; „Устройство на съдебната система в Португалия, Франция, Финландия, Холандия“; „Екологичното законодателство и правото на информация за състоянието на околната среда“ — С. Наумова; „Решение № 6794 от 29.06.2007 г. на Върховния административен съд по адм. д. № 12379/2006 г. (казусът „Странджа“); „Критически бележки върху правната същност на понятието „търговско предприятие“ (Принос към чл. 27 ТЗ“ (продължение от бр. 6) — К. Кацаров.

— **Сп. „Административно правосъдие“ — бр. 2/2007 г.:** „Доказателства и доказателствени средства в съдебното административно производство“ — Е. Къндева; „Санкционни финансови актове на Здравноосигурителната каса“ — Д. Зиновиева; „Контрол за целесъобразност от областния управител върху актове на общинския съвет и кмета“ — М. Спасов; „Тълкувателно постановление № 2 от 7.06.2007 г. по т. д. № 1/2007 г.“; „Особено мнение на съдия Александър Еленков“; „Тълкувателно постановление № 3 от 7.06.2007 г. по т. д. № 4/2007 г.“; „Тълкувателно постановление № 4 от 7.06.2007 г. по т. д. № 5/2007 г.“

НОВИ КНИГИ В БИБЛИОТЕКАТА НА ВАС

- ✓ *Велинов, Л.* Погасителна давност по българското частно право. С.: Феня, 2007.
- ✓ *Герджиков, О. и др.* Коментар на Търговския закон: Книга първа: Чл. 1—112. 2 основно прераб. изд. С.: Софи-Р, 2007.
- ✓ *Голева, П.* Деликтно право. С.: Феня, 2007.
- ✓ *Грос, Х.* Разкриване на престъпленията: Ръководство. б. м.: Асеновци, 2007.
- ✓ *Гурсо, А., М. Гурсо.* Европейски речник: Български-английски-немски-френски-италиански-испански. С.: Младинска книга, 2007.
- ✓ *Добчев, П.* Върховният административен съд: 1913—2006. С.: Юридическо дружество АД, 2007.
- ✓ *Дорохин, С. В.* Деление права на публично и частно. М.: Волтерс Клувер, 2006.
- ✓ *Загородников, С. Н.* Основы информационного права. М.: Парадигма, 2005.
- ✓ *Зиновиева, Д.* Лицензионни административни актове. С.: Сиела, 2007.
- ✓ *Илиева, И.* Международноправни проблеми на борбата срещу международния тероризъм. С.: Кронос, 2005.
- ✓ *Калайджиев, А.* Облигационно право: Обща част, 4 изд. С.: Сиби, 2007.
- ✓ *Криско, Вл.* Тайните на психологическата война. В. Търново: Faber, 2001.
- ✓ *Кузнецов, В. И.* Международное право. 2 прераб. и доп. изд. М.: Норма, 2007.
- ✓ *Малиновский, А. А.* Злоупотребление субъективным правом. М.: Юрлитинформ, 2007.
- ✓ *Марков, М.* Облигационно право. 4 изд. С.: Сиби, 2007.
- ✓ *Марков, М.* Семейно и наследствено право. 3 изд. С.: Сиби, 2007.
- ✓ *Мишин, А. А.* Конституционное (государственное) право зарубежных стран. М.: Юстицинформ, 2007.
- ✓ *Мръчков, В.* Осигурително право. 4 прераб. и доп. изд. С.: Сиби, 2006.
- ✓ *Семерджиев, Цв.* Сигурност и защита на информацията. Национална и информационна сигурност. Информационно пространство. Политика и процедури за сигурност. С.: Класика и стил, 2007.
- ✓ *Ставру, С., П. Илиев.* Публични вещни права: Конституционноправни и вещноправни аспекти. С.: Феня, 2007.
- ✓ *Трайков, З.* Наказателно-изпълнително (пенитенциарно) право на Република България. С.: Албатрос, 2007.
- ✓ *Чиркин, В. Е.* Юридическое лицо публичного права. М.: Норма, 2007.

СЪДЕБНА ПРАКТИКА

ВЪРХОВЕН КАСАЦИОНЕН СЪД

ГРАЖДАНСКА КОЛЕГИЯ

1. За да бъде осъден ответникът да заплати направените разноски, е необходимо те действително да са направени, като това се отнася и до присъждането на адвокатско възнаграждение.

Изписването в договора за правна помощ на сумата като платена само словом, но не и цифром, не променя факта на плащането ѝ. Няма изискване изписването да бъде и цифром, и словом.

Чл. 64 ГПК

Определение № 649/19. VI. 2007 г. по гр. д. № 718/2006 г. на ВКС, I г. о.

Докладчик съдията Светлана Калинова

Действително, както се поддържа в касационната жалба, разпоредбата на чл. 64 ГПК предвижда при отхвърляне на предявения иск ищецът да заплати на ответника направените по делото разноски, включително и възнаграждение за един адвокат, като изискването разноските да са били направени се отнася и до адвокатското възнаграждение. В случая обаче в представения пред въззивния съд договор за правна помощ изрично е посочено, че ЗК „Зора“ е платила на адвокат С. сумата 1060 лв. като уговорено с този договор възнаграждение за осъществяването на процесуално представителство по гр. д. № 12/2006 г. по описа на В. апелативен съд. Обстоятелството, че сумата е изписана в договора като платена само словом, но не и цифром, не може да обуслови различен извод, доколкото по отношение на обстоятелството дали уговорената сума е платена не е установено подобно изискване за доплащането.

2. Предмет на петиторната защита с ревандикационния иск е вещно право. От нея могат да се ползват както носителят на правото на собственост, така и носителите на ограничени вещни права. Учреденото право на ползване е абсолютно вещно право и може да се брани срещу

всяко лице, включително и срещу собственика на вещта.

Държателят на имота не може под формата на възражение да иска заплащане на подобрения в имота, а това трябва да бъде направено с насрещен иск, тъй като той няма правото да задържи имота до заплащане на подобренията. Такова право има само владелецът на имота.

Чл. 72, ал. 3 ЗС

Чл. 74, ал. 2 ЗС

Решение № 620/12. VII. 2007 г. по гр. д. № 744/2006 г. на ВКС, II г. о.

Докладчик съдията Светла Цачева

Въведеното с касационната жалба оплакване за недопустимост на иска, тъй като правен интерес от защита по чл. 108 ЗС е налице само за собственика на имота, е неоснователно. Основанието на петиторната защита, каквато се търси с ревандикационния иск, е вещно право, поради което от нея могат да се ползват както носителят на правото на собственост, така и носителите на ограничени вещни права, каквото е правото на ползване по чл. 56 ЗЗД.

Учреденото право на ползване върху целия имот е абсолютно вещно право върху чужд имот, което може да се брани срещу всяко лице, включително и срещу голия собственик на вещта, който е лишен от всяка възможност за личното ѝ ползване. Ето защо обстоятелството дали ищецът е допускан в стаята, обитавани от ответницата, е без правно значение — ответницата, като носител на голата собственост, няма право на ползване, поради което осъществяването от нея държане е без правно основание.

Неоснователно е и касационното оплакване, касаещо прекратяването на производството по възражението за право на задържане на имота до заплащане стойността на извършените в него подобрения. Държателят на имота не може под формата на възражение, без да е предявен насрещен иск, да претендира да бъдат присъдени подобренията в държания недвижим имот, тъй като няма право да претендира да задържи имота до заплащане на по-

добренията. Такова право по силата на чл. 72, ал. 3 и чл. 74, ал. 2 ЗС има само владелецът на имота, но не и държателят му, какъвто се явява ответницата Ш. С оглед недопустимостта на направеното възражение в съответствие със съдопроизводствените правила е и отказът на съда да допусне доказателства за установяване на извършването и стойността на подобрения в имота.

3. С имущество в режим на семейна имуществена общност може да се обезпечава само солидарно задължение на двамата съпрузи, но не и дълг на единия от тях, който не е за задоволяване на нуждите на семейството.

Отменителният иск е субсидиарен и може да бъде уважен само ако длъжникът няма друго имущество освен това, с което се е разпоредил.

Чл. 135 ЗЗД

Чл. 25 СК

Решение № 655/5. VII. 2007 г. по гр. д. № 573/2006 г. на ВКС, II г. о.

Докладчик съдията Емануела Балеvsка

Съдът, както районен, така и въззивен, е приел за безспорно, че сключената сделка по нотариален акт № 20/2004 г. уврежда интереса на М. И. като кредитор на С. А. и следва да бъде прогласена за относително недействителна изцяло спрямо М. И. Изводите на съдилищата са отчасти неправилни и незаконосъобразни.

С обжалваното решение на въззивния съд не е съобразен фактът, че продавачи по сделката са двамата съпрузи, тъй като разпоредителният имот е имущество — съпругеска имуществена общност. С имущество в режим на съпругеска имуществена общност може да се обезпечава само солидарно задължение на двамата съпрузи, но не и дълг на единия от тях, който не е за задоволяване на нужди на семейството и съпрузите не са солидарно задължени по смисъла на чл. 25 СК. Ако дългът е личен на единия съпруг, то обезпечението на задълженията му се покрива само от 1/2 идеална част от общото имущество на съпрузите, поради което и относителната недействителност не може да обхваща разпоредването на съпругата. С нотариален акт № 20/2004 г. е обективизирано извършването на две разпоредителни сделки — от страна на длъжника С. А. и на съпругата му Р. А. Доколкото има увреждане на ищеца М. И. като кредитор, то това касае са-

мо разпоредването с права от страна на длъжника, но не и разпоредването от съпругата му.

Съдилищата не са съобразили, че искът по чл. 135 ЗЗД е субсидиарен в смисъл, че може да бъде уважен само ако безспорно е доказано, че с извършеното разпоредване имуществото, от което може да се удовлетвори кредиторът, е разпоредено и няма друго.

Увреждането на кредитора като елемент от фактическия състав на иска е от категорията на обективните предпоставки и предполага, че чрез извършеното правно действие длъжникът създава или увеличава неплатежеспособността си. Искът по чл. 135 ЗЗД не би могъл да се уважи, ако макар и да е извършена разпоредителна сделка, длъжникът разполага със средства, с които може да удовлетвори задължението си към кредитора. Безвъзмездното разпоредване обективно предполага намаление на актива на длъжника, който актив би послужил за удовлетворяване кредитора — взыскател при принудителното изпълнение. Затова в тези случаи тежестта на доказване на факта, че няма увреждане, е на ответника по делото — длъжник. При възмездно разпоредване ще е налице увреждане, доколкото не е налице еквивалентност на уговорените престации и е доказано знанието на купувача по сделката — третото лице приобретател.

Необходим елемент на уважаване на иска по чл. 135 ЗЗД е длъжникът да знае, че чрез извършване на атакуваното правно действие (разпоредване с имущество) уврежда кредитора си — ищец. По иск по чл. 135 ЗЗД като ответник наред с длъжника, извършил увреждащото действие, следва да участва и лицето, придобило права по него. Недобросъвестността на участниците в сделката не се предполага и следва да се докаже от ищцовата страна освен в хипотезата на чл. 135, ал. 2 ЗЗД. Когато третото лице, придобило права по сделката, е съпруг, низходящ, възходящ, брат или сестра на длъжника, недобросъвестността се предполага.

НАКАЗАТЕЛНА КОЛЕГИЯ

1. Лишаването от право по чл. 37, ал. 1, т. 6 НК предполага децът да заема държавна или обществена длъжност.

Свещеникът не заема държавна или обществена длъжност.

добренията. Такова право по силата на чл. 72, ал. 3 и чл. 74, ал. 2 ЗС има само владелецът на имота, но не и държателят му, какъвто се явява ответницата Ш. С оглед недопустимостта на направеното възражение в съответствие със съдопроизводствените правила е и отказът на съда да допусне доказателства за установяване на извършването и стойността на подобрения в имота.

3. С имущество в режим на семейна имуществена общност може да се обезпечава само солидарно задължение на двамата съпрузи, но не и дълг на единия от тях, който не е за задоволяване на нуждите на семейството.

Отменителният иск е субсидиарен и може да бъде уважен само ако длъжникът няма друго имущество освен това, с което се е разпоредил.

Чл. 135 ЗЗД

Чл. 25 СК

Решение № 655/5. VII. 2007 г. по гр. д. № 573/2006 г. на ВКС, II г. о.

Докладчик съдията Емануела Балеvsка

Съдът, както районен, така и въззивен, е приел за безспорно, че сключената сделка по нотариален акт № 20/2004 г. уврежда интереса на М. И. като кредитор на С. А. и следва да бъде прогласена за относително недействителна изцяло спрямо М. И. Изводите на съдилищата са отчасти неправилни и незаконосъобразни.

С обжалваното решение на въззивния съд не е съобразен фактът, че продавачи по сделката са двамата съпрузи, тъй като разпоредителният имот е имущество — съпружеска имуществена общност. С имущество в режим на съпружеска имуществена общност може да се обезпечава само солидарно задължение на двамата съпрузи, но не и дълг на единия от тях, който не е за задоволяване на нужди на семейството и съпрузите не са солидарно задължени по смисъла на чл. 25 СК. Ако дългът е личен на единия съпруг, то обезпечението на задълженията му се покрива само от 1/2 идеална част от общото имущество на съпрузите, поради което и относителната недействителност не може да обхваща разпоредването на съпругата. С нотариален акт № 20/2004 г. е обективизирано извършването на две разпоредителни сделки — от страна на длъжника С. А. и на съпругата му Р. А. Доколкото има увреждане на ищеца М. И. като кредитор, то това касае са-

мо разпоредването с права от страна на длъжника, но не и разпоредването от съпругата му.

Съдилищата не са съобразили, че искът по чл. 135 ЗЗД е субсидиарен в смисъл, че може да бъде уважен само ако безспорно е доказано, че с извършеното разпоредване имуществото, от което може да се удовлетвори кредиторът, е разпоредено и няма друго.

Увреждането на кредитора като елемент от фактическия състав на иска е от категорията на обективните предпоставки и предполага, че чрез извършеното правно действие длъжникът създава или увеличава неплатежеспособността си. Искът по чл. 135 ЗЗД не би могъл да се уважи, ако макар и да е извършена разпоредителна сделка, длъжникът разполага със средства, с които може да удовлетвори задължението си към кредитора. Безвъзмездното разпоредване обективно предполага намаление на актива на длъжника, който актив би послужил за удовлетворяване кредитора — взыскател при принудителното изпълнение. Затова в тези случаи тежестта на доказване на факта, че няма увреждане, е на ответника по делото — длъжник. При възмездно разпоредване ще е налице увреждане, доколкото не е налице еквивалентност на уговорените престации и е доказано знанието на купувача по сделката — третото лице приобретател.

Необходим елемент на уважаване на иска по чл. 135 ЗЗД е длъжникът да знае, че чрез извършване на атакуваното правно действие (разпоредване с имущество) уврежда кредитора си — ищец. По иск по чл. 135 ЗЗД като ответник наред с длъжника, извършил увреждащото действие, следва да участва и лицето, придобило права по него. Недобросъвестността на участниците в сделката не се предполага и следва да се докаже от ищцовата страна освен в хипотезата на чл. 135, ал. 2 ЗЗД. Когато третото лице, придобило права по сделката, е съпруг, низходящ, възходящ, брат или сестра на длъжника, недобросъвестността се предполага.

НАКАЗАТЕЛНА КОЛЕГИЯ

1. Лишаването от право по чл. 37, ал. 1, т. 6 НК предполага деецът да заема държавна или обществена длъжност.

Свещеникът не заема държавна или обществена длъжност.

Държавата не може да се намесва във вътрешноорганизационния живот на религиозните институции или да задължава техните органи.

Чл. 13, ал. 2 от Конституцията на Република България

Чл. 37, ал. 1, т. 6 НК

Чл. 153 ЗИН

Чл. 189 от Устава на Българската православна църква

Чл. 192 от Устава на Българската православна църква

Решение № 699/4.10.2007 г. по н. д. №374/2006 г. на ВКС, I н. о.

Докладчик съдията Ружена Керанова

На основание чл. 422, ал. 1, т. 5 НПК и в срока по чл. 421, ал. 3 НПК осъденият Б. П., чрез защитника си, е направил искане за отмяна по реда за възобновяване на наказателните дела на влязлото в сила решение № 172/09.02.2007 г. по в. н. о. х. д. № 2896/2006 г. на П. окръжен съд, с което по негова жалба е потвърдена присъда № 28/11.09.2006 г., постановена по н. о. х. д. № 171/2006 г. на К. районен съд.

В искането е развит довод единствено за неправилното приложение на чл. 37, ал. 1, т. 6 НК.

Искането се поддържа пред касационната инстанция.

Представител на Върховната касационна прокуратура е дал заключение, че искането е основателно.

Върховният касационен съд, като обсъди данните по делото и извърши проверка по изложените в искането оплаквания, за да се произнесе, взе предвид следното.

По силата на проверяваните съдебни актове подсъдимият Б. П. е признат за виновен в това, че при условията на продължавано престъпление, в качеството му на длъжностно лице — отчетник при Архиепископско наместничество и Синодален склад за свещи — е присвоил чужди пари в размер на 57 283,38 лева, връчени в това му качество да ги управлява — престъпление по чл. 202, ал. 2, т. 1 вр. чл. 201 и чл. 26 НК. Наложено наказание е две години и десет месеца лишаване от свобода, изпълнението на което е отложено при условията на чл. 66, ал. 1 НК за срок от пет години.

На основание чл. 202, ал. 3 вр. ал. 2, т. 1 вр. чл. 37, ал. 1, т. 6 и т. 7 НК подсъдимият Б. П. е лишен от правото да заема длъжността „свещеник“ и от правото да упражнява материално-отчетническа дейност за срок от пет години.

Искането е основателно. Неправилно е приложен чл. 202, ал. 3 вр. чл. 37, ал. 1, т. 6 НК.

Предходните инстанции пространно са цитирали разпоредбите на УБПЦ (първата включително е дала квалификация и за църковните провинения на подсъдимия), но всъщност не са отговорили на основния въпрос — дали „свещеник“ е длъжност — държавна или обществена, по смисъла на закона. В тази връзка, неубедително е позоваването на чл. 192 УБПЦ — „Когато църковното провинение е наказуемо и от гражданските закони, провинените лица остават отговорни и пред гражданските съдилища, независимо от църковния съд...“. Безспорно е, че отговорност се носи. Съдът обаче налага наказания, които могат да бъдат изпълнени. Лишаването от право по чл. 37, ал. 1, т. 6 НК предполага деецът да заема държавна или обществена длъжност, а изричният текст на чл. 13, ал. 2 от Конституцията на Република България провъзгласява, че религиозните институции са отделени от държавата. От друга страна, последното означава още, че държавата чрез своите органи не може да се намесва във вътрешноорганизационния живот на религиозните институции или да задължава (за последното виж чл. 153 ЗИН) техните органи. Регулирането на същите се определя от уставите и другите правила на религиозните институции, включително относно изискванията за ръкополагане за свещеник, респективно за основанията, реда, органа, който може да наложи съответните църковни наказания (чл. 189 УБПЦ).

Ето защо решението в тази му част следва да бъде отменено, тъй като законът е приложен неправилно.

Предвид на горните съображения и на основание чл. 425, ал. 1, т. 3 НПК Върховният касационен съд изменя по реда за възобновяване на наказателните дела влязлото в сила решение № 172/9.02.2007 г. по в. н. о. х. д. № 2896/2006 г. на П. окръжен съд, с което е потвърдена присъда № 28/11.09.2006 г., постановена по н. о. х. д. № 171/2006 г. на К. районен съд, като го отменя в частта, с която на основание чл. 202, ал. 3 вр. чл. 37, ал. 1, т. 6 НК подсъдимият Б. П. е лишен от правото да заема длъжността „свещеник“.

2. Жалбата, подадена до Върховния административен съд срещу решение на Висшия съдебен съвет за снемане на магистратски имунитет, има суспензивен и деволутивен ефект. Нака-

зателно производство следва да се образува едва след влизане в сила на решението на Върховния административен съд.

Наличието на имунитет срещу наказателно преследване е пречка за предприемане на наказателно преследване по изричното и пряко действие на Конституцията на Република България.

При вече прекратено наказателно производство срещу подсъдимия е налице основание, изключващо образуването и провеждането на друго наказателно производство срещу него за същото престъпление при същите факти на обвинението.

Влезният в сила съдебен акт има задължителна материална и формална доказателствена сила и никой субект на правото, в това число и съдът, не може да го коментира, да променя неговите правни последици по съображения, че актът е неправилен, или поради това да не го изпълнява.

Чл. 5, ал. 2 от Конституцията на Р България

Чл. 134 ЗСВ (отм.)

Чл. 21, ал. 1, т. 6 НПК (отм.)

Чл. 24, ал. 1, т. 6

Чл. 372 НПК

Чл. 413 НПК

Решение № 664/10.10.2007 г. по н. д. № 122/2007 г. на ВКС, Ш н. о.

Докладчик съдията Вероника Имова

Производството е образувано на основание касационен протест от С. апелативна прокуратура срещу въззивно решение № 612/15.01.07 г. по в. н. о. х. д. № 913/2006 г. на С. апелативен съд, с което е отменена присъда № 247/16.12.2005 г. по н. о. х. д. № 1270/2004 г. на С. градски съд и на основание чл. 24, ал. 1, т. 6 НПК наказателното производство е прекратено.

С отменената присъда подсъдимият С. К. е признат за виновен за престъпление по чл. 301, ал. 1 НК за това, че на 25.06.1999 г., като лице, заемащо отговорно служебно положение — следовател в Б. окръжна следствена служба, е приел от Т. Р. дар — пари на стойност 220 лв. (деноминирани) и 50 германски марки с равностойност 50 лв., всичко на обща стойност 270 лв., който не му се следва, за да извърши действия по служба, свързани с разследването по сл. д. № 2726/1993 г. на Б. окръжна следствена служба, и във връзка с чл. 54 НК е осъден на три

години лишаване от свобода, отложено за изгълънение за срок от четири години по реда на чл. 66 НК, начинаещ от влизане в сила на присъдата, и на основание чл. 37, т. 6 и т. 7 НК е лишен от право да заема ръководна държавна и обществена длъжност и да извършва дейност в системата на съдебната власт за срок от три години, считано от влизане в сила присъдата.

В протеста се оспорва законосъобразността на решението поради липсата на изрично основание в НПК за прекратяване на наказателното производство, образувано спрямо лице с магистратски имунитет, поради което неоснователно производството е било прекратено съгласно чл. 24, ал. 1, т. 6 НПК, който няма приложение в посочената хипотеза.

Иска се отмяна на решението съгласно чл. 354, ал. 3, т. 3 вр. ал. 1, т. 4, вр. чл. 348, ал. 1, т. 1 НПК и връщане на делото за ново разглеждане от въззивната инстанция в друг състав.

В съдебно заседание прокурорът от Върховната касационна прокуратура поддържа протеста.

Подсъдимият С. К. не се явява, редовно призован. Вместо него се явява договорният защитник, който моли за оставяне в сила решението на въззивната инстанция като законосъобразно. Съдът се е съобразил с данните по делото, с Конституцията на Република България и правилно е приложил закона.

Върховният касационен съд провери данните по делото, съобрази становищата и доводите на страните и в пределите на касационните си правомощия, прие следното.

Касационният протест е неоснователен.

При установените фактически констатации, изведени от анализа на данните по делото по преюдициалния въпрос за допустимостта на наказателното производство по процесното обвинение срещу подсъдимия С. К., въззивният съд е направил законосъобразни правни изводи.

С тях е отговорил вярно на решаващи за допустимостта на производството въпроси, от които: дали лице с магистратски имунитет, какъвто е бил подсъдимият С. К. в рамките на воденото срещу него, но прекратено, наказателно производство по н. о. х. д. № 48/2002 г. на С. градски съд, може повторно да бъде субект на наказателно преследване за същото деяние и по същите факти, образувано след отмяната на имунитета му? След отмяната на магистратския имунитет на С. К. допустимо ли е било образуването срещу него на ново наказателно

производство — предварително и съдебно, по което е внесен обвинителен акт и е образувано н. о. х. д. №1270/2004 г. на С. градски съд за деянието, предмет на обвинението по прекратеното наказателно производство по н. о. х. д. № 48/2002 г. на С. градски съд? Нарушават ли се принципните положения в чл. 24, ал. 1, т. 6 НПК (чл. 21, ал. 1, т. 6 НПК — отм.) и на чл. 132 от Конституцията на Република България (КРБ)?

Отговорите на тези въпроси са намерили законосъобразно решение в мотивите на въззивното решение на С. апелативен съд, които напълно се споделят при касационната проверка.

Обстоятелствата, релевантни за проверката на законосъобразността на образуваното наказателно преследване срещу подсъдимия С. К., са установени по делото и сочат, че наказателно преследване за процесното обвинение срещу С. К. е протекло при наличието на непрекъснат магистратски имунитет и съответно при основания, изключващи образуването, както и провеждането на вече образуваното наказателното производство срещу него.

Подсъдимият С. К. е бил назначен със заповед № 1025/18.12.1992 г. на Директора на МВР — НСС, на длъжност „Главен следовател“ в отдел „Следствен“ в Б. окръжна следствена служба въз основа на решение на Висшия съдебен съвет от 1.01.1993 г. и е встъпил в длъжност на 1.02.1993 г. Несъмнено към момента на образуване и провеждане на наказателното производство подсъдимият С. К., съгласно чл. 132 от КРБ и чл. 134 ЗСВ (отм.), е имал магистратски имунитет, считано от 1.02.1993 г. В редакцията на двете алинеи на чл. 132 от КРБ, действала към момента на придобиване това му качество (обн., ДВ, бр. 56 от 1991 г.), съдиите, прокурорите и следователите се ползват с имунитета на народните представители, като в определени със закон случаи решение за снемане имунитета на съдия, прокурор или следовател се приема от Висшия съдебен съвет. Тази редакция на чл. 132 от КРБ е претърпяла промяна (обн., ДВ, бр. 85 от 2003 г.), която обаче не се е отразила на характера на имунитета на С. К. преди конституционната промяна.

Имунитетът на С. К. е снет с протоколно решение № 23/13.06.2001 г. на Висшия съдебен съвет поради достатъчно данни за извършено от него тежко престъпление, което е умишлено и е от общ

характер — престъпление по чл. 302, ал. 1, т. 1 вр. чл. 301, ал. 1 НК.

Срещу това решение С. К. е подал жалба № 11-08-156/22.06.2001 г. пред Върховния административен съд с искане за отмяната му, по която е образувано адм. д. № 5178/2001 г. по описа на Върховния административен съд.

Решението не е подлежало на предварително изпълнение съгласно закона, освен ако такова не е било постановено изрично от съда, каквото в случая не е налице. Следователно към момента на образуване на наказателното производство по процесното обвинение срещу С. К. и в двете фази на наказателния процес той е продължавал да носи магистратския си имунитет поради суспензивното и деволутивното действие на жалбата му срещу решението на Висшия съдебен съвет. Така с висияция административен процес не са били породени правните последици на снемане имунитета на магистрата, който по изричното и пряко действие на Конституцията на Република България (чл. 5, ал. 2 от Конституцията на Република България) се е явявал юридическият факт — пречка за предприемане на наказателно преследване срещу магистрата, и основание, изключващо или прекратяващо наказателното производство към визирания по делото период (към този процесуален момент не е действал текстът на чл. 25, т. 3 НПК, в сила от 29.04.2006 г., съгласно който производството в този случай се спира, а не се прекратява).

Образуваното адм. д. № 5178/2001 г. на Върховния административен съд е приключило с решение от 9.04.2002 г. на тричленен състав на съда, с което е било отменено решението за снемането на имунитета на С. К. и за отстраняването му от длъжност, но това решение на Върховния административен съд е било отменено с решение от 27.06.2002 г. на петчленен състав на Върховния административен съд по адм. д. № 3651/2002 г. на Върховния административен съд, като жалбата на С. К. е оставена без уважение и то е станало окончателно. Решението е влязло в сила на 27.06.2002 г., откогато магистратският имунитет на С. К. е снет дефинитивно.

Тези последици не биха били пречка за наказателно преследване срещу магистрата за в бъдеще — след 27.06.2002 г., но не и при условията на вече проведено срещу него наказателно производство, каквото е било в случая образуваното с постановление от 15.10.2001 г. предварително производство

срещу него по сл. д. № 8/2001 г. на Върховната касационна прокуратура за престъпление по чл. 302, ал. 1, т. 1 вр. чл. 301, ал. 1 НК при процесните факти на обвинението. Недопустимо е било и образуването н. о. х. д. № 48/2002 г. на С. градски съд с внесения на 10.01.2001 г. обвинителен акт срещу С. К. за същото престъпление при условията на неотменен магистратски имунитет на С. К. Процесуалната недопустимост на производството е била забелязана и отразена за първи път в изводите на съда по н. о. х. д. № 48/2002 г. по описа на С. градски съд, който с протоколно определение от 5.11.2002 г. по същото дело е прекратил наказателното производство срещу С. К. по това обвинение на основание чл. 132, ал. 1 от КРБ и вр. чл. 11 ЗСВ (отм.) в действащата му тогава редакция (обн., ДВ, бр. 59 от 1994 г.), съгласно която съдиите, прокурорите и следователите не могат да бъдат задържани и срещу тях не може да бъде возбуждено наказателно преследване, освен в случаите, предвидени в закон. Последвалото потвърждаване на законосъобразността на определението е както от С. апелативен съд, така и от състав на Върховния касационен съд на Република България (определение № 307/23.07.2003 г. по в. н. о. х. д. № 1140/2002 г. на С. апелативен съд, с което е оставено в сила с решение № 47/30.01.04 г. по н. д. № 719/2003 г. на Върховния касационен съд), и то е влязло в сила на 30.01.2004 г.

Въпреки действието на правилото „non bis in idem“, съгласно чл. 24, ал. 1, т. 6 НПК (респ. чл. 21, ал. 1, т. 6 НПК — отм.) за образуване на ново наказателно производство срещу С. К. по фактите на същото обвинение, с постановление на прокурор от Върховната касационна прокуратура от 20.02.2004 г. сл. д. № 8/2001 г. на Върховната касационна прокуратура и н. о. х. д. № 48/2002 г. на С. градски съд са били изпратени на Националната следствена служба за доразследване, а с постановление от 05.03.2004 г. на следовател при Националната следствена служба е било образувано ново предварително производство по сл. д. № 52/2004 г. на Националната следствена служба със същото обвинение срещу С. К., за същото престъпление и по същите фактически данни на обвинението по прекратеното наказателно производство.

Ето защо образуването на 27.04.2004 г. н. о. х. д. № 1240/2004 г. на С. градски съд, НК, 14 състав, е недопустимо, постановената по него присъда пра-

вилно е отменена с решението на въззивната инстанция и законосъобразно производството по делото е било прекратено поради наличието на изключващо основание — образуването и провеждането на наказателно производство срещу подсъдимия при вече прекратено такова срещу него за същото престъпление при същите факти на обвинението.

Съображенията на първостепенния съд при повторното разглеждане на делото, както и доводите на прокуратурата в касационния протест са идентични и по съществото си са несъстоятелни.

При повторното разглеждане на делото от първоинстанционния съд напълно незаконнообразно е игнорирана стабилността на определението за прекратяване на наказателното производство по чл. 24, ал. 1, т. 6 НПК срещу С. К. и недопустимо е ревизиран един влязъл в сила съдебен акт. Влезлият в сила съдебен акт има задължителна материална и формална доказателствена сила и никой субект на правото, в това число и съдът, не може да го коментира, да променя неговите правни последици по съображения, че актът е неправилен, или поради това да не го изпълнява, както е сторено в случая при повторното първоинстанционно разглеждане на делото. Стабилността на акта е обвързана само с факта на влизането му в сила и не е зависима нито с основанието за неговото постановяване, нито с правилността му. А стабилният акт е валиден за всички, освен ако не е отменен по реда на извънредния способ за отмяна — възобновяването на наказателни дела, по процедура, обвързана със срокове и ограничен кръг от основания, на която определението от 5.11.2002 г. по н. о. х. д. № 48/2002 г. на С. градски съд не е подлагано.

Вън от това, хипотетично, ревизията на правилността на определението от 5.11.2002 г. по н. о. х. д. № 48/2002 г. на С. градски съд за прекратяване на наказателното производство съдържа неправилни съждения по тълкуването и приложението на закона, изразени в разбирането, че липсата в НПК и в КРБ на изрично правно основание, забраняващо образуването на наказателно производство срещу лица с имунитет (сред основанията за изключване образуването на наказателно производство) или за прекратяване на наказателното производство, изчерпателно посочени в чл. 21 НПК (отм.), респ. по действащия чл. 24 НПК, препятствала възможността то да бъде прекратено. А директното позоваване

на чл. 132 от КРБ било незаконосъобразно, като недопустимо излизало извън уредбата на НПК.

Тези изводи са несъстоятелни поради действието на чл. 5, ал. 2 от КРБ от 1991 г. Съображенията на предходните инстанции за правилното приложение на чл. 132 от КРБ към процесуалния момент, когато не е съществувала изрична правна уредба в НПК в основанията, изключващи образуването на наказателно производство срещу лица, ползващи се с имунитет, напълно се споделят от Върховния касационен съд. В наказателнопроцесуалната теория не се спори, че разпоредбата предвижда една особена процесуална предпоставка за редовността на обвинението и процеса, която предпоставка е развита в теорията на конституционното право. Счита се, че когато в хода на наказателното производство се разкрие основанието за нейното приложение, то —

както при всички предпоставки от такъв характер, поражда въпроса за прекратяване или спиране на обвинението и на процеса. Ето защо, при това положение и съобразно чл. 47, ал. 2 и 3 ЗНА, възниква на свой ред възможността за прилагане на уредбата в специалния закон, а той в случая е и този от най-висш порядък — Конституцията на Република България, върховният закон, на който другите закони не могат да противоречат.

Воден от тези съображения Върховният касационен съд, съгласно чл. 354, ал. 1, т. 1 НПК, оставя в сила въззивно решение № 612/ 15.01.2007 г. по в. н. о. х. д. № 913/2006 г. на С. апелативен съд, с което е отменена присъда № 247/2004 г. на С. градски съд и на основание чл. 24, ал. 1, т. 6 НПК наказателното производство е прекратено.